

56

**ÇOCUK KİTAPLARI VE ANNE-BABALARIN
BU KONUDAKİ TUTUMLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Ümit GÜRLER

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Kütüphanecilik Anabilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Olarak Hazırlanmıştır.

Ankara
Haziran, 1999

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma, jürimiz tarafından Kütüphanecilik Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. Nilüfer TUNCER

Üye

Doç. Dr. Nazlı ALKAN

Üye

Doç. Dr. Ahmet ÇELİK

Üye

Yrd. Doç. Dr. Bülent YILMAZ

Üye

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Emin KÜÇÜK

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../1999

Prof. Dr. İbrahim TANYERİ

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Araştırmamızın başlangıcından son aşamasına kadar çok sayıda kişiden yardım gördüm. Öncelikle tez danışmanım sayın Prof. Dr. Nilüfer Tuncer'e; çalışmalarım sırasında göstermiş olduğu tüm yardım, yönlendirme ve gerçek destekleri için şükranlarımı sunarım.

Çalışmamızın her aşamasında bana sağladıkları olanak ve hoşgörüden dolayı; Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'nde görevli tüm öğretim üyelerine saygılarımı sunmak isterim.

Araştırmamızın kritik dönemlerinde yardımlarını esirgemeyen Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Kütüphanecilik Bölümü öğretim üyelerine, Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi'ne, D.İ.E. Kütüphanesi ve İstatistik Teknikler Araştırma Şubesi'ne, D.P.T. Kütüphanesi'ne, H.Ü. Merkez ve Beytepe Kütüphanesi'ne, T.D.K. Kütüphanesi'ne, H.Ü. Beytepe İlköğretim Okulu Yönetici ve öğretmenlerine, H.Ü. Çocuk Gelişim Bölümü'ne, H.Ü. Biyoistatistik Bölümü'ne minnetlerimi sunarım.

Hayatımın her döneminde yanımda hissettiğim, bana doğruluğun ve çalışmanın erdemini veren, sabır ve onurla destekleyerek, hiçbir yardımı esirgemeyen aileme ve yeni mutluluk kaynağım canım yavrum Oğuz'a teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Çocuk kitaplarının bazı özellikleri çocuk gelişimi için çok önemlidir. İyi bir çocuk kitabı çocuğun ilgisini, dil gelişimini, estetik duygusunu, duygusal gereksinimini desteklemektedir. Özellikle sekiz yaş çocukları için çocuk kitapları ayrı bir önem taşımaktadır. Çocuklar sekiz yaşında artık okumayı öğrenip kolaylıkla okuyabildikleri için, yoğun olarak okumaya isteklidirler. Bu yaşta çocuklar okuduklarını tekrarlamayı ve abartarak anlatmayı severler. Çocuklar okudukları kitapların kahramanlarıyla kendilerini özdeş tutarlar ve onları taklit etmeye çalışırlar. Çocuklar kendilerine verilen harçlıklarla kitap alabilir, arkadaşlarıyla kitap değişimi yapabilir, çocuk kitaplıklarından ödünç kitap alabilirler. Sekiz yaşında çocuklar kendilerine yakın olanların ilgisini beklemekte, onların davranışlarına değer vermektedirler. Özellikle bu dönemde çocuklar hala anne – babalarını kendilerine birer model olarak kabul etmektedirler. Okumanın önemini bilerek kabul eden ve çocuk kitapları konusunda yeterince bilgisi olan ebeveynler, çocukları için ideal bir model olabilmektedirler.

Bu çalışmada, çoğu anne – babanın çocuk kitapları konusundaki bilgilerinin yetersiz olduğu hipotezi ile, ilkokul ikinci sınıf öğrencileri ve ebeveynlerine yönelik bir inceleme yapılmıştır. Araştırmamız için belirlenen Hacettepe Üniversitesi İlköğretim Okulu'nda ikinci sınıf öğrencileri ve anne – babaları için anketler uygulanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda hipotezimiz doğrulanmış olup, gerçekten de bu konuda yeterli bilgisi olmayan anne – babaların, çocuklarının kitap edinmelerine olumsuzluk yarattığı kanıtlanmıştır.

SUMMARY

Some characteristics of children's books are very important for their development. A carefully selected book captures the curiosity of the child, it improves his linguistic, esthetical and emotional satisfaction. Especially for eightyear old children, books are very important, because at that age they can easily read and they want to improve their reading ability. They put themselves in place of the heroes of the books they read, and try to imitate them. They can buy books with their pocket money or they can lend their books to their friends or they can use children's libraries. Up to eight years of age, children expect the intense care of people around them and they evaluate their behavior.. Especially at this age they take their parents as models for their future life. Therefore parents who admit the importance of reading can be ideal models to their children if they also have enough knowledge of children's books..

At this study, with the hypothesis that most of the parents do not have sufficient knowledge on children's books, second-graders of Hacettepe University Primary School and their parents were made subject to an investigation and were given several questionnaires. According to obtained results, our hypothesis is verified and it has been found that parents who do not have enough knowledge on such books cannot constitute a positive effect on their children.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
SUMMARY	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLOLAR LİSTESİ.....	x
ÖNSÖZ.....	xii

I. BÖLÜM

I. GİRİŞ.....	1
I.1. KONUNUN ÖNEMİ.....	1
I.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZ.....	4
I.3. ÇALIŞMA ALANI VE VERİ KAYNAKLARI	6
I.4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ.....	8
I.5. ÇALIŞMA PLANI.....	10
I.6. KAYNAKLAR.....	11

II. BÖLÜM

II. ÇOCUĞUN ÖZELLİKLERİ.....	13
II.1. GENEL ÖZELLİKLERİ.....	15
II.2. SEKİZ YAŞ ÇOCUĞUNUN GELİŞİM EVRELERİ.....	20
II.2.1. BEDENSEL GELİŞİMİ.....	21
II.2.2. BİLİŞSEL GELİŞİMİ.....	22
II.2.3. MOTOR GELİŞİMİ.....	23

II.2.4. DİL GELİŞİMİ.	24
II.2.5. DUYGUSAL GELİŞİMİ.	25
II.2.6. SOSYAL GELİŞİMİ.	27

III. BÖLÜM

III. ÇOCUK KİTAPLARI.	28
III.1. ÇOCUK KİTAPLARI.	28
III.1.1. TANIMI.	30
III.1.2. TARİHÇE.	32
III.2. ÇOCUK KİTAPLARININ NİTELİKLERİ.	36
III.2.1. İÇERİK ÖZELLİKLERİ.	36
III.2.1.1. MASAL.	40
III.2.1.2. FABL, DESTAN – ESFANE (MASALIMSİ ESERLER).	42
III.2.1.3. MURACAAT ESERLERİ VE FEN KİTAPLARI.	45
III.2.1.4. ŞİİR.	46
III.2.1.5. ROMAN VE HİKAYE.	47
III.2.1.6. BİYOGRAFİLER.	49
III.2.1.7. TİYATRO ESERLERİ.	50
III.2.1.8. DERGİLER.	51
III.2.1.9. ÇİZGİ ROMANLAR.	52
III.2.1.10. RESİMLİ KİTAPLAR.	53
III.2.2. RESİMLEME NİTELİKLERİ.	55
III.2.3. FİZİKSEL NİTELİKLER.	57

III.2.3.1. BOYUT - CİLT	57
III.2.3.2. PUNTO, SAYFA DÜZENİ	58
III.2.3.3. KAĞIT CİNSİ	58

IV. BÖLÜM

IV. BULGULAR VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	60
IV.1. AİLELERİN SOSYO-EKONOMİK VE DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	61
IV.1.1. DENEKLERİN AİLE TİPLERİNE GÖRE DAĞILIMI	61
IV.1.2. AİLELERİN SAHIP OLDUKLARI ÇOCUK SAYILARINA GÖRE DAĞILIMI	62
IV.1.3. AİLELERİN TOPLAM AYLIK GELİRLERİNE GÖRE DAĞILIMI	63
IV.1.4. ANNE-BABALARIN ÖĞRENİM DURUMLARINA GÖRE DAĞILIMI ..	64
IV.1.5. ANNE-BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE DAĞILIMI	65
IV.2. ANNE-BABALARIN ÇOCUK KİTAPLARININ NİTELİKSEL ÖZELLİK VE TÜRLERİ KONUSUNDA BİLGİLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	66
IV.2.1. ANNE-BABALARIN, ÇOCUKLARININ HANGİ KİTAPLARI OKUYABİLECEĞİNE İLİŞKİN BİLGİLERİNE GÖRE DAĞILIMI	66
IV.2.2. ANNE-BABALARIN ÇOCUK KİTABINDA KAĞIDIN CİNSİ KONUSUNDAKİ BİLGİLERİNE GÖRE DAĞILIMI	67
IV.2.3. ANNE-BABALARIN, ÇOCUK KİTABINDA HARF BOYU KONUSUNDAKİ BİLGİLERİNE GÖRE DAĞILIMI	68

IV.2.4. ANNE-BABALARIN ÇOCUK KİTABINDAKİ YAZIM KURALLARI KONUSUNDAKİ BİLGİLERİNE GÖRE DAĞILIMI.	69
IV.2.5. ANNE-BABALARIN, ÇOCUK KİTABINDAKİ RESİM ÖĞELERİ KONUSUNDAKİ BİLGİLERİNE GÖRE DAĞILIMI.	70
IV.2.6. ANNE-BABALARIN, ÇOCUK KİTAPLARININ CİLT YAPILARINA AIT BİLGİLERİNİN DAĞILIMI.	71
IV.2.7. ANNE-BABALARIN, ÇOCUK KİTABININ “ANA KONUSU”NA İLİŞKİN BİLGİLERİNE GÖRE DAĞILIMI.	72
IV.2.8. ANNE-BABALARIN, OKUMANIN ÖNEMİ VE ÇOCUĞUN KİTAP EDİNMESİ KONUSUNDAKİ TUTUMLARINA İLİŞKİN BİLGİLERİNİN DAĞILIMI.	73
IV.3. ANNE-BABALARIN, OKUMANIN ÖNEMİ VE ÇOCUĞUN KİTAP EDİNMESİ KONUSUNDAKİ TUTUMLARINA İLİŞKİN BULGULAR. .	74
IV.3.1. AİLELERİN EVLERİNDE, EN AZ 500 KİTAP İÇEREN BİR KİTAPLIK SAHİBİ OLUP OLMADIKLARINA GÖRE DAĞILIMLARI.	74
IV.3.2. ANNE-BABALARIN, ÇOCUKLARINA KİTAP ALMADAN ÖNCE ONU OKUMAYA ZAMAN AYIRABİLMELERİ KONUSUNDAKİ BİLGİLERİNİN DAĞILIMI.	75
IV.3.3. ANNE-BABALARIN, ÇOCUKLARINA AYDA KAÇ ADET KİTAP ALDIĞINA İLİŞKİN BİLGİLERİNİN DAĞILIMI.	76
IV.3.4. ANNE-BABALARIN, ÇOCUK KİTABI ALIMINDA GÖSTERDİKLERİ DAVRANIŞ BIÇIMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.	77

IV.3.5. ANNE-BABALARIN, ÇOCUKLARINA, ÇOCUK KİTABI	
ALMALARI İÇİN HARÇLIK VERME DURUMLARININ DAĞILIMI...	78
IV.3.6. ANNE-BABALARIN, ÇOCUKLARINA ALDIKLARI KİTAPLARIN	
İSİMLERİNİ BELİRTMELERİNE GÖRE DAĞILIMLARI.	79
IV.3.7. ANNE-BABALARIN, ÇOCUKLARININ BOŞ ZAMANLARINDA	
YAPTIKLARI FAALİYETLERE İLİŞKİN BİLGİLERİN DAĞILIMI...	80
IV.3.8. ANNE-BABALARIN, ÇOCUKLARINA MASAL ANLATMA	
DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN BULGULARIN DAĞILIMI.	81
IV.3.9. ANNE-BABALARIN, ÇOCUK KİTABI EDİNMESİ İÇİN	
ÇOCUKLARINA GÖSTERDİKLERİ YAKLAŞIM BİÇİMLERİNE AIT	
BULGULAR.	82
IV.3.10. ANNE-BABALARIN ÇOCUKLARINA KİTAP SEÇERKEN HANGİ	
OLGULARA DİKKAT ETTİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.	83
IV.4. ÇOCUKLARIN KİTAP EDİNME VE OKUMA DAVRANIŞLARINA	
İLİŞKİN DEĞERLENDİRME SORULARININ SONUÇLARI.	84
IV.4.1. ÇOCUKLARIN KİTAP OKUMALARIYLA İLGİLİ ZAMAN	
BULABİLMELERİNE İLİŞKİN BULGULAR.	84
IV.4.2. ÇOCUKLARA ALINAN KİTAPLARIN, SAYISAL DAĞILIMLARINA	
İLİŞKİN BULGULAR.	85
IV.4.3. ÇOCUKLARIN, ÇOCUK KİTABI ALIRKEN NASIL KARAR	
VERDİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.	86
IV.4.4. ÇOCUKLARA, KİTAP ALMALARI İÇİN HARÇLIK VERİLME	
DURUMLARINA İLİŞKİN BULGULAR.	87

IV.4.5. ÇOCUKLARIN BOŞ ZAMANLARINDA NE YAPTIKLARINA İLİŞKİN BULGULAR.	88
IV.4.6. ÇOCUKLARIN EVDE ÇOCUK KİTAPLARINI KİMLE OKUDUĞUNA İLİŞKİN BULGULAR.	89
IV.4.7. ÇOCUKLARIN KİTAP OKUMASIYLA KİMİN İLGİLENDİĞİNE İLİŞKİN BULGULAR.	89
IV.4.8. ÇOCUKLARIN KENDİLERİNE AİT KİTAPLIKLARININ OLUP OLMADIĞINA İLİŞKİN BULGULAR.	90
IV.4.9. ÇOCUKLARIN AYDA KAÇ KİTAP OKUDUKLARINA İLİŞKİN BULGULAR.	91

V. BÖLÜM

V. SONUÇ VE ÖNERİLER	93
V.1. SONUÇ	93
V.2. ÖNERİLER	96
KAYNAKÇA	101
EK KAYNAKÇA	110
EKLER	115

TABLOLAR

TABLO NO		SAYFA NO
I GRUP ANKET SORULARININ YANITLARI		
1.1.	Ailelerin, Aile Tiplerine Göre Durumu	61
1.2.	Ailelerin, Çocuk Sayılarına Göre Durumu	62
1.3.	Ailelerin, Gelirlerine Göre Durumu	63
1.4.	Ailelerin, Eğitimlerine Göre Durumu	64
1.5.	Ailelerin, Mesleklerine Göre Durumu.	65
II GRUP ANKET SORULARININ YANITLARI		
2.1.	Anne-Babaların, Çocukların Neleri Okumalarını Uygun Bulduklarına İlişkin Bilgileri	66
2.2.	Anne-Babaların, Çocuk Kitabında Olması Gereken Kağıda İlişkin Bilgileri	67
2.3.	Anne-Babaların, Çocuk Kitabında Olması Gereken Harf Boyuna İlişkin Bilgileri.	68
2.4.	Anne-Babaların, Çocuk Kitabıyla İlgili Yazım Kurallarına İlişkin Bilgileri.	69
2.5.	Anne-Babaların, Çocuk Kitabında Resim Özelliklerine İlişkin Bilgileri.	70
2.6.	Anne-Babaların, Çocuk Kitabında Olması Gereken Cilt Yapısına İlişkin Bilgileri.	71
2.7.	Anne-Babaların, Çocuk Kitabında Ana konu'ya İlişkin Bilgileri.	72
2.8.	Anne-Babaların, Çocukların Okuyacağı Kitap Türüne İlişkin Bilgileri.	73
III GRUP ANKET SORULARININ YANITLARI		
3.1.	Anne-Babaların, Kitaplıklarına İlişkin Bilgiler.	74

3.2.	Anne-Babaların, Çocuk Kitabı Almadan Önce Okumalarına İlişkin Bilgiler.	75
3.3.	Anne-Babaların, Çocuklarına Bir Ayda Satın Aldıkları Kitapların Sayısal Bilgileri.	76
3.4.	Anne-Babaların, Çocuk Kitabı Satın Alma Kararlarına İlişkin Bilgiler.	77
3.5.	Anne-Babaların, Çocuklarına Çocuk Kitabı Almak Üzere Harçlık Vermelerine İlişkin Bilgiler.	78
3.6.	Anne-Babaların, Çocuklarına Aldıkları Kitap İsimlerini Yazabilmelerine İlişkin Bilgiler	79
3.7.	Anne-Babaların, Çocuklarının Boş Zaman Faaliyetlerine İlişkin Bilgileri	80
3.8.	Anne-Babaların, Çocuklarına Masal Anlatmalarına İlişkin Bilgiler	81
3.9.	Anne-Babaların, Çocuklarının Çocuk Kitabı Edinmelerindeki Yaklaşımlarına İlişkin Bilgiler	82
3.10.	Anne-Babaların, Çocuk Kitabı Seçimindeki Ölçütlerine İlişkin Bilgiler.	83
ÇOCUKLARA SORULAN ANKET SORULARININ YANITLARI		
4.1.	Çocukların, Kitap Okuma Zamanlarına İlişkin Bilgiler.	84
4.2.	Çocuklara Bir Ayda Alınan Kitap Sayısına İlişkin Bilgiler.	85
4.3.	Çocuklara, Kitap Satın Alınma Kararlarına İlişkin Bilgiler	86
4.4.	Çocuklara Harçlık Verilmesine İlişkin Bilgiler	87
4.5.	Çocukların Boş Zaman Faaliyetlerine İlişkin Bilgiler	88
4.6.	Çocukların, Kitaplarını Kimle Okuduklarına İlişkin Bilgiler	89
4.7.	Çocukların, Kitap Okumalarının Teşvik Edilmesine İlişkin Bilgiler	89
4.8.	Çocukların Kitaplıklarına İlişkin Bilgiler	90
4.9.	Çocukların Okudukları Kitap Sayısına İlişkin Bilgiler	91

ÖNSÖZ

“Çocuk Edebiyatı” kavramı, çok fazla erişkin tarafından yeterince tanınmamaktadır. Aslında çocuk edebiyatı, çocuk olgusunu özenle değerlendiren ve çocuklara zevkle okuma alışkanlığı sunabilen kitapları kapsamaktadır. Çocuk kitapları, içerik, resimleme, boyut, cilt yapısı, punto ve sayfa düzeni, kağıt cinsi açılarından çocukların gelişim dönem ve gereksinimleri dikkate alınarak hazırlanmaktadır. Ancak çok iyi düşünülerek hazırlanan kitaplarla çocuklara gereksinim duydukları etkileşimler sunulabilmektedir. Çocuklar kendilerine anlatılan masalları, öyküleri, şiirleri, bilmeceleri, fıkraları, fablları, okumayı öğrendiklerinde yeniden keşfetmektedirler. Çocuk kitapları, çocukların ilgi ve zevklerine uzun süreli etkiler yaparak, çocukların duyarlı, sanatsal yönden güçlü olmalarını sağlamaktadır. Çocuk kitabı, çocuğa canlılık vererek iyilik, doğruluk, çalışkanlık, sevgi, gibi kavramları örneklerle öğretmektedir. Çocuklar kitaplarda çeşitli konulara ilişkin birçok çözümleri, olayların “neden” ve “niçin” ini açıklayan bilgileri, düşünce ve yorumları bulmaktadırlar. Çocuk kitapları, çocukların yaşam deneyimlerini geliştirmekte, değer yargılarını zenginleştirerek yaşadıkları toplumsal ve kültürel ortama uymalarını sağlamaktadır.

Çocuklar ilkokul döneminde genellikle birinci sınıfta okuma işlevini becermektedirler. Okumayı öğrenen çocuklar için kitap okuma, büyük bir zevk ve istekle yapılan davranış olmaktadır. Sekiz yaş döneminde çocuk, dil, ilgi, algısal, sosyal, yaratıcı, hayal gücü ve ruhsal gelişimine destek olacak çocuk edebiyatı ürünlerine gereksinim duymaktadır. Sekiz yaş çocuklarının kendilerine model olarak anne –

babalarını seçtiği bilinmektedir. Bu nedenle anne – babaların çocuk kitabına nasıl baktıkları, yaklaşımları, düşünceleri önemlidir. Anne – baba ve çocuk arasındaki iletişimde çocuk kitaplarının olumlu yaptırımları olmaktadır. Çocuk kitapları, çocuğun düşüncelerine zenginlik getirerek, kendisini tanımasına, çevresi ile iletişim kurmasına, yeteneklerinin açığa çıkmasına olanak sağlamaktadır. Çocuk, anne – babasının gerekli ilgi ve yönlendirmeleriyle, çocuk kitaplarını daha olumlu algılamaktadır. Ancak, çocuklarına, çocuk kitaplarını tanıtabilmeleri, sunabilmeleri için anne – babaların bu konuda yeterli bilgiye sahip olmaları, büyük bir gereksinim olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamızda öncelikle çocuğun ve ilkokul çocuğunun genel özellikleri ve sekiz yaş çocuğunun gelişim evreleri incelenmiştir. Ardından çocuk kitaplarının tanımı yapılmış, tarihçesinden sonra içerik, resimleme, fiziksel özellikleri ele alınmıştır. Daha sonra anne – babalar ve çocuklara uygulanan anketlerden elde edilen bulgular, tablolarda gösterilmiştir. Ardından anketlerden alınan bulguların değerlendirilmesi yapılmıştır. Bir sonraki bölümde ise sonuç ve öneriler yer almıştır.

I. BÖLÜM

GİRİŞ

I.1. KONUNUN ÖNEMİ

Çocukların kişisel ve toplumsal gelişimine ilk ve en güçlü etkiyi yapan ortam aile olmaktadır. Çocuklar yaşadıkları aile ortamından çeşitli şekillerde etkilenmektedir. Anne-babalarından gördüklerini algılayan çocuklar, onları taklit ederek benzer davranışları göstermektedirler. Aile içinde anne-baba ve çocuk arasında mırıltılarla başlayan iletişim giderek ninni, masal, öykü, şiir, fıkra anlatımlarıyla gelişmektedir. Anne-babaları tarafından ilgi ve becerilerine olumlu destek verilen çocuklar, çocuk kitaplarına da gereksinim duymaktadırlar. Çocuklarına kitap okuma olanağı yaratan anne-babalar, çocuklarının dünyayı algılamalarına destek olmaktadır. Çocuklara alınan ve okunan çocuk kitapları çocukta öğrenme olgusunun doğmasına neden olmaktadır. Çocukta bu etkileşim, anne-babaları tarafından doğal, sevgi ve anlayış ile yaratıldığında etkin olmaktadır. Anne-babaların bu davranışları doğal olmadığında, çocuklar bunu sezebilmektedirler (Geçtan 1996:23).

Günümüzde çocuklarla ilgili bilimsel gelişmeler sonucu bugünün çocuk kitapları, çocukların gelişim çağlarına ve gereksinimlerine uygun biçimde yapılmaktadır. Çocuklar kendilerine anlatılmış birçok hikayeyi, masalı çocuk kitaplarında doyurucu olarak tekrar tekrar okuyabilmektedir. Ancak çocuk kitaplarının ilk ortaya çıktığı dönemlerde,

metinler yoğun dinsel öğütleri ve ahlak kurallarını öğretici amaç ve nitelikler taşıyordu. Eski çağlara ait efsaneler ve ortaçağ hikayelerinde çocuğun gereksinimlerinden çok büyüklere yönelik özellikler dikkate alınmıyordu. Çağımızda ise çocuk kitapları, çocukların dil gelişimine, düşlerini canlandırmasına, duygularını belirlemesine destek olacak biçimde değişik konularda hazırlanmaktadır. Çocuğa göre yazılmış eserler, çocukların dillerini daha iyi kavramalarına, güzel zaman geçirmelerine, dünyadaki diğer canlıları anlamasına yardımcı olmaktadır (Lesnik-Oberstein 1994:109).

Çocuk kitapları çocuğa mutluluk sunmakta, bu duyguyu çocuklarıyla paylaşan anne-babalar huzur duymaktadırlar. Birlikte okunan kitaplar anne-baba ile çocuk arasında ortak bir sözcük birikimi oluşturmaktadır. Çocuklar da bu olumlu birliktelikten zevk aldıkları için anne-babalarına sevgi duymaktadırlar. Dünyaya geldiklerinde hiçbir şey bilmeyen çocuklar anne-babalarının ilgilerinden ve desteklerinden oldukça etkilenmektedirler (Çaplı 1993:12).

Çocuklar; erken yaşlarda kitapla ilk tanıştıklarında, çoğunlukla bol resimli, renkli kitaplara ilgi göstermektedirler. Çevrelerinde gördükleri nesnelere, canlıları, bitkileri, hayvanları yansıtan kitaplar onlara ilginç gelmektedir. Bu kitaplar çocuklara yeni bilgiler verirken; kitabı ve okumayı sevdirecek, okuma alışkanlığının oluşmasına neden olmaktadır. (Tuncer 1994 : 203) Sevimli unsurlar taşıyan kitaplar çocuklar tarafından büyük bir beğeni ile karşılanmaktadır (Yavuzer 1995a:60). İyi hazırlanmış çocuk kitaplarındaki tüm olgular çocukların kendilerini iyi hissetmelerini, sosyal yönden gelişmelerini, sanatsal açıdan zevk almalarını desteklemektedir. Çocuklar için çok iyi

düşünülerek hazırlanan ve sanatsal nitelikleri itina ile yaratılan çocuk kitapları, çocuğun davranışlarını olumlu etkilemektedir. Çocuğu etkisi altına alan iyi resimler, akıcı ve duru bir anlatım, iyi kalitede bir kağıt, yanlışsız ve okunaklı baskı gibi unsurlar, çocuk kitabının değerini ortaya koymaktadır. Çocuk çoğu zaman kendinden de bir şeyler bulduğu kitaplardan büyük zevk duyarak, onları benimsemektedir (Nikolajeva 1996:54).

Çocuk kitapları, çocuklara yeni ve değişik öğretileri sunmaktadır. Anne-babanın kitap okurken yaptığı ağız hareketlerini, yüz ifadelerini, bedenlerinin duruşlarını, değişen ses tonlarını izleyen çocuklar, onlar gibi davranmaya çalışmaktadırlar. Küçük çocuklar kendilerine verilen dergi, gazete ve kitapların sayfalarını karıştırmak, anne-babaları gibi davranarak onları okumak istemektedirler. Okumayı öğrenen çocuklar “anlayarak” okumayı, eskiden kendilerine okunan ve hoşlandıkları kitapları tekrar tekrar okuyarak iyice ilerletmektedirler (Demiray 1979:285). Çocuk kitap okumaya başladığında daha önce bilmediği bir mucizeye ulaşmanın heyecanını yaşamaktadır. Çocuk kitaplarında çocuğun ilgisini çeken değişik kültürel değerler yanında, evrensel insanlık değerleri de yer almaktadır. Çocuklar net ve sade anlatımdan hoşlanmaktadırlar. İyi çocuk kitaplarının içeriklerini, akıcı, sade bir dil kullanılması güçlendirmektedir. Çocuğun sahip olduğu sözcük kapasitesi, okumaya zaman ayırma düşüncesi, okuma yapabilecek ortamın olması, okunabilecek tür ve sayıda kitap bulunması da etkili okuma için önem taşımaktadır. Okumayı öğrenen çocuk, kendi seviyesine göre nitelikli kitaplar edinme olanağı buldukça okuyabilmektedir. Anne-babaların okul döneminde çocuğa kitap okumaları, kitap hediye almaları, temel başvuru kaynaklarını satın almaları çocuğu okumaya yönlendirebilmektedir (Alpay 1985:72). Çocuk edebiyatında masal, fabl,

destan, efsane, roman, hikaye, biyografi, şiir, çocuk tiyatrosu, doğa ve fen yayınları, ve dergiler şeklinde türler yer almaktadır. Türler açısından bu çeşitlilik son dönemlerde ortaya çıkmıştır (Russell 1994:4). Masallar olağanüstü olayları değişik zaman ve yerlerde anlatır, fabllar kısa ve etkili anlatımlarıyla öğüt sunarlar, destanlar eski çağlara ilişkin kahramanlık hikayelerini verirler, biyografiler ünlü bilim adamı veya önemli kişilerin yaşamlarını tanıtır, gezi yazıları ise değişik yöre ve insanlarını anlatır. Bütün çocuk edebiyatı türleri çocuklara değişik etkiler sunmaktadır (Oğuzkan 1987:20). Çocuk kitapları, çocukların fizyolojik ihtiyaçları dışında; güven duyma, bir gruba ait olma, sevme-sevilme, başarılı olma, değişiklik ve estetik doyum gereksinimlerini karşıladığı için çok önemlidir. Anne-babaların çocuk kitapları hakkında neler düşündükleri ve çocuklarına bu konuda neler verdikleri önemlidir. Araştırmamız konuyu bu yönleriyle ele alacaktır.

I.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZ

Çocuk kitabı; yazımı, basımı ve yayınlanması bakımından oldukça güç bir dizi çalışmayı gerektirmektedir. Çocukların beğenisine sunulacak kaliteli, güzel, sağlam, okunaklı, kısaca etkili bir kitabın hazırlanması çok fazla emek gerektirmekte, kuşkusuz maliyeti de yüksek olmaktadır. Çocuk kitabı yazılırken, yazarın otoriter yaklaşımdan soyutlanmış bir dil kullanması gerekmektedir. Okurlarına rahat, geniş biçimde kavrama fırsatları sunan çocuk kitaplarında belli ölçüler olmaktadır. Örneğin çocuk kitaplarında cümlelerin uzunluğu 5-6 kelimeyi geçmeden hazırlanmaktadır. Cümleler tek özneli ve yüklemli düzenlenmektedir. Abartılı, gereksiz, süslü, bol sıfat tamlamalı cümleler

kullanılmamaktadır. Konular çocukların bildikleri, sınıadıkları varlıklara ve olaylara dayandırılmaktadır. Bu konuların sunumunda çocukların düzeylerine uygun bir esneklik kullanılmaktadır (Gökşen 1980:30).

Çocuk kitapları çocukların yaratıcı etkinlikler yapabilmesine yardım etmektedir. Kitaplar sayesinde çocuklar sözcük bilgisini geliştirmektedir (Gönen 1995:84). Çocuklar hareket ve serüven isteklerini karşılayan kitaplardan hoşlanmaktadır (Tuncer 1995:78). Çocukta okuma ilgisi yaratıp sürdürmek için aileye görev düşmektedir. Anne-babaların okul öncesi dönemde çocuklarına öykü, masal anlatması okuma alışkanlığının ilk aşamasını oluşturmaktadır. Çocuğa kitap okumak onu cesaretlendirmekte, okumaya olan ilgisini arttırmaktadır. Çocuğa kitap okunurken anne-babanın çocuğa yakın, sıcak, doğal, durumda olması tercih edilmektedir. Anne-babalar çocuğa kitap okurken çocuklarla birlikte kitaptaki karakterleri canlandırdıklarında, daha iyi ve kalıcı etkiler bırakmaktadır. Çocuklara küçük yaşlarından itibaren çeşitli türlerde alınan kitaplar, çocuklara kitap edinmelerinde destek olmaktadır. Anne-babaların çocuklarına sağladıkları kitaplıklar, çocuğun kitaplarını düzenlemesine, ama daha da önemlisi kitap sahibi olmanın zevkine varmasına olanak vermektedir (Dodson 1995:209).

Çocuk kitapları çocukların gelişme dönemlerine uygun seçildiğinde etkileri artmaktadır. Anne-babaların çocuklara kitap okurken ses tonlarını bazen alçaltıp yükseltmesi, arada bir durup “Bundan sonra ne olmuş?” biçiminde sorularla çocuğun kitaba katılımını sağlamaları gerekmektedir. Her çocuk kitabının değişik etkileri çocuklara sevgi, saygı, dostluk, barış gibi kavramları vermektedir (Yörükoğlu 1996a:96).

Bu çalışmada amaç, anne-babaların okumanın önemi ve çocuk kitabı türlerinin nitelikleri hakkındaki bilgileri ile çocuklarının çocuk kitabı edinmelerine yaklaşımları ve katkılarının ne derece yeterli olduğunu değerlendirmektir. Ayrıca anne-babaların çocuk kitaplarının türleri ve nitelikleri konusundaki bilgilerine etki eden sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerin neler olduğunu ortaya koyarak, çocuklarının kitap edinmelerine ilişkin yaklaşımlarını belirlemektir. Araştırmanın hipotezi “Anne-babaların okumanın önemi ve çocuk kitapları konusunda bilgisizliği, çocuklarının ‘çocuk kitapları’ edinmelerine olumsuz etki yapmaktadır” şeklinde oluşturulmuştur.

I.3. ÇALIŞMA ALANI VE VERİ KAYNAKLARI

Bu araştırmada amacımıza uygun çalışma alanı olarak Hacettepe Üniversitesi İlköğretim Okulu seçilmiştir. Araştırmamızda bu okulun seçilmesinin nedenleri; deneklerin (anne-babalar ve çocukları) benzer sosyo-ekonomik yapılardan geliyor olması, eğitim düzeylerinin yüksek olması, araştırma sonuçlarına hızlı erişim ve yüksek oranlarda güvenilirlik gibi temel etmenlerdir. Çalışmamızda anne-babalara, çocuk kitapları konusundaki bilgi ve yaklaşımlarını değerlendirmek amacıyla anket uygulanmıştır. Anne-babaların çocuklar üzerindeki etkileri düşünülerek böyle bir inceleme planlanmıştır. Çocuğun, henüz ailesinin destek ve ilgisine gereksinim duyduğu ve aynı dönemde okumaya da ilgi gösterdiği evre ele alınmıştır. Anne-baba ve çocukların, çocuk kitapları ile ilgili değerlendirmeleri için, çocukların okumayı başardıkları ilköğretim ikinci sınıfa devam eden çocuklar ve aileleri tercih edilmiştir.

Çocukta, çocuk kitabına ilginin gelişerek yoğunlaştığı, okuma isteğinin daha da arttığı dönem sekiz yaş evresidir. Okumayı iyice öğrenen ve merak ettiği her şeyi tanımaya, okuyarak anlamaya yönelen çocuk için, çocuk kitapları çok önemlidir. Çocuk kitaplarında çocukların beğenilerine katkıda bulunacak, estetik ve sanatsal unsurlar yer almaktadır. Bu değerli unsurlar çocuğun fikir ve davranışlarına değişik boyutlar getirmektedir. sekiz yaşında çocuğun bireysel olarak ailesinden önemli ölçüde etkilendiği bilinmektedir. Bu yaşta çocuğun okuma gereksinimi, anne-babalarının destek ve tavırları doğrultusunda gelişim göstermektedir. Çocuğunu küçük yaşlarından itibaren kitapla iç içe, yakın tutabilen aileler, çocuklarına yeterince ilgi göstermek için zaman bulmayı da başarabilmektedir. Çocuğun ailesine bağlı olduğu anne-babasının yönlendirmesine en açık ve olumlu olduğu dönem sekiz yaştır. Okuyabilmek, okuduklarını tekrar etmek, ilgi çeken konuları anne-babasına okutmak, sekiz yaşındaki çocuğun en önemli özelliklerindedir (Dodson 1991:66).

Çalışmada sekiz yaş çocuğunun ele alınmasındaki bir diğer etken, bu yaştaki çocukların anne-babalarını birer model olarak benimsemeleri olmuştur. sekiz yaşındaki çocuk hemen her konuda istek ve tercihlerini açıkça söyleyebilmektedir. Çocukları okul ve arkadaşlarının yanında anne-babalar etkilemeye devam etmektedir. Anne-baba; çocuk için büyük bir kuvvet, ulaşılabilecek bir hedeftir.

Okumaya ve çocuk kitaplarına ilginin arttığı sekiz yaş grubu çocukları ve onların anne-babaları, çalışmamız için veri kaynağı olarak belirlenmiştir. Uygulamanın yapıldığı

okuldaki sekiz yaş çocuklarının sayısı 200'dür. İlkokul ikinci sınıf öğrencilerinden rastgele örnekleme yoluyla 100 denek seçilmiştir. Seçilen bu deneklerin anne-babalarına 3 bölümden oluşan bir anket uygulanmıştır. Çocuklara ise; anne-babalara verilen anketleri kontrol-doğrulama amacıyla bir mini anket uygulanmıştır. Özellikle anne-babalara sorulan III. Grup sorulara özdeş bazı sorular; çocuklara da yöneltilmiştir. Bu yöntemle hangi davranış veya düşüncelerde tutarlılık olduğu alınan yanıtlara göre sınanmak istenmiştir. Çalışmamızda denekler için verilen anketlerden, yanıtlama süresi olan 3 hafta sonrasında, 94 adet anket yanıtlanarak iade edilmiştir.

I.4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Araştırmamızda “Betimleme Yöntemi” kullanılmıştır. Betimleme yöntemi, “Olayların, objelerin, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu açıklamaya çalışır. Betimleme; olayları, obje ve problemleri anlama ve anlatmada ilk aşamayı oluşturur. Bilimsel etkinlikler olayların betimlenmesiyle başlar. Bu sayede onları iyi anlayabilme, gruplandırılabilme olanağı sağlanır ve aralarındaki ilişkiler saptanmış olur” (Kaptan 1995:59).

Çalışma konumuzla ilgili sorunların en gerçekçi, doğru çözümlerin bulunabilmesi için geniş tabanlı bir literatür incelemesi yapılmıştır. Araştırmamızda konumuzla ilgili yabancı literatürün büyük bölümü Bilkent Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, ODTÜ, Ankara Üniversitesi gibi çeşitli üniversite kütüphanelerinden elde edilmiştir. Ayrıca A.Ü. Çocuk Kültürünü Araştırma Uygulama Merkezi (ÇOKAUM) ve

Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü ile değişik tarihlerde görüşmelerde bulunulmuştur.

Araştırmamızda bulguların toparlanmasında anket tekniği kullanılmıştır. Anketin ağırlıklı olarak kapalı (seçmeli) ve açık (doldurmalı) şekilleri uygulanmıştır. Anne-babalara ileilmek üzere 3 grupta toplam 23 sorudan oluşan anket, seçilen çocuklara verilmiştir. Ailelerine anket sunulan çocuklara da toplam 9 soruluk bir anket uygulaması yapılmıştır. Anne-babalara verilen anketlerde I. Grup sorular ailelerin sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerini belirlemek için hazırlanmıştır. II. Grup sorular ise anne-babaların çocuk kitaplarının nitelik ve türleri hakkındaki bilgilerini saptamak için düzenlenmiştir. III. Grup sorular ise anne-babaların, okumanın önemi ve çocuklarının kitap edinmesi konusundaki tutumlarına ilişkin düşünceleri belirlemek için hazırlanmıştır. I. Grupta anne-babalara 5 adet, II.Grupta 8 adet, III.Grupta ise 10 adet olmak üzere toplam 23 soru hazırlanırken, çocuk kitaplarında olması gereken standart ölçüt ve yaklaşımlar esas alınmıştır. Çalışmalar öncesi okul yöneticileri ve eğitimcileri ile gerekli görüşmeler ve bilgi alışverişi yapılarak, çalışmamız hakkında açıklamalar yapılmıştır.

Anketler çocuklara birebir ve anında uygulanırken, anne-babaları için 3 haftalık süre verilmiştir. Anne-babalara verilen anketlerden çok büyük oranda yanıt alınarak toplam 94 anket geriye toplanmıştır. Çocuklara anket uygulanırken, onlara yabancı gelen bazı kavramların (harçlık gibi) ne olduğu açıklanarak verdikleri yanıtların doğru olmalarına çalışılmıştır.

I.5. ÇALIŞMA PLANI

Bu araştırma 5 bölümden oluşmaktadır. 1. Bölümde konunun önemi, çalışmanın amacı ve hipotezi, çalışmanın alanı ve veri kaynakları, araştırmada kullanılan yöntem ve veri toplama teknikleri, çalışmanın planı ile yararlanılan kaynaklar hakkında bilgi verilmiştir.

2. Bölümde çocuğun ve özellikle ilkokul çağı çocuğunun özellikleri hakkında bilgiler sunulmuştur. Çocuğun genel özelliklerinin anlatımının ardından, 8 yaş çocuğunun gelişim evreleri daha detaylı olarak ele alınmıştır. Bu bölümde çocuğun, tüm yapısı, düşünce ve davranışları, gelişimleri irdelenmeye çalışılmıştır.

3. Bölümde ise çocuk kitapları ele alınarak incelenmiştir. Çocuk kitaplarının tanımları, dünyadaki tarihsel gelişimi ve ülkemizdeki gelişimi kısaca verildikten sonra, çocuk kitaplarının yapısına geçilerek içerik, resimleme, fiziksel açılarından özellikleri, örnekler ve standart ölçütlerle açıklanmıştır.

4. Bölüm anketlerin uygulanması ve elde edilen bulguların belirtilmesine ayrılmıştır. Bu bölümde sorulan tüm soruların tabloları detayları ile hazırlanarak, elde edilen sayısal değer ve sonuçlar yüzde oranları da belirtilerek açıklanırken; derlenen bulguların değerlendirilmesi de yapılmıştır.

5. Bölüm sonuç ve önerileri kapsamaktadır.

Bundan sonra kullanılan kaynakların yer aldığı Kaynakça, daha sonra kullanılmayan ancak yararlı olabileceği düşünülen kaynakların yer aldığı “Ek Kaynakça” ve “Ekler” bölümleri bulunmaktadır.

I.6. KAYNAKLAR

Araştırma kapsamında gerekli teorik bilgilere ulaşabilmek amacıyla ayrıntılı bir yayın taraması yapılmıştır. Aşağıda bu amaçla yapılan taramada yer alan yayınların listesi verilmiştir.

Dissertation Abstracts (Compact Disc Edition)(1990-1995)

Library and Information Science Abstracts (1970-1996)

Library Literature (1990-1996)

Social Science Citation Index (1982-1997)

Türkiye Bibliyografyası (1980-1994)

Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1980-1997)

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (1980-1986)

Türk Kütüphaneciliği (1986-1997)

Bu kaynaklarda tarama yapılırken genellikle aşağıdaki konu başlıkları ve anahtar kelimeler kullanılmıştır.

Children and books	Çocuk kitapları
Child development	Çocuk gelişimi
Child education	Çocuk eğitimi
Child literature	Çocuk edebiyatı

Araştırma raporunun yazımında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün hazırladığı Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Yazım ve Basım Yönergesi (1998) kullanılmıştır.

II. BÖLÜM

ÇOCUĞUN ÖZELLİKLERİ

Çocuğun oluşumu ve dünyaya gelişi birbiri ardına değişik gelişimlerle gerçekleşmektedir. Çocuk, belli evrelerde değişik hızlarda gelişen, büyüyen insan yavrusu olarak kabul edilmektedir. Çevresiyle devamlı etkileşim içinde bulunan çocuklar, sürekli değişim göstermektedirler. Doğal yapıları ve esneklikleri sayesinde çocuklar, değişik durumlara uyum sağlamaktadırlar. Çocuk doğarken büyük bir fizyolojik birikimle yüklü bulunmaktadır (Gürün 1984:24). Çocuk olgusuna bakışın, her çağda çok farklı biçimde algılandığı görülmektedir. İlk dönemlerde çocuğun güçsüzse yok edildiği, ağlarsa lanetlendiği, genellikle çok kötü koşullarda çalıştırılarak eziyet yapıldığı bilinmektedir. Ancak 1900'li yıllardan sonra kurulan eğitim kurumlarında yapılan çalışmalar ve araştırmalar, değişen değerler, bulunan yenilikler sonucunda, çocuğun kendine özgü nitelikleri olduğu kabul edilmiştir. Yapılan incelemelerle, bilgi birikimi artarak çocuğu anlama alanı genişlemekte, çocuğun gelişimine katkıda bulunacak kavramlar geliştirilmektedir (Gander, Gardiner 1995:25).

Canlılar arasında en yoğun ilgi ve bakıma, çocuklar gereksinim duymaktadırlar. Çocuklar, anne-babalarının uzun süren destekleriyle, kendilerini birey olarak toplumda bulmaktadırlar (Yörükoğlu 1997:85). Yaşamlarının ilk evrelerinde çocuklar oldukça korumasız, kuvvetsiz ve yalnızken dayanıksız olup, birçok dış uyarıcıdan etkilenmektedir. Hayatlarında ilk kez karşılaştıkları, daha önce duymadıkları değişik

tepkiler çocukları uyarmaktadırlar. Çocuğun bedensel tepki ve gelişimlerinde, anne-babalarının büyük ilgi ve destekleri gerekmektedir. Yeni doğan çocuk yalnızca ağlama, nefes alma becerilerine değil; çok miktarda reflekse de sahip olmaktadır (Adasal 1973:84). Çocuğun gelişim dönemlerini algılamak için, gelişim evrelerinin neler olduğunu incelemek gerekmektedir. Bu evreler şu şekilde ele alınmaktadır:

A- Doğum öncesi dönem: Bu evre 3 ana dönemden oluşmaktadır:

1. *Ovum dönemi:* Döllenme anından 2. hafta sonuna kadar
2. *Embriyo dönemi:* 3-8 hafta sonuna kadar
3. *Fetus dönemi:* 3 aylıktan doğuma kadar olan evreleri kapsamaktadır.

B- Doğum sonrası dönem: Doğum anından ergenlik sonuna kadar 5 ana evreden oluşmaktadır:

1. *Yeni doğmuş bebek:* 0-4 hafta sonuna kadar
2. *Bebeklik:* 4 hafta – 2 yaşına kadar
3. *İlk çocukluk:* 2-6 yaşına kadar
4. *Son çocukluk (Okul Çağı):* 6-12 yaşına kadar
5. *Ergenlik:* 12-20 yaş sonuna kadar olan evreleri kapsamaktadır.

(Yavuzer 1995b:31)

II.1. GENEL ÖZELLİKLER

Burada doğum sonrası çocukluk dönemi ele alınacaktır. Çocukların çevrelerini algılamaları, yorumlamaları erişkinlerden farklı olmaktadır.

Çocuklar üç haftalık olduklarında, diğer insanlarla göz göze iletişim kurmaktadırlar. Altı ile on ikinci haftada ise ön cepheden hareketli tüm insanlara ayırım yapmadan gülümsemektedirler. Üç ile altıncı aylarda tanıdıklara yönelik gülümseme başlamaktadır. Yedinci aylarını dolduran bebekler anne-babaları yanlarından ayrılınca ağlamakta, bir araya gelince onlara sıkıca sarılmaktadırlar. Küçük bebekler kendilerini yönetemedikleri için anne-babalarına bağımlı olmaktadır. Çocuklar kendileriyle ilgilenen birisi olmazsa, gereksinimlerini karşılayamazlar. Sağlıklı, bilinçli sevecen bir aile ortamında çocuk doğal gelişimini sürdürebilmektedir. Onbir aylıkken anne-babasının desteği ile ilk adımlarını atan çocuk, onikinci ayında ise kendi başına ayakta durabilmektedir. Onbeş aylıkken çocuk, çok rahat bir şekilde yürüyebilmekte ve sağlam olarak bastığı her adımda, kendine olan güven duygusu artmaktadır. Bu evrede çocuk, kendine hareket olanağı veren gelişimiyle, çok daha geniş bir alanı inceleyebilmektedir. Onsekiz aylık çocuk, artık çok daha özgür, rahatça her tarafa koşabilmektedir. Çocuk araştırmacı, hareketli yapısıyla zihinsel yapısının gelişimine katkıda bulunabilmektedir. Çocuğun bu inceleyici yapısını destekleyen çeşitli oyuncak, kitap, değişik nesnelere dolu bir ortamın hazırlanması gerekmektedir. Anne-baba kucağı ve yatağa bağımlılıktan büyük ölçüde kurtulan çocuk, kendisine sağlanan ortamlara göre gelişim göstermektedir. Onsekiz aylık çocuk, anne-baba arasında sözlü iletişimin yoğun olduğu ortamda, dil gelişimini daha hızlı ilerletmektedir (Gürün 1984:92). Daha önceleri mırıldaııp çeşitli

sesler çıkaran ve “an-ne”, “ba-ba” gibi bileşik heceler türeten çocuk, onsekiz aylık olduğunda kelimeleri birleştirmeyi denemektedir. Çocukta yürüme ve konuşma işlevlerinin gelişmesi, çocuğun dış dünyayı algılamasına çok yardımcı olmaktadır.

Yaşamının ilk aylarında anne-babasına mutlak bağımlılık gösteren çocuk, büyüme, olgunlaşma ve dış uyaranların etkisiyle, bağımsızlığa doğru gelişmektedir. İki yaşında çocuk, yalnızca duygularını anlatmak değil; bunların anne-babası tarafından anlaşılmasına da gereksinim duymaktadır. Anne-babalar, çocuklarından davranışlarının en iyisini yerine getirmelerini beklemektedir. Çocuğun olumlu davranışlarının saygıyla karşılanması, olumsuz ve yetersizliklerinde de, aslında kendisinde gerekli kapasite olduğu açıklanarak destek olunması gerekmektedir. Anne-babaların çocuklarından çok fazla beklentileri olduğunda, bunların gerçekleşmesi için gerekli etkiler, bazen baskı unsuru şeklini almaktadır (Atabek 1997:12).

Çocuğun üç yaşına geldiği dönem, kendisine daha çok güven duyduğu, çevresiyle uyum sağladığı, dengeli, anlayışlı, uyumlu bir birey olduğu evre olmaktadır. Üç yaşındaki çocuk kendisine söylenenleri rahatça anlamakta, isteklerini de kolaylıkla dile getirebilmektedir. Çocuk üç yaşında arkadaşlarıyla oynamakta, onlarla oyuncaklarını paylaşabilmektedir. Üç yaşında çocuk, anne-babasını ve arkadaşlarını sevmekte, onlara ilgi göstermektedir.

Dört yaşına gelen çocuk; üç yaşındaki dengeli, sakin tavırlarından daha değişik davranmaktadır. Dört yaşındaki çocuk abartılı davranmakta; daha taşkın, kararsız, açık

sözlü olmaktadır. Çocuk dört yaşında çok konuşkan duruma gelmekte, sözcükleri bağlaçlarla bezeli olarak kullanmaktadır.

Beş yaşında çocuğun hırçın tavırları ve çelişkileri olumlu olarak değişmektedir. Çocuğun beş yaşında bireyselliği daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Bu evrede çocuk sakin ve sokulgan, ilişkilerinde tutarlı olup, evde oynamaktan hoşlanmaktadır. Bu yaşta çocuk daha düzgün, akıcı, doğru sözcüklerle konuşmakta, öyküleri rahatça anlatabilmektedir.

Çocuk altı yaşında yeni arayışlara girmekte, yerinde duramaz hale gelmektedir. Bu yaşta çocuk ilginin merkezi olmak istemekte, hiç bilmediği konulara bile karışmaktadır.

Çocuk yedi yaşında daha sessiz, sakin, yumuşak, işbirliğine yatkın olmaktadır. Yedi yaşındaki çocuk, içe dönük olmakla beraber, oynamaktan, koşturmadan, arkadaşlarıyla boğuşmaktan zevk almaktadır. Bu yaşta çocukların toplumsal ilişkileri çok daha güçlenmekte, çocuk her fırsatta kendinden büyüklerle konuşmaktadır. Yedi yaşında çocukların bu iletişimi kurmak için büyük istekleri olmaktadır. Anne-babaların çocuğa gerektiği kadar zaman ayırıp ilgi göstererek, ortak birçok uğraşmayı birlikte yapmaları, anne-baba ile çocuk arasındaki iletişimi daha etkili bir hale getirmektedir (Yavuzer 1995a:30).

Anne-babaların çocuğa doğdukları andan itibaren özen göstererek, saygı duymaları gerekmektedir. Çocuğun gereksinim ve düşünceleriyle ilgilenen anne-babalar, çocuklarının rahat, duyarlı koşullarda büyümelerini sağlamaktadır. Yedi yaşlarında çocuklar anne-babalarına yardımcı olmayı istemektedirler (Dodson 1995:23).

Çocuğun 8 yaş dönemi birbirinden değişik üç ortam arasında geçmektedir.¹

Dokuz yaşında çocuğun davranışları, istekleri, beğenileri, konuşması kendine özgü olmaktadır. Çocuk bağımsız olup kendi kendine karar vermeyi sevmektedir. Dokuz yaşındaki çocuk gerçekçi ve genellikle makul olup anlayışla davranmayı sevmektedir. Bu yaştaki çocuklar genellikle arkadaşları ile bir araya gelip oyun oynamak ve çeşitli tasarımlar yapmaktan hoşlanırlar. Dokuz yaş çocuğun duyarlı olduğu dönemdir. Çocuk bu dönemde bazen yalnız kalmak istemekte, ancak daha çok arkadaşlarıyla birlikte olmayı tercih etmektedir (Dodson 1991:96).

Çocuk on yaşında daha düzenli ve tutarlıdır. Çocuk bu yaşta oldukça gelişmiş bir eleştiri anlayışına sahiptir, yapılan haksızlıkları kolayca anlamaktadır. Çocuk bu yaşta coşkulu, uysal, gelişimin dengelendiği bir evreyi yaşamaktadır.

Çocuk onbir yaşında hareketli, konuşkan, her yere gitmeye hazır, araştırmacı, doğru sözlüdür. Onbir yaşındaki çocuk oluşmaya başlayan kişiliğini sınamak için, herkese karşı çıkmaktadır. Bu yaşlarda huy değişiklikleri, kızgınlık veya sevgi gösterimleri, kendini kabul ettirme girişimleri görülür (Dodson 1991:82).

¹ Çocuğun sekiz yaş dönemi; bölüm II.2'de ele alınmaktadır.

Oniki yaşında çocuk daha makul, hoşgörülü, dışa dönük, çok meraklı, çevresiyle ilgili ve barışıktır (Gürün 1984:68). Çocuklar daima özgün olmak isteği ve büyüme arzusu taşımaktadır. Duyguları değişikliklerle dolu olup tepkileri her yaşta farklılık göstermektedir. Büyümekte olan çocuklar, konuşma, öğrenme, okuma, değişik beceriler edinmeye, değişik dönemlerde yatkın olmaktadır. Çocukları irdeleyebilmek, onların gerçek düşünce ve isteklerini kavrayabilmek için çocukla sağlıklı iletişim kurabilmek gerekmektedir. Çocuğu anlayabilmek için anne-babaların, çocuklarıyla iyi derecede iletişim kurmaları kaçınılmaz koşul olmaktadır (Yavuzer 1995b:115).

Çocuğun okula başladığı genelde 6-12 yaş dönemine “Okul çocuğu evresi” veya “Son çocukluk evresi” denilmektedir. İlkokul dönemi, erkek ve kız çocuklarında bir iki yıl farketse de hemen hemen aynı yaşları kapsamaktadır. Gelişimleri boyunca bütün çocuklar aynı gelişim süreçlerini izlemektedir. Örneğin çocuk koşmadan önce yürüme, yürümeden önce sıralama, sıralamadan önce emekleme evrelerinden geçmektedir. Çocukların gelişim hızları ile bu davranışları yapabilmek üzere geçirdikleri zaman dilimlerinin çocuktan çocuğa değiştiği görülmektedir (Yavuzer 1996b:23). 6-12 yaşlarında çocuklar hızlı zihinsel ve sosyal gelişmeler göstererek, değişik düşüncelerin mevcut olduğunu, diğer bireyleri ve sosyal yapıyı anlamaktadırlar.

Okul çocuğu, anne-babasının yanında çok sayıda kişi ve otorite ile de karşılaşmaktadır. Bu kişiler arasında akrabalar, öğretmenler, oyun arkadaşları önemli yer tutmaktadır. Anne babaların dışındaki bu kişiler; çocuğun daha önce oluşturduğu davranış biçimlerini etkileyip değiştirebilmektedir.(Ziyalar 1981:160)

11.2. SEKİZ YAŞ ÇOCUĞUNUN GELİŞİM EVRELERİ

Sekiz yaş çocuğun dışa dönük olduğu bir evre olmaktadır. Sekiz yaşında çocuk, bir önceki yaşına göre daha atak ve canlı, duyarlı davranmaktadır. Atılganlığı ve girişimci haliyle her işe girişmekten, katılmaktan özellikle zevk almaktadır. Sekiz yaşında çocuk daha önce hiç bilmediği, görmediği yeni deneyimlere girebilmektedir. Çocuğun kişiliği bu yaşta belirli bir denge ve bütünlüğe kavuşmaktadır.

Çocuğun sahip olduğu okul ve arkadaş ortamı, çocuğu, gelecekteki toplumsal yaşama hazırlamaktadır. Sekiz yaşında çocuk, ev, arkadaş ve okul çevreleri arasında bazı değişik çelişkiler ve yenilikler görebilmektedir. Örneğin, evde kabullenilen ve sevgiyle bakılan bazı davranışlar, okul veya arkadaş çevresinde aynı tepkiyle karşılanmayabilmektedir. Çocuk bu dönemde okulda veya arkadaş çevresinde, beklentiler konusunda becerilerini geliştirdiğinde, kendisine güven duymaktadır. Bu yaştaki çocuk aileden kopmamaya çalışırken, anne-babasını eleştirel bir yaklaşımla incelemektedir. Çocuk sekiz yaşında kendisini ilgilendiren her davranışta, örneğin kendisine giyecek, kitap, yiyecek alımında, kendi beğeni ve istemlerini rahatlıkla belirtmektedir. Bu yaşta çocuk bağımsız olma isteği taşımakta, ancak anne-babasını da duygusal güvence kaynağı olarak görmektedir (Dodson 1991:106).

Anne-babaların çocuklarına yaklaşımlarında korkutmadan; destekleyici, tutarlı, dengeli, gerektiğinde ilgi ve hoşgörü ile davranmaları, aralarındaki ilişkileri sağlıklı sürdürmelerini sağlayacaktır. Sekiz yaş çocuğu, anne-babasının her davranışından

etkilenmekte olduğundan, erişkinlerin bu konuda oldukça titiz düşünerek, hareketlerinde net, açık, sabırlı olmaları gerekmektedir. Çocuk içinde olduğu zamanı yaşamakta olduğundan, söz vermesi onu tutmasını gerektirmemektedir; çünkü çocuk henüz o bilinçte değildir. Sekiz yaşındaki çocuğun, tutarsız kurallarla ve sınırlamalarla çevresiyle iyi iletişim kurması engellenir; bu da davranışlarını olumsuz etkiler. Anne-babaların sonradan yapamayacakları bir davranışı, çocuğa zamansız olarak göstermemesi gerekmektedir. Bu yaştaki çocuğun karşısında anne-babaların makul ölçülerdeki esnek kurallarının, anlayış ve iyi niyetle uygulanması gerekmektedir.

II.2.1. BEDENSEL GELİŞİM

Çocuklarda bedensel gelişim dört belirgin dönemde gerçekleşir. Bu evrelerden ikisinde bedensel gelişim hızlı, diğer ikisinde ise yavaş olmaktadır. Çocuğun doğum öncesi ve sonrasında ilk 6 ay büyüme hızı yüksek olmaktadır. Birinci yaşın sonunda büyüme yavaşlamaktadır. 8-12 yaşlarında bedensel gelişimde belirgin bir hız olmasına rağmen, diğer evrelere göre bu gelişim daha yavaş kalmaktadır.

Sekiz yaşında çocuğun gözleri, yakına ve uzağa gereğince uyum yapmaktadır. Çocuğun elleri biraz daha büyümekte, kolları biraz daha uzamaktadır. Bu yaştaki çocukta kas gelişimi hızlıdır; ancak kasların işlevleri henüz tam olmadığından, çocuk uzun zaman bir yerde duramamaktadır. Sekiz yaşında, çocuğun kemikleri sertleşmeye devam etmektedir. Bu yaşta, çocuğun kas ve iskelet sisteminin birbirine uyumu sebebiyle “büyüme ağrıları” da olmaktadır. Çocuğun özellikle sekiz yaşında sağlıklı

bedensel gelişimini sürdürebilmesi için, kalsiyum ve fosfor yönünden zengin besinlere gereksinimi olmaktadır. Bedensel gelişimin dengeli olabilmesi için, çocuğun beslenmesi bu evrede çok önemlidir. Çocuğun enerjik ve kuvvetli beden yapısıyla, yaşının gerektirdiği hareketleri, yerine getirmesi bu dönemde hız kazanmaktadır (Gürün 1984:55).

II.2.2. BİLİŞSEL GELİŞİM

Sekiz yaş çocuğunun zihinsel gelişimi, üst düzeyde olmaktadır. Örneğin, bu yaşta çocuklar boylarına göre sıraya geçebilir, isimlerini a'dan z'ye alfabetik olarak sıraya koyabilir, matematikte ağırlık, uzaklık, alan ve hacim ölçülerini karşılaştırabilirler. Çocuk bu yaşta yalnızca olayların ve cisimlerin adlarını kavramakla kalmaz; özelliklerini, aralarındaki farklılıkları, benzerlikleri de anlamak ister. Her an etkinlik içindeki zihinsel yapısı, çocuğun sürekli denemeler yapmasını sağlamaktadır. Hafızasında oluşan kavramlarla, olaylar arasındaki ilişkileri daha belirgin olarak anlamaktadır. Sekiz yaşında çocukta, somut düşünceden, soyut düşünceye geçiş dönemi başlamaktadır (Yörükoğlu 1996.b: 76). Bu yaşta çocukta zaman, ortam, boyut kavramları oluşmaktadır. Çocuklarda mantıksal düşünme başlamakta, bu gelişim çocuğun yaşamında “denge”nin oluşumuna destek olmaktadır. Gelişen bu “denge” olgusu ile çocuk, bu yaşta denge gerektiren tüm hareket ve oyunları ustalıkla yapabilmektedir. Çok değişik becerileri, örneğin ağaçlara tırmanma, bisiklet üzerinde değişik hareketler yapma, topla usta biçimde oynama gibi aktiviteleri rahatça yapabilmektedir. Sekiz yaşındaki çocuk bir balonu, topu, bisikleti şekli, rengi, yapıldığı maddesiyle

tanımlayabilmektedir. Öğrenmeye açık ve istekli yapısı, bilişsel yönden çocuğun giderek etkin olmasını sağlamaktadır (Yavuzer 1995.c: 116). Bu gelişimin sonucu çocukta sayı kavramı geliştirmekte, toplamayı, çıkarmayı öğrenmektedir.

II.2.3. MOTOR GELİŞİMİ

Çocukta motor gelişimi üç kurala göre meydana gelmektedir. Bunlar:

1- Baştan ayağa doğru gelişim: Çocuklarda motor gelişimi baştan ayaklara doğru olmaktadır. Çocukta baştaki hareket kontrolü, vücudun alt kısımlarındaki kaslara göre daha kuvvetli gelişmektedir. Motor gelişimi, önce çocuğun başında sonra kol, gövde, bacak ve ayaklarda olmaktadır.

2- Merkezden dışa doğru gelişim: Motor yeteneği merkez bir eksenden başlayarak, vücudun uç kısımlarına doğru gelişmektedir. Örneğin beden ve omuz hareketleri, kol hareketlerinden önce oluşmaktadır. Ellerin hareket kontrolü ve gelişimi parmakların gelişiminden önce olmaktadır.

3- Bütünden özel hareket gelişimine doğru gelişim: Motor gelişiminde, çocuğun ilk hareketleri bütünsel olmaktadır. Örneğin çocuk bir oyuncakı tutmak için önceleri avucunun tamamını kullanmakta, parmaklarıyla kavramayı ise daha sonra başarmaktadır (Dodson 1991:89).

Sekiz yaşında çocuk motor gelişimini büyük ölçüde tamamlamaktadır. Bu yaşta çocuk, bedeninin varlığının iyice farkına varmakta, ellerini, ayaklarını üstün bir beceriyle, bağımsız olarak kullanmaktadır. Sekiz yaşında çocuğun el kol becerisi daha da gelişmekte, hareketlerinde canlılık çoğalmakta, oturmaktan çok koşmayı sevmektedir. El ve göz etkileşimini de kontrol eden çocuk, el işi yapma, boyama, hamurla oynama gibi çalışmalarını olumlu etkileyip, desteklemektedir (Dodson 1991:89). Çocuk sekiz yaşında, 3-4 aylıkken destekle oturarak, 7-8 aylıkken yardımsız oturarak, 10 aylıkken emekliyerek, 13 aylıkken yürüyerek başlayan tüm motor gelişimini, üst düzeyde geliştirmiş durumdadır.

II.2.4. DİL GELİŞİMİ

“Dil” düşünce, duygu ve isteklerin, ses ve anlam yönünden ortak öğeler ve kurallardan yararlanılarak anlatılmasını sağlamaktadır. Çocukta dil gelişimi ağlama, mırıldanma, tek sözcük evresi, iki sözcük evresi gibi gelişim dönemlerinden geçmektedir. Yeni doğan çocukta ağlama, bir seslenme aracı olmaktadır. Çocuğun 2. aydan itibaren seslendiği evre “Gıgıldama dönemi” olmaktadır. 4-6 aylardan itibaren b, m, p, gibi dudaktan çıkan sesler çocukta artmakta ve mırıltılar ortaya çıkmaktadır. 6-10. aylarda mırıldanma daha gelişerek ma-ma, de-de, ba-ba gibi sözcüklerin tekrar edildiği evre gelmektedir. Çocuğun sözcük dağarcığının önemli bir bölümü; oynadığı, etkilendiği yakın aile üyelerinden duydukları olmaktadır. Sekiz yaşında çocuk, edindiği sözcükler ve gelişimi sonucunda, dilini iyi kullanarak okumayı da öğrenmektedir. Bu yaşta çocuk daha uzun, karmaşık cümleler kurmaya başlamakta, bilgi edinme amacıyla soru

sormakta, “niçin”, “ne”, “nasıl” sorularını kullanmaktadır. Okumayı tam olarak öğrenen çocuk, kendi başına kitap okumaktan ve anne-babasının kendisine kitap okumasından hoşlanmaktadır (Gürün 1984:58).

Çocuk sekiz yaşında toplumsallaşmış dil döneminde, konuşmalarını başkalarının anlayacağı şekilde ve dilde yapmakta, duygu ve düşüncelerini başkalarına rahatça aktarabilmektedir. Bu evrede çocuk karşısındaki insanların, kendisiyle konuşmasından hoşlanmakta, bu etkileşimin sürmesine olumlu bakmaktadır (Köknel, Özüğurlu 1980:94). Bu yaşta çocuklar, eskiden anne-babalarıyla birlikte okumaya başladıkları ve hoşlanıp, tadını aldıkları bir kitabı kendi başlarına okuyup bitirebilirler. Anne-babayla birlikte kitap okumak, sekiz yaşındaki çocuğa okuma beğenisi verebilmektedir ve sözcük dağarcığı da arttığı için okumaya da sürekli bir istek duymaktadır (Dodson 1991:93).

II.2.5. DUYGUSAL GELİŞİM

Sekiz yaşındaki çocuklarda kendilerini arkadaşlarıyla sınyıp kıyaslama, birbirlerinin hatalı ve kusurlu yönleriyle alay etme eğilimleri görülmektedir. Bu yaşta çocuk, duygusal yönden etrafındaki olaylardan, okuduğu kitapların kahramanlarından, izlediği TV programlarından etkilenmektedir. Çocuk gördüklerini, okuduklarını abartarak, dramatize etmekten hoşlanmaktadır. Bu evrede çocuk her hangi bir konuda yetersiz olduğunu bilse bile, bunu belli etmemektedir (Dodson 1991:90). Sekiz yaşında çocuğun en önemli duygusal gereksinimleri, sevilme, beğenilmek ve benimsenmektir.

Çocuk özellikle anne-babası tarafından sekiz yaşında yoğun olarak sevmek arzusundadır (Uluğ 1997:24). Çocuklarda genellikle arkadaşını şikayet etme bu yaşta ortaya çıkmakta, bu hareket çoğunlukla erişkinlerin dikkatini ve ilgisini çekmek, beğenilmek için yapılmaktadır. Çocuk sekiz yaşında anne-babasının beğenisini kazanmak ve beğenilme arzusunu tatmin edebilmek için, anne-babasına çok daha fazla yakınlaşmaktadır. Çocuk başına gelen her şeyi önemsemekte, onlara değer vermektedir. Çocuklar sekiz yaşında, anne-babaları ile yakınlaşmaya, iyi iletişim kurmaya çalışırlar. Çocukla sağlıklı iletişim kurmada temel yaklaşımlar şunlardır:

- Çocukları önemseyerek dikkatle dinlemek
- Çocuklara, kendilerini rahatça ifade olanağı vermek
- Çocuklara yapıcı, doğal önerilerde bulunmak
- Çocukları yaptıkları iyi davranışlarla övmek
- Çocukların düşüncelerine, değer yargılarına anlayış göstermek
- Çocuklara sevgi, saygı, iyi niyeti gösteren olumlu mesajlar vermek
- Çocuklara yerine getirilebilecek sözler vermek
- Çocuklara yeterince zaman ayırıp onlarla içten ilgilenmek
- Çocuklara karşılaştıkları güç ve karmaşık durumlarda yapıcı tavır almak
- Çocuklara açık ve dürüstçe gerçek düşüncelerini belirtmek

(Kasatura 1991:242)

II.2.6. SOSYAL GELİŞİM

Çocuğun topluma ve sosyal çevreye karşı davranışlarının ilk şekli, büyük oranda yaşamının ilk yıllarındaki öğrenme ve deneyimlere bağlı olmaktadır. Sosyal gelişim çocuğun 3 aylıkken insanlarla nesnelere arasındaki farkı anlayıp tepkiler göstermesiyle başlamaktadır. Çocuklar insan sesi duyduklarında, sesin geldiği yöne bakarak gülmektedirler. Çocuk başka insanlarla beraberken mutlu, yalnız başına ise huzursuz olmaktadır. Sekiz yaşında çocuk erişkinlere yakın olmayı istemektedir. Özellikle bu yaşta çocuk, anne-babasına karşı büyük bir hayranlık duymaktadır. Çocuk hissettiği bu duyguyu çoğunlukla hareket veya sözle dile getirmektedir. Kendi dışından gelen etkilere çok daha duyarlı olup, diğer insanların tepkilerini daha mantıklı değerlendirmektedir. Sekiz yaş çocuğu kim olduğunu anlamakta, çevresindekilerin duygu ve düşüncelerini değerlendirebilmektedir. Okuldaki arkadaşları çocuk için çok önemli olmakta, gerçek arkadaşlıklar ve içten bağımlılıkların kurulması bu yaşta başlamaktadır. Oyunlarında çocuklar, kız ve erkek olarak kendi aralarında gruplaşmaya yönelmektedirler (Gürün 1984:60). Sekiz yaşındaki çocuk için mal, para, oyuncaklar, sahip olduğu diğer nesnelere çok önem taşımaktadır. Çocuk bazı gereksinimlerini karşılamak için 'para' gerektiğini bilmektedir. 8 yaş dönemi çocuğa harçlık verilmesi için en uygun evredir (Dodson 1991:92).

Anne-babaların olumlu yaklaşımlarında çocuğun beklediği ilgiyi bulması kolaylaşır. Çocuğa verilmesi gereken birçok olgu, çocuğun yapısının iyi tanınmasıyla gerçekleşmektedir (Salk 1995:78)

III. BÖLÜM

ÇOCUK KİTAPLARI

III.1. ÇOCUK KİTAPLARI

İlkçağlardan itibaren çocukları eğitmek, eğlendirmek, oyalamak, dinlendirmek amacıyla onlara masallar, efsaneler, halk hikayeleri, ninniler, halk ezgileri, şiirler, öyküler anlatılmaktadır. Çocuğu, doğduğu andan erişkin hale gelinceye kadar, bir çok etki değiştirmektedir. Günümüzde bir çocuğun çevresinde öğrenim sağlayan bir çok etken vardır. Çocuğun öğrenmesini gerçekleştirecek uyarıcılar ve araçlar da bulunmaktadır. Çocuk, bebekliğinde kendisine bakanlardan, anaokulu ve ilkokuldaki öğretmenlerden, akrabalarından, arkadaşlarından yeni bilgiler öğrenirken, aynı zamanda küçüklüğünden itibaren oynadığı oyuncaklar, dinlediğı radyo, izlediğı video, sinema ve televizyon, okuduğı gazete, dergi ve kitaplar da ona destek olacaktır. Çocuğun kitapla olan ilişkisi; bebeklikten başlayıp, tüm yaşamı boyunca sürmektedir. Çocuk değişik tür ve boylarda kitapla karşılaşırken, onlara bakarak, dokunarak ve okuyarak tanıyacak; biraz eğlenecek; biraz da bilgilenecektir. Çocuğun yaşı büyüdükçe kitap ile etkileşimi sürerken, kitap cinslerinde çeşitlilik çoğalacaktır. Çocuk kitapları, çocuklara olayları sözcük ve resimlerle aktarmaktadır. Çocuklar bu olguları daha önceki bilgileriyle kaynaştırarak, yeni deneyimler, bilgiler edinmektedirler. Çocuk, kitaplarda geçen olay ve problemleri anlayıp çözümleyerek, kitaplardan değişik etkileşimler elde etmektedir. Çocuk kitaplarının okunmasıyla, çocuğun kelime dağarcığı genişleyecek, dil gelişiminde

belirgin düzeyde ilerlemeler olacak, duygusal gereksinimleri karşılanacak ve böylece kendini iyi anlayabilecektir. Çocukta okuma olgusunu oluşturup geliştiren çocuk kitapları, çocuklara değişik yararlar kazandırmaktadır (Alpay, 1991: 136). Çocuk kitapları çocuklara eğlenme, hayal gücünü etkileme, değişiklik yaratma, kendilerini anlama, çevrelerini tanıma, dilin gücünü ve etkisini öğrenme, başka zaman ve mekanları tanım olanakları vermektedir (Stewig, 1988: 26). Çocuk kitapları geleceğin büyüklerinin kişilik oluşumlarına, kültürel birikimlerine yardımcı olmaktadır. Çocuk kitabı çocuğun görüş açısını genişletmekte, düşünce, inceleme merakını arttırmakta, sosyal olaylara ilgisini uyandırmakta, başkalarına yardımcı olma duygusunu geliştirmektedir (Tezcan, 1985:323). Çocuk kitabının bütün bu olumlu etkilerine rağmen, çocuk edebiyatı ile ilgili bazı yanlış görüşler de ileri sürülmektedir. Bu yanlış görüşler; çocuk kitabının, büyüklere yazılmış bir kitabın basite indirgenmiş, kısa basımı olmasının yeterli olacağı, çocukluk döneminin kısa olduğu, dolayısıyla bu evrenin hızla geçirilmesi gerektiği ile edebi yönden daha çok ahlaksal ve didaktik yönlerinin önemsenmesi şeklindeki yaklaşımlardır. Bu yanlış görüşler, çocuğun kendine özgü bir yapısı olduğunu, kısa süreli olduğu için özellikle çocukluk döneminin iyi değerlendirilmesini kabul etmeyen anlayışlar sonucudur (Tuncer, 1994:42). Çocuk, dünyaya geldikten sonra çevresindeki şarkıları, öyküleri dinleyerek edebiyat ile karşılaşmakta ve annesinin söylediği ninnilerle, ezgilerle büyüyüp, gelişmeye devam etmektedir (Arbuthnot, 1964:30).

III.1.1. TANIMI

Çocuk edebiyatı ve kitapları ile ilgili çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda sıralanmıştır:

Çocuk edebiyatını oluşturan eserler, çocukların okuması için yazılan, derlenen ve yayınlanan tüm kitapları içermektedir. Çağdaş çocuk edebiyatı, çocuğun yapısına uygun, kültürel gelişimi ve hayal gücünün şekillenmesine olanak sağlayan yayınları kapsamaktadır. Çocuklar için çocuk kitapları, eğlendirme, değişiklik yaratma, hayal gücünü etkileme diğer zaman ve yerleri öğretme, dilin doğasını ve gücünü kavrama olguları kazandırmaktadır (Enginün, 1987:37).

Yazınsal bakımdan değeri olan, çocuk olgusunu duyarlı olarak inceleyen, çocuklara etkili ve uzun süreli okuma isteği verebilen, sanatsal ve estetik değerleri olan kitaplar, çocuk edebiyatını meydana getirmektedir (Dilidüzgün, 1996:22).

Çocuk edebiyatı, çocukluk evresinde bulunan tüm çocukların duygu, düşünce, istek ve hayallerini söz, yazı ile etkili ve güçlü şekilde işleyip yansıtan kitaplardan oluşmaktadır (Koçoğlu, 1987:37).

Çocuk edebiyatı 2-14 yaşları arasındaki çocukların hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik, masal, hikaye, roman, anı, biyografi, gezi yazıları, şiir, fen ve doğa olaylarını anlatan kitapları kapsamaktadır (Oğuzkan, 1983:13).

Çocuk kitapları, bölümleri birbirine iyi bir kurgu ile bağlanan, beklenmedik büyük ve ilginç sürprizlerle bezeli, çocukların anlayacağı akıcı ve yalın dille yazılan eserlerdir (Gökşen, 1980:10).

Çocuk edebiyatı, çocuklara yönelik bütün yayınları, çocuklar için oluşturulmuş sözlü ve yazılı bütün edebi eserleri kapsamaktadır. Çocukta değişik yaş ve dönemlerde ortaya çıkan değişik davranış, ilgi ve eğilimler, farklı türde çocuk kitaplarının yaratılmasına olan gereksinimi arttırmaktadır. Çocuk edebiyatı, çocuğun farklı yaşlarında ilgi duyduğu konular, güven duygusu, başarıma arzusu, bir gruba kabul edilme, sevmesevilme, değişik bilgileri öğrenme, değişiklik yaratma, estetik duygularını besleyen kitaplardan meydana gelmektedir (Gönen, 1994:43).

Çocuk kitabı, okuyucusu çocuk olan, hitap ettiği kitlenin çocuk olduğu, çocukluğu çok iyi tanıyan yazarların gerçekleştirdiği eserlerdir. Çocuk kitabı yazacak yazarın, çocuk yapısını iyi tanması çocuğa yakın ve sevecen olması gerekmektedir. Etkili çocuk edebiyatı, resim ve metni uyum içinde anlatımı, çocuk dili düzeyinde en güzel biçimde verebilen kitaplardan oluşmaktadır (Şirin, 1998:28).

Çocuk kitapları biçimsel olarak da çok değişik şekillerde yayınlanmaktadır. Örneğin, kitap açıldığında sayfa arasından katlanmış figürlerin çıktığı üç boyutlu kitaplar, her sayfasında değişik canlıların tanıtıldığı, şekillere dokununca ses veren kitaplar, çok küçük boyutta kalın kartondan yapılan kitaplar, yaprakları dikdörtgen veya kare şeklinde olan yayınlar, değişik ambalajlarda sunulan bilmece kitapları gibi yayınlar.

Belli zaman aralığında yayınlanan dergiler, çizgi romanlar da genelde renkli ve değişik şekillerde hazırlanmaktadır. Yazı biçimi açısından da kitaplarda değişik türler olmaktadır. Genellikle çocuklara ilk sunulan büyük boydaki kitaplarda bolca resim ve çok az yazı olmaktadır. İleri yaşlar için hazırlanan kitaplarda yazılar iri puntolarla ve kısa cümlelerle düzenlenmektedir. Okul öncesi çocuk kitaplarında yazılardan çok resimleme unsuru ön plana gelmektedir. Okul öncesi yayınlarda sayfa sayısı, çocuğu sıkmayacak kadar az sayıda iken, daha büyük çocuklara hazırlanan kitapların sayfa sayısı artmaktadır. Resimleme stili de değişik kitaplarda farklı olmaktadır. Bazı kitaplar az renkli veya renksiz, çizgiye bağlı resimleri kapsar. Bazı kitaplarda ise sayfanın bir tarafında renkli bir resim verilir, karşı tarafındaki benzer resim boyanması için renksiz sunulur. Kitapların bazılarında resimler parlak, bazılarında ise mat olabilmektedir (Gürün, 1984:148). İçerikleri bakımından ise çocuk kitapları, masal, masalımsı eserler (fabl, destan, efsane), müracaat eserleri, şiir, hikaye ve roman, biyografi, tiyatro eserleri, dergiler, çizgi romanlar, resimli kitaplar gibi değişik türlere ayrılmaktadır.

III.1.2. TARİHÇE

Dünyada çocuklara özgü kitapların yazım ve yayımına çok geç başlanmıştır. Çocuk kitaplarında ilk girişimler İngiltere, Fransa, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve İskandinav ülkelerinde başlamıştır. İngiltere’de çocuklar 16. ve 17. Yüzyıllarda Aesop’un masallarını okuyorlardı. 15. yy.’ da İngiliz matbaacı Caxton ilk defa büyükler için cep masalları yayınlamıştır. Macera içeren bu kitapları toplumun halk tabakası okuyordu. Çocuklar ise “Horn Book” denilen, boynuzdan yapılmış bir levha içine

yerleştirilmiş bakır levhalardan oluşan kitapları okuyorlardı. Fransa'da Charles Perrault 14. Louis döneminde, halk arasında anlatılan masalları toplayıp, çocuklar için 1697'de bastırmıştır. Bunun için Perrault “çocuk kitaplarının babası” olarak anılmaktadır. İngiltere'de John Newbery masalları İngilizce'ye çevirip, 1727'de “Ana Kazın Hikayeleri” adıyla yayınlamıştır. Amerika'da ilk yaratılan çocuk kitapları, didaktik özellikler taşıyordu. John Cotton, Jacop Abbott ve Peter Perley ilk kez çocuk kitabı yazan yazarlardır. Almanya'da ise ilk çocuk kitapları eğitici ve dinsel kökenliydi. Daha sonraları ise halk şarkıları ve şiirlerinden yapılan derlemeler önem kazanmıştır. Clemens Brento, Grimm Kardeşler ve Karl May Almanya'da ilk kez çocuklar için halk şarkıları, masallar ve serüven hikayeleri yazan sanatçılardır. Özellikle Alman Çocuk Edebiyatı'ndan etkilenen İsveç'te, tiyatro eserleri konusunda yapıtlar verilmiştir. Selma Lagerlof, Gösta Knutso, Gunnel Linde ve Anckarswad'ın eserleri, macera konulu çocuk kitaplarıydı. Norveç'te çocuk edebiyatı alanında ilk girişimler 19. yy.'ın ortalarında halk masallarının yayınlanmasıyla başlamıştır. Asbjornsen ve Moe, Dikken Zwilgmeyer, J. Falkberget, Halver Floden, Thorbjon Egner'in dizi, oyun ve güldürüleri Norveç'te ilk kez yayınlanan çocuk kitaplarıdır. Danimarka'da ise tekerlemeler, şiirler, hikayeler çocuk edebiyatında önemli bir yer tutuyordu. Bu ülkede çocuk edebiyatındaki gereksinimler uzun yıllar çevre ülkelerden, özellikle Almanya'dan yapılan çevirilerle karşılanmıştır. Andersen'in 1884'de yayınladığı hikayeleri Jyette Lynbirk, Anne Holm'un eserleri ilk çocuk edebiyatı ürünleridir. Finlandiya'da ise çocuk edebiyatı İsveç dilinde yazılan peri masallarıyla başlamıştır. Zacharias Topelius, Anni Swan çocuklar için masallar yazmışlardır. Tore Jansson, Aila Meriluoto, Kirsi Kunnas gibi yazarlar çocuklar için roman, hikaye, şiir türlerinde eserler vermişlerdir (Oğuzkan, 1987:27).

Ülkemizde çocuk edebiyatının ilk sayılabilecek örnekleri, masal, tekerleme, halk hikayeleri türlerinde dilden dile dolaşan sözlü edebiyat ürünleri olmaktadır. Ancak gerçek anlamda ilk çocuk kitapları Tanzimat Dönemi ile gündeme gelmiştir. 1839'da, Tanzimat'ın başlamasıyla kültürel hareketlerde yenilikçi akımlar güç kazanmıştır. İlk kez bu dönemde dünya çocuk klasiklerinden bazıları dilimize çevrilmiştir (Alpay, 1991:14). Bu çevirilerden bazıları şunlardır:

Şinasi: La Fontaine'den hayvan masalları

Yusuf Kamil: Fenelon'dan "Terceme-i Telemak"

Vakanüvüs Lütfü: Daniel Defoe'den "Terceme-i Hikaye-i Robinson"

Mahmut Nedim: J. Swift'in "Güiverin Gezileri"

Ahmet İhsan (Tokgöz): J. Verne'den "Gizli Ada", "80 Günde Devrialem"

Mehmet Emin: J. Verne'den "Arzın Merkezine Seyahat"

Ziya Paşa: J.J. Rousse'dan "Emile"

Recaizade M.Ekrem, Muallim Naci, Ahmet Mithat çocuklar için ilk kez orijinal eserler yazmışlardır. Tanzimat döneminde ilk kez çocuk dergileri yayınlanmaya başlamıştır. 1869'da yayınlanan Mümeyyiz dergisi, çocuklar için bilmeceler, dizi romanlar yayınlıyordu. 1883'de Çaylak Tefik, Nasrettin Hoca fıkralarını toplamıştır (Kür, 1991:15). Çocuk edebiyatı ile ilgili Ali Nusret, Satı Bey, Ahmet Cihat Emre gibi yazar ve eğitimciler önemli girişimlerde bulundular. İ. Aladdin Gövsa, Ali Ulvi Elöve, Tefik Fikret ilk kez çocuklar için şiir yazmışlardır. Cumhuriyet döneminde Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon, Faruk Nafiz Çamlıbel, Enis Behiç Koryürek, Halide Edip

Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Falih Rıfkı Atay, Reşat Nuri Güntekin, Abdullah Ziya Kozanoğlu gibi yazarlar, çocuklar için şiir, anı, hikaye, gezi yazısı, roman, tarihi roman türlerinde eserler vermişlerdir (Demiray 1970:92). Latin harflerinin kabulü ile yayın hayatına canlılık gelmiş ve çocuklar için devlet kurumları ve özel yayınevleri çalışmalar yapmışlardır (Enginün 1985:41). Kemalettin Tuğcu, Naki Tezel, Eflatun Cem Güney gibi bazı yazarlar çocuk masallarının canlanması için eserler verdiler. 1960'lı yıllardan sonra çocuklar için şiir, roman, hikaye türünde eserlerde bir artış görülür. 1964'te Doğan Kardeş dergisi ilk kez "Çocuk Romanları Yarışması" açar. 1970'lerde sanat ve edebiyat dergileri, radyo ve TV kanalları, eğitimci ve araştırmacılar, çocuk kitaplarının gelişimi için çalışmalar yaparlar. Türk Dil Kurumu 1976'da ilk kez çocuk edebiyatı alanında yazarlara ödül vermeyi kararlaştırır. 1979 yılı UNESCO tarafından "Dünya Çocuk Yılı" ilan edilir. O yıl edebiyat alanımızın tanınmış pek çok yazarı çocuk kitabı yazar.

Günümüzde çocuklar için daha çok şiir, hikaye, roman alanlarında Gülten Dayıoğlu, Yalvaç Ural, Ayla Çınaroğlu, Mehmet Güler, İpek Ongun, Hakkı Özkan, Elvan Pektaş Deniz, Mustafa Ruhi Şirin, Niyazi Birinci, Muzaffer İzgü, Yücel Feyzioğlu, Turan Yüksel, Mümtaz Zeki Taşkın, Ahmet Efe, Demirtaş Ceyhun, Yaşar Kemal, Ayla Kutlu, Serpil Ural, Can Göknül gibi yazarlar eserler vermişlerdir.

III.2. ÇOCUK KİTAPLARININ NİTELİKLERİ

Çocuk yayınlarında içerik, resimleme ve biçimsel bakımdan bazı niteliklerin olması gereklidir. Bu özellikler çocuk kitabının etkili olmasını, beğenilmesini sağlayan temel niteliklerdir.

III.2.1. İÇERİK ÖZELLİKLERİ

Çocuk kitabı, teması, konusu, kahramanları, planı, üslubu ve dili ile bir bütünlük ve özellik taşır. İçerik açısından düzensiz, yetersiz eserler, çocuklara yararlı özellikler aktaramazlar. Tema, yazarın bir ana fikir etrafındaki görüşlerine verilen isimdir. Çocuk kitaplarında “tema”nın çok açık ve net biçimde belli olması gerekir. Yazarın hangi düşünceyi ele alarak, bunu nasıl işleyeceğini çok iyi ayarlaması, çocuklara ne gibi düşünce ve görüşleri kazandırmayı, nasıl sunacağını bilmesi gereklidir. Teması belirsiz, karmaşık, veya değişik yorumlara neden olacak eserler, çocuklar tarafından anlaşılammaktadır. Çocuklar için hazırlanan kitaplar genellikle şu temalar üzerinde yazılırlar:

- Aile, yurt, ulus, doğa ve yaşama sevgisi
- Güzelliğe bağlılık ve sempati
- Başkalarına karşı saygılı ve dürüst olma
- Cesaret ve kahramanlık
- Özveri ve çalışmanın erdemi
- Kişisel girişimin önemi

- Gelenek ve göreneklere bağlılık
- İyilik ve duyarlılık
- evresiyle dost ve uyumlu olma
- Sosyal, toplumsal temel ilkeleri benimseme

(Gökşen 1980:62)

ocuk kitaplarında, konu bakımından ulusal kültür değerleri ile uluslararası insanlık değerlerinin de yer alması gerekir. ocuk kitaplarında konular, sanat değeri ne olursa olsun aşağıdaki alanlarda olmamalıdır:

- Dinsel inanç ve değerleri tartışan
- Anayasal ilkelerin dışında yabancı ideolojileri savunan
- Ait olduğu toplumun ahlak, gelenek ve ananelerini bozan
- Ulusal temel değerleri dışlayan
- Çocukların duru ve net heyecanlarını kötüye kullanan konular.

(Gökşen 1980:32).

Gerçek veya gerçek dışı olaylar, yaşanmış veya yaşanması olası bazı yaşamsal durumları kapsayan konular tema ile bağlantılı olmalıdır. Temadan aykırı geliştirilen konu etkili bir güce ulaşamamaktadır. ocuk yayınlarında ele alınan konular genellikle eğlendirici ve dinlendirici nitelikte olmalıdır. Bazı konular ise çocuğu düşünmeye yönelterek onların bir takım görüşler edinmesini sağlamalıdır. ocuk kitaplarında, çocuklara tutarlı ve geçerli inançlar verecek, onların ağdaş ve demokratik yaşama güvenlerini arttıracak konular, sosyal hayatımızı sunan eserler, çocuklar düzeyinde hazırlanmalıdır.

Çocuk kitaplarında kahramanlar çocukları çok etkilemektedir. Masal ve masalımsı eserler dışında eserlerin kahramanları gerçek olmalıdır. Çocuklar çoğunlukla bu kahramanlarla kendilerini özdeş tutarlar, onlar gibi davranmaya çalışırlar. Çocuklar için yazılan kitaplarda kahramanlar gerçeğe yakın, tutarlı biçimde ele alınmalıdır. Hatalı seçilen ve gerçeğe uymayan kahramanlar, çocuklarda yanlış etkilere yol açabilirler. Çocuk kitaplarında olabildiğince akılda kalacak, sınırlı sayıda kahraman olması olayların daha iyi anlaşılmasını sağlar. Çocuklar kahramanları kendilerine benzeyen “çocuk”lar olduğunda; kitaplara ilgi duyarlar. Seçilen ve çizilen kahramanlar tüm görünümleri, tavırları, düşünceleri ile çocuklara aykırı, bozuk mesajlar vermemelidir.

Çocuk kitaplarında plan çok iyi düzenlenmelidir. Belirlenen tema, buna bağlı olarak oluşturulan konu ve seçilen kahramanlar anlamlı bir kurgu ile ortaya konulmalıdır. Ustalıkla yapılan planda olayın giriş, gelişme ve sonuç bölümleri arasında canlı, açık, hareketli, doğal bir ilinti olmalıdır. Çocukların ilgisini çeken bir giriş bölümü, olayların ve kahramanların ortaya konacağı gelişme bölümü ve sürprizle olayların biteceği sonuç bölümü çocuk kitaplarında yer almalıdır. İyi hazırlanan bir planla eserin teması, konusu ve kahramanları gereksiz detaylar, tasvirler arasında kaybolmadan etkili bir şekilde sunulur.

Üslup ve dil açısından basit, duru bir dil seçilmelidir. Gereksiz ve karmaşık kelime oyunları, çocukların kavrayamayacağı anlatım oyunları, çocuk kitaplarında yer almamalıdır. Kısa cümlelerle güçlü ve etkili anlatım tarzı, çocuk kitaplarında özellikle

seçilmelidir. Tek yüklemliler ve tek özneliler cümleler; abartılı kelimelerden arınmış olarak tercih edilmelidir. Anlatımda seçilen fiiller canlı, etken tarzda kullanılmalıdır. Üslup yazardan yazara değişen bir anlatım yolu veya biçimidir. Yapmacık, doğal olmayan, eski ve kullanılmayan kelimeler anlatımı oldukça güçleştirirler. Çocuklar için seçilen anlatım şekli, yerli yersiz sıfat kullanımından uzak, okunuşu zor olan sözcüklerden arınmış olmalıdır. Yöresel deyimler veya bölgesel sözcükler de çocukların anlamalarında güçlük yaratabilirler (Oğuzkan 1983:310).

Çocuğun duyarlı ve doğru gelişmesi için konuları çocuğun gelişim evresine göre iyi ayarlanmış, sade bir dille yazılmış çocuk kitaplarının çoğalması gerekir (Arkin 1987:33).

Çocuk kitaplarının konusu, çocuğun alakasını cezbedecek nitelik, canlılık, açıklık ve hareketlilikte olmalı, çocuğun aşına olduğu kavramları kapsamalıdır. Anlatım en güzel biçimde yapılmalıdır (Günaydın 1987:28).

İçerik ve biçimsel açılarından ele alındığında çocuk edebiyatı türleri çok geniş bir çeşitlilik göstermektedir. Bu türler şunlardır:

1. Masal
2. Fabl, destan, efsane
3. Müracaat eserleri ve fen kitapları
4. Şiir
5. Hikaye ve roman

6. Biyografi
7. Tiyatro eserleri
8. Dergiler
9. Çizgi romanlar
10. Resimli kitaplar

Burada biçimsel bir tür olan “Dergiler” de dahil olmak üzere her bir türün tanımı yapıldıktan sonra o türden iyi bir eserin taşınması gereken özellikler anlatılacaktır.

III.2.1.1. MASAL

Masallar genellikle olağanüstü kişiler ve karakterlere, olaylara, maceralara yer veren hayal ürünü hikayelerdir. Bu hikayeler halk arasında ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa anlatılan olağandışı konulardan oluşmaktadır.

Masal, öncelikle olağanüstü olayların öyküsüdür. Bu olayların ne zaman, nerede, geçtiği genellikle bilinmemektedir. Masallarda tam olarak zaman ve yer olgusu yer almamaktadır. Masallarda konular, çoğunlukla padişah, kral, prens, şehzade, yoksul kız veya erkek gibi kahramanlar etrafında oluşur. Masallarda cüce, dev, peri kızı, ejderha gibi olağanüstü tipler de yer alır. Masallar gelişme özelliklerine göre iki kısma ayrılır:

a- Halk masalları

b- Edebi masallar

a) Halk Masalları: Bu masallar önceleri halk arasında anlatılmaya başlanmış, sonra araştırmacılar tarafından yazılı hale getirilmişlerdir. Milletlerin tarihlerini, kahramanlık öykülerini, geleneklerini yansıtan halk masalları, kısmen sembolik veya hayali, biraz da duygusal olan yapılarıyla çocuklar tarafından ilgiyle okunmaktadırlar. Halk masallarının temaları kuvvetli ve belirgin özelliktedir.

b) Edebi Masallar: Yazarların kişisel düş güçlerini kullanarak yazdıkları, kahramanları çoğunlukla periler olan sanatsal açıdan daha değerli kabul edilen masallardır. Bu masallarda kahramanlar olağanüstü durumlarla karşılaşır ve olayların çözümünde fal, tılsım, kehanet gibi esrarlı güçlerden yararlanırlar (Oğuzkan 1987:26).

Masalın taşınması gereken nitelikler şunlardır:

- Masalı oluşturan olaylar hareketli olmalıdır.
- Masalın dili sade, anlatımı anlaşılır olmalıdır.
- Masalın kurgusu ustaca yapılmış olmalı ve olaylar beklenmedik şekilde sonuçlanmalıdır.
- Masalda yer alan tasvirler, kahramanların davranışları, çocuklarda iyilik, sevgi, güzellik duygularının gelişmesine yardımcı olmalıdır.
- Masalda çocukları neşelendiren, güldüren ve eğlendiren unsurlar da yer almalıdır.
- Masal konusu açısından, kahramanların tipleri bakımından, çocukları korkutmayan ve üzmeyen nitelikte olmalıdır.

- Masalda çocukları uyuşukluğa, boş inançlara, yazgıcılığa yönlendiren telkinler olmamalıdır.

Çocuklar iyi nitelikler taşıyan bir masalın kendilerine anlatılmasından hoşlanmaktadırlar. Masal anlatılırken bazı ölçütlere uyulmalıdır. Bu ölçütler şunlardır:

- Çocuğa masal anlatmadan önce ona kısa bir açıklama yaparak ilgisi uyandırılır.
- Anlatımda inandırıcı ve canlı bir dil seçilir.
- Anlatımda masalın önemli yerleri mimiklerle desteklenerek, anlaşılması sağlanır.
- Anlatımda olayların akışını bozacak açıklamalar yapılmadan, anlaşılır ses tonu kullanılır (Oğuzkan 1987:28).

Çocuklar için masallar, onların hayal güçlerini artırdığı ve zenginleştirdiği kabul edilen, anadilin kavranması ve geliştirilmesinde de büyük desteği olan bir tür olmaktadır.

III.2.1.2. FABL-DESTAN-EFSANE (MASALIMSİ ESERLER)

Fabl'lar, belli bir ahlak dersi sunmak gayesiyle oluşturulan, hayal ürünü kısa ve hareketli hayvan hikayeleridir. Bu eserlerin kahramanları olan hayvanlar, insanlar gibi konuşurlar. Fabllar gündelik hayatla ilgili dersler, öğütler vermektedir. Verilen öğüt, çoğunlukla eserin sonunda genellikle bir atasözü veya özdeyiş şeklinde, açıkça ortaya konur. Çoğunlukla manzum olan fabllar, belli bir düşünce veya olayı, en açık birkaç

örnekle, en kısa yoldan açıklarlar. Fabllarda olaya dayanan giriş, gelişme, sonuç bölümleri ile “ders” bölümü vardır. Bu türde “nükte” ve “yergi” önemli unsurlardır. Fabllarda zaman ve yer belirsizdir. Bu tür; çalışkanlık, yardımseverlik, özveri, alçakgönüllülük gibi konuları çoğunlukla manzum olarak işlemektedir. Bir düşünceyi savunmak, bir davranış dersi vermek amacıyla düzenlenen bu hikayelerde ender olarak hayvanların yanında, bitkiler ve eşyalar da konuşturulmaktadır. Çok açık olarak verilen öğüt veya dersler insanların kusurlu ve gülünç yönlerini eleştirmektedir (Oğuzkan 1987:60).

Destanlar, eski çağlara ilişkin kahramanlık hikayelerini, ulusların, ünlü yiğitlerin, Tanrıların maceralarını veya savaşlarını anlatan uzun manzum eserlerdir. Ulusların ortaya çıkışları sırasında meydana gelen olaylar, olağanüstü biçimde anlatılır. Destanlarda bazen olayların geçtiği yer ve zaman tarihsel verilere uygun olarak belirtilmektedir.

Destanların bazıları, ulusların hangi soydan geldiklerini açıklar; bu tür destanlara “Türeyiş Destanları” denilmektedir. Destanlarda genellikle belli bir ulusun veya toplumun yücelikleri, belli kişilerin kahramanlıkları abartılı olarak anlatılırken, cesaret, yardımseverlik, yurt sevgisi gibi kavramlar da yer almaktadır. Sözlü geleneği devam ettiren ve değiştirilmeden derlenen destanlara “Doğal Destan”, bir yazarın kendi düşünceleri ile yazdığı destanlara da “Yapma Destan” denilmektedir. Destanlar ait oldukları ulusun insanlarıyla ilgili her şeyi anlatan, olağanüstü motifleriyle masalları andıran türde eserlerdir (Oğuzkan 1987:68).

Destanlar genellikle ulusların ortaya çıkışlarını anlatmaktadırlar. Bu türde, ulusların tarih sahnesine çıkışları aktarılırken, masal dünyasının abartıları, tasvir, öyküleme, konuşmalar ile edebi açıdan güçlü bir yapı yer almaktadır.

Destanlar tarihin başlangıç dönemlerinde ortaya çıkmışlardır. Meydana gelen büyük göçler, istilalar, akınlar, çeşitli doğa olayları, önemli tarihsel çalkantılar insanları etkilemiştir. Destanların oluşumu insanların bu etkilere karşı düşünce ve duygularına dayanmaktadır.

Efsaneler ise tarihten önceki çağlarda yaşamış insanların, belli ortak yaratıcılığı ile oluşmuşlardır. Efsanelerin dili konuşma dilidir ve kalıplaşmış anlatımlara rastlanmaz.

Efsaneler, tarih, toplum ve tabiat olaylarını olağanüstü ve akıl dışı yorumlarla anlatan hikayelerdir. Efsaneler halkın hayalinden ortaya çıkarak gelişen hikayelerdir. Önceleri din adamlarının yaşamları, dünyanın oluşumu, gelecekle ilgili inanç ve adetler efsanelerin konusunu oluşturuyordu. Doğa olayları ile Tanrılar arasındaki ilişkileri, düğün, ölüm gibi konuları da içeren efsaneler yaratılmıştır. Bazen, bir yazarın yaşadığı çağın isteklerine ve hayal kurma gücüne göre yarattığı masallara da efsane denilmektedir (Oğuzkan 1987:70). Efsane, halkın, herhangi bir doğa olayını, bir canlının meydana gelişini veya değişimini, tarihsel önemli olayları, inançları olağanüstülüklerle açıklamaya çalıştığı hikayelerdir. Efsaneler; yoğun duygunun yarattığı mistik, ahlaki ana fikirler ile ait olduğu topluma özgü özellikler taşıyan ürünlerdir (Gökşen 1980:103).

III.2.1.3. MÜRACAAT ESERLERİ VE FEN KİTAPLARI

Müracaat eserleri, belli bir bilgiyi sağlamak için ansiklopedi, sözlük, atlas biçiminde hazırlanmış eserlerdir. Çocuklar için müracaat eserleri çocuğun yaş düzeyine uygun resim, dil ve bilgilerle bezelidir. Çocuğun bilgiye en kısa zamanda ulaşmasını sağlayan, indeksleri de olması gereken kitap türleridir. Müracaat eserlerinde verilen bilginin doğru-hatasız bir dille, açık şekilde yer alması gerekmektedir. Müracaat eserleri, sanat, hayvanlar, bilim dalları, matematik, sosyal çalışmalar, bitkiler, dille ilgili konularda hazırlanmışlardır.

Fen kitapları ise çocukların içinde buldukları çevre ve yaşamı daha yakından tanımak, merak ettiklerini öğrenmeleri için yazılmış eserlerdir. Yağmur, rüzgar, çiçeklerin açması, kuşların uçması, yanardağlar gibi birçok konuyu ele alan yayınlar çocukların ilgiyle okuduğu eserlerdir. Hayvanları ve bitkileri doğayı tanıtan, tüm elektrikli veya mekanik aletlerle makineleri anlatan kitaplar; çocukta araştırma duygusunu tatmin etmektedir (Oğuzkan 1987:194). Fen kitapları çocuğa merak ettikleri şeyler hakkında bilgi verirken, çocuğun merakını daha da artırarak, onu daha iyi araştırmaya yönlendirmektedir.

Öğretici özelliği daha çok olan fen kitaplarında, bulunması gereken temel özellikler şunlardır:

- Yalın ve mantıklı bir düzen: Bu kitaplarda konular sade bir anlatımla ve düzenli bir sıra ile verilmelidir.

- Anlatılan konular çocukların kavrayacağı şekillerle bezenmelidir.
- Konulara uygun ve ilginç kitap adları olmalıdır.
- Konuya uygun açıklayıcı resimler, fotoğraflar, şekiller yer almalıdır.

Fen ve doğa olaylarını anlatan eserler çocuğun dünyamızı tanımmasına, doğanın çeşitli zenginliklerini kendi yaşantılarıyla bağlantı kurarak öğrenmesine ve giderek tabiatı sevmesine yardım etmektedir (Oğuzkan 1987:190).

III.2.1.4. ŞİİR

Şiir, çocuğa güzellik ve hümanist duyguları kazandırma, anadilini sevdirmeye ve tanıtmaya gibi önemli işlevleri sunan; vezin, ritm ve ahenk ölçüleriyle yazılan bir türdür. Şiir düzyazıya göre daha çok estetik değerler taşıyan yapıdadır. Şiirde en önemli özellik kafiyeli oluşudur. Kafiye, şiire ses zenginliği vermekte, ona dengeli bir biçim kazandırmaktadır. Olayları, insanları, cansız varlıkları, evcil hayvanları, doğayı, önemli gün ve kişilerle, duygulu, ahenkli ve etkili biçimde anlatan şiirler ve tekerlemeler çocukları etkilemektedir. Genellikle okul öncesi evresindeki çocuklar, tekerlemeler, müzikli şiir, resimli kitaplı şiirlerden, ilkokula giden çocuklar ise nükteli şiirleri, hikaye içeren şiirleri okumaktan zevk almaktadırlar (Oğuzkan 1987:216). Şiir ve çocuk ilişkisi, önce dinlemekle başlamaktadır. Çocuklar daha sonra kendileri okuyup ezberleyerek bu iletişimi devam ettirmektedirler. Çocuklar okul çağında zihinsel ve ruhsal gelişimlerine paralel olarak lirik ve öğretici şiirlerden hoşlanmaya başlamaktadırlar. Çocuk şiirlerinde bulunması gereken nitelikler şunlardır:

- Kafiyeleler belirli olmalı ve birbirine yakın mısraların sonlarında yer almalıdır.
- Konular, açık olarak bir beyit veya bir dörtlük sınırları içinde anlatılmalıdır.
- Yapılan tasvirler sade ve kesin olmalıdır.
- Benzetme, mecaz gibi edebi sanatlara çok dikkatli olarak yer verilmelidir.
- Hayal ve duygular çocukların yaşamlarıyla ilgili olmalıdır.
- Mısralar kısa, cümle yapısı düzgün, seçilen sözcükler yalın olmalıdır.
- Tam ve yarım kafiyelelerden, bazı mısraların tekrarından yararlanarak ahenk çeşitliliği sağlanmalıdır.
- Konu, yaşam sevgisi, aile sevgisi, doğa ve yurt sevgisi, estetik duygusu gibi olumlu düşünce ve davranışları veren bir özellik taşımalıdır.

(Oğuzkan 1987:215).

III.2.1.5. ROMAN VE HİKAYE

Belli bir zaman ve yerde, birkaç kişinin başından geçen, gerçeğe uygun bir olayı anlatan veya birtakım insanların karakterini ortaya koyan ve çoğunlukla birkaç sayfa tutan kısa yazılara “hikaye” denmektedir. Çoğunlukla insanların serüvenlerini, karakterlerini, düşünce ve duygularını detaylarıyla anlatan uzun düz yazılar ise “roman” olarak adlandırılır. Bu yapıtlar bir tasarlama olabileceği gibi, bir gözlem veya incelemeye de dayanabilir. Romanlarda, kişiler arası ilişkilerin, tutkuların, toplumsal durum ve ruhsal olayların açıklanmasına geniş yer verilmektedir. Çocuklar hikaye ve romanlarda, çeşitli konulara ait çözülmesini düşündükleri birçok soruların karşılığını, “neden” ve “niçin”lerini açıklayan verileri, yorumları bulmaktadırlar. Çocukların okuduğu hikaye ve romanların konu, tema ve olayları ele alış biçimleri açısından değişik Şekilleri vardır.

Bunlar, yakın çevre ile ilgili (aile, mahalle, okul hayatını anlatan), hayvanları anlatan, gülmece, serüven, duygusal, tarihi, gezi türlerinde hikaye ve romanlardır (Oğuzkan 1987:92). Hikaye ve roman yapı bakımından benzer özellikler gösterirler, ancak romanlar çok daha uzun olmaktadır (Gökşen 1980:109).

Çocuk hikaye ve romanlarında da belli niteliklerin olması gerekmektedir. Bu niteliklerin başlıcaları şunlardır:

- Çocukların ilgilerine, kavrama olanaklarına göre uygun bir konu.
- Çocuk düşüncesine ters düşmeyen yalın ve gerçekçi bir plan.
- Mantıklı ve gerçekçi sonuçlarla biten hareketli olaylar.
- Nitelikleri iyi anlatılan ve gerçeğe uygun kahramanlar.
- Uzun olmayan cümle ve paragraflarla, bol ve canlı konuşmalarla sürükleyici bir anlatım.
- Çocukların düzeyine uygun yalın ruh çözümlenmeleri.
- Aşırılığa kaçmadan, yerinde ve uygun güldürücü konuşmalar.
- Metinle ilgili güzel ve anlamlı resimler.
- Ayrıntılara karşı sürekli ilginin uyandırılması.
- Her durumun heyecanlı taraflarının da ortaya konması (Gökşen 1980:111).

III.2.1.6. BİYOGRAFİLER

Yaşam tarzları ve yaptıklarıyla şöhret sahibi olmuş önemli kişilerin hayatlarını, belgelere bağlı olarak inceleyen eserlere “biyografi” denilir. Çocuklar belli gelişim dönemlerinde kahramanları kusursuz olan veya gerçek kişileri anlatan biyografileri ilgiyle okurlar. Bu eserlerin en önemli özelliği gerçeklere dayanmasıdır. Biyografiler çocuklara başkalarının yaşam kavgalarını, sorunlarını, başarılarının nedenlerini aktararak, onları ileride karşılarına çıkacak durumlara hazırlar. Bazı sanatçılar, devlet adamları, ünlü kişiler kendi yaşam hikayelerini, kendileri yazıp anlatırlar; böyle biyografilere “otobiyografi” denilmektedir. Biyografilerde anlatılan olaylar kesin belgelere dayalı olarak, canlı ve yalın bir şekilde sunulmalıdır (Oğuzkan, 1987:142).

Çocuklar için hazırlanan biyografilerde dikkat edilmesi gereken özellikler şunlardır:

- Yaşamı anlatılan kişinin başarıları, insanlığı çocuklara örnek olacak biçimde düzenlenmelidir.
- Çocukların ilgi ve merakları konu seçiminde dikkate alınmalıdır.
- Konu olarak seçilen kişinin başından geçen ilginç olaylara ağırlık verilmelidir.
- Tanıtılan kişinin kişisel görüş ve düşünceleri olayların anlatımı sırasında yer yer ve ayrıntılara girmeden belirtilmelidir.

- Kişilerin yaşamını etkileyen siyasal, toplumsal, ekonomik ortam ve sorunlar, çocukların kavrama güçleri dikkate alınarak, basit şekilde açıklanmalıdır (Oğuzkan, 1987:143).

III.2.1.7. TİYATRO ESERLERİ

Çocuk tiyatro eserleri, sevgi, paylaşma, işbirliği, arkadaşlık, başkalarının haklarına saygı gösterme gibi konuları ele alarak çocuklara hareketli olarak sunarlar. Tiyatro eserleri, çocuğun da oyuna katılabilmesine olanak vererek, danslı-müzikli ve eğlenceli biçimde yaratılmaktadır. Çocuğun yaratıcı gücünü ortaya çıkaran; özellikle konuları oldukça belirgin olan bu eserler, onların sevilmesini kolaylaştırmaktadır. Çocuğun duygularını, isteklerini mimikler ve hareketlerle anlatma içgüdüğü, tiyatro eserleri ile açığa çıkmaktadır. Renkli sahne, dekor ve giysilerle, tiyatro görsel olarak da çocuğu etkilemektedir (Oğuzkan, 1983:231).

Çocuk oyun ve tiyatro eserlerinde dikkat edilmesi gereken özellikler şunlardır:

- Oyun, tamamen hitap ettiği çocukların anlayış, ve düşünce seviyelerine uygun olmalıdır.
- Oyunun dili yalın, canlı ve sahne yapısına uygun olmalıdır.
- Oyunlarda ahlak ve görgü kurallarına aykırı konuşma ve sözcüklere yer verilmemelidir.

- Oyun ve eserler kolay okunabilecek yapıda olmalıdır. Oyuncular belirli sayıda tutulmalı, dekor, aksesuar ve kostüm bakımından sade ve doğal şekiller tercih edilmelidir.
- Oyunların süresi çocukların dikkatlerini uzun süre tutamayacağı gözetilerek 30-45 dakika olarak ayarlanmalıdır.
- Oyun ve eserler çocuklara konusu bakımından ileri bir yaşam görüşü, iyimserlik, doğa ve insan, yurt sevgisi kazandıracak nitelikler taşımalıdır (Oğuzkan, 1987:232).

III.2.1.8. DERGİLER

Çocuk dergileri, öğretici ve eğitici yazılar, masallar, hikaye ve romanlar, fıkralar, bilmeceler, resimler, karikatürler, bulmacaları içeren, belli aralıklarla yayınlanan eserlerdir. Bu yayınlar çocukların güncel olayları öğrenmesine, bilgi ve kültür seviyelerini arttırmasına destek olurlar. İçerdikleri konu ve yapıları nedeniyle dergi ve gazeteler çocukların öğretimlerine yardımcı yayınlardır. Dergiler daha küçük boyutta, daha renkli yayınlardır. Gazete ve dergiler çok değişik unsurları kapsadıkları için çocukların ilgisini çekerek, değişik konuları ve bilgileri en çarpıcı biçimde sunarlar (Gökşen, 1980:45). Çocuk dergilerinin taşınması gereken özellikler şunlardır:

- Derginin kağıdı iyi kaliteli ve mat olmalıdır.
- Seçilen harflerin büyüklüğü çocukların okuyabileceği biçimde olmalıdır.
- Dergide yer alan resim, fotoğraf ve şekiller açık, anlaşılır olmalıdır.

- Çocuk dergilerinde kapak, sayfa düzeni ve büyüklük çocukların seveceği biçimde, ilgi çekici olmalıdır.
- Yazılara, resimlere, şekillere, bulmacalara, dengeli biçimde yer ayırmalı, konuların sunuluşlarında çocukların gelişim özellikleri dikkate alınmalıdır.
- Yayınlanan konular çocuklarda okuma, öğrenme, düşünme isteklerini arttırmalı, onları doğa olayları, toplum ve insanlık sorunları üzerinde düşünmeye yönlendirmelidir.
- Eğlendirici, dinlendirici, el işleri ve pratik çalışmalara, yaratıcı uğraşlara yönlendirici resim, şekil ve yazılara da önem verilmelidir.
- Seçilen dil yalın, anlaşılır ve hatasız olmalıdır.
- Çocuklar için hazırlanan dergilerde hemen her türde yazı (makale, masal, hikaye, biyografi, şiir, söyleşi gibi) yer almalıdır.
- Dergilerde çocukların ilgi alanlarına uygun konular örneğin, model çıkarma, pul biriktirme, müzik, bale, resim çizme, çiçek yetiştirme, keşif ve icatlar gibi konulara da sıkça yer verilmesi gereklidir (Gökşen, 1980:48).

III.2.1.9. ÇİZGİ ROMANLAR

Çizgi romanlar, dergi veya kitap şeklinde olabilirler. Bu eserlerde birbirini takip eden resimlerle anlatılan bir öykü yer alır. Konuşma veya metin resimlerin içinde bir bütün halinde verilir. Konular çok hızlı gelişir, hareketler canlı ve ilgi çekicidir. Hemen her konuda hazırlanırlar; örneğin sosyal konular, tarihsel olaylar, kültürel konular, eğlendirici konular . Çizimler genelde dikdörtgen veya kare çerçeveli formda hazırlanır,

dialoglar ait oldukları resmin içinde veya altında sunulur. Çizgi romanlar resim-çizgi ve yazının birbirini tamamladığı, anlatım gücü yüksek ve etkili eserlerdir (Tuncer, 1993:28).

Çizgi romanlar çocuklar tarafından çok sevilmektedir. Çizgi romanlar çocuğun macera ve hareket isteğini karşılamaktadır. Bu eserlerin okunmaları, satın alınmaları, çok kolaydır. Çizgi romanların çocuklara yararlı olabilmesi için, bu eserlerin hazırlanmasında uyulması gereken bazı kurallar şunlardır:

- Hiçbir çizgi roman adında “Dehşet” veya “Korku” sözcükleri kullanılamaz.
- Bütün korku, kan dökme, kanlı ve iğrenç suçlar, ahlak düşkünlüğü, şehvet, sadizm sahneleri yasaktır.
- Uyuşturucu madde ve ilaç alışkanlığı, kötü ve zararlı olarak gösterilmelidir.
- Sözcüklerde kabalık, argo, bayağılık, istenmeyen anlamlar yüklenmesi olmamalıdır.
- Herhangi bir din, ırk grubunu aşağılayıcı, küçük düşürücü öğeler yer almamalıdır.
- Çizgi romanlarda içki, sigara, seks, çıplak resimler, kumar, şehvetli resimleme tarzında reklam ve ilanlar yer almamalıdır (Tuncer, 1993:30).

III.2.1.10. RESİMLİ KİTAPLAR

Resimli kitaplar genellikle okulöncesi dönemde çocukların bilgilerini geliştirmekte, varolan bilgilerini ise pekiştirmektedir. Bu eserler resim ve hikayenin eşit önemde yer aldığı yayınlardır. Resimli kitaplarda metnin resme gereksinimi vardır. Bu

eserlerde sanatçı, kahramanları, ortamı, hareketleri, resimlerle daha güçlü anlatmaktadır. Resimli kitaplar her an değişmekte olan çocuk iç dünyalarının gelişmesine yararlıdır. (Tuncer 1974:39) Özellikle küçük çocuklara okunan basit kafiyeli şiirler ve kısa cümleler; çocuğun dayanarak bilgi edinmelerine, resimler ise görme yoluyla, işittiği bilgileri değerlendirilmesine ve yaşam deneyimlerini geliştirmesine destek olurlar. (Tuncer 1974: 24) Resimli kitapların çocuklar tarafından beğenilmesi için, dikkat edilmesi gereken bazı özellikler şunlardır:

- Bu eserlerde konular genelde eğlendirici ve dinlendirici nitelikte seçilmeli, sürükleyici, ve ilginç biçimde ele alınmalıdır.
- Öykünün geçtiği yer ve zaman olguları konuyla ilgili ve tutarlı olmalıdır.
- Kahramanlar konunun gereklerine uygun, çocukların hoşlandıkları (örneğin, kendi yaşlıları çocuklardan, evcil hayvanlardan), canlılardan yaratılmalıdır.
- Kahramanların çektiği zorluklar, yaptığı mücadeleler, yaşadığı tecrübeler çocuğa dünya hakkında yeni bilgiler vermelidir.
- Resimli kitaplarda anlatım şekli bütün abartılardan uzak, yalın, akıcı ve tutarlı olmalıdır.
- Kullanılan dilin somut olması, seçilen sözcüklerin çocuğun bilgisine, gelişim dönemine uygun olması gereklidir.
- Kullanılan cümleler tek yüklemliler ve gereksiz tamlamalardan uzak olmalıdır (Gökşen, 1980:51).

III.2.2. RESİMLEME NİTELİKLERİ

Çocuk kitaplarında resimler sade, açık ve konuya uygun olarak hazırlanır. Resimler eğlendirici, güldürücü, sevimli olmalıdır. Resimler metnin veya sayfanın uygun yerine konulmalı ve metinle uyum içinde yapılmalıdır. Çocuk kitaplarında resimler işlevsel açıdan üç türe ayrılır. Bunlar 1. Süsleyici resimler 2. Metni açıklayıcı ve yorumlayıcı resimler 3. Metni tamamlayıcı resimler (Oğuzkan, 1983:305).

1. *Süsleyici resimler:* Bu cins resimler, konunun açıklanmasına destek olmaktan çok, onun sembolik tarafını belirtmeye yarar. Bu resimler halk hikayelerinde, şiirlerde, ders kitaplarında müracaat kitaplarında, kullanılırlar.
2. *Metni açıklayıcı ve yorumlayıcı resimler:* Resimler metnin yerini tutarak bazen yorumlarlar. Okumaya başlayan çocuklar için hazırlanan kitaplarda, eğitici ve öğretici yayınlarda, çocukların teknik ve beceri anlamasına bu tür resimler destek olurlar.
3. *Metni tamamlayıcı resimler:* Bu cins resimler yazıyla anlatımı zor olan ve karmaşık olayların, nesnelere ilginç doğa görüntülerinin, çeşitli canlıların detaylarıyla anlatılması için kullanılırlar. Resimleme sözcüklerin yetersiz kalabildiği durumlarda kitabın konusunu güçlendirmektedir. Çok iyi çizilen resimler renkli veya renksiz olsalar da, görsel etkilere neden olurlar. Okumaya ilk başlanan eserlerde resimler büyük boyda, okumanın geliştiği evrelerdeki kitaplarda metinle uyum içinde yer almalıdır. Resimler sanat değeri taşıyan türde, özenle, çocuğun estetik yapısına katkıda bulunacak şekilde olmalıdır.

Resimler, metnin gerektirdiği ölçüde olayları daha belirgin hale getirip, zenginleştirerek, öyküyü daha geniş boyutlara götürmektedir. Resimlemede insanlar, hayvanlar bilinen diğer nesnelere özgün biçimleri ile canlandırılmalıdır. Çocuk kitaplarındaki resimlemeler hazırlanırken, gereksiz ayrıntılar ve yapmacı figürlerden uzak olmalıdır. Resimlemede sanatçılar değişik teknikleri kullanmaktadırlar; bu teknikler şunlardır:

- Suluboya
- Kuruboya
- Seramik boya
- Guaj boya
- Kurşun kalem
- Baskı teknikleri
 - Özgün teknik: (Monotip baskı, metal oyma baskı, taş baskı, elek baskı gibi)
 - Ofset teknik
- Fotoğraf
- Kolaj

(Koçoğlu, 1987:44)

Bütün bu tekniklerde resimler hazırlanırken, renklerin uyumuna, çizgilerin netliğine, şekillendirmenin gerçeklere uymasına, kompozisyonun etkin ve ahenkli olmasına, canlandırma tarzının güçlü ve etkili yapılmasına, ayrıntılarda gerekli detaylar dışında aşırıya kaçılmamasına, dikkat edilmelidir. Çocukların en çok sevdikleri renkler

kırmızı ve mavidir. Ancak pastel renklerle hazırlanmış, her bakıldığında yeni etkiler verebilen resimler çocuklar tarafından çok beğenilmektedir.

III.2.3. FİZİKSEL NİTELİKLER

Çocuk kitaplarında biçimsel özellikler, boyut punto, cilt yapısı, kağıt cinsi gibi unsurları kapsamaktadır. Çocuk kitaplarında sayfa düzeninde normal aralıklı satırlarla dizilmiş sayfalar kullanılır. Okul öncesi kitaplarda satır araları geniş eserler de kullanılır. Çocuk kitaplarında sayfa kenarlarında geniş boşluklar bırakılmalı, paragraflar dikkati dağıtmayacak ölçülerde ayarlanmalıdır. Çift sütun yerine genelde tek sütunlu düzenlemeler okumayı daha olumlu etkilemektedir (Oğuzkan, 1983:310).

III.2.3.1. BOYUT – CİLT

Kitapların boyu kitapların içeriği ile uygun hazırlanmalıdır. Çocuk kitaplarının boy ve ağırlık açısından çocuğun taşıyacağı ölçülerde olması önemlidir. Çocuk kitaplarının 16 x 23 cm boyutunda olması kabul edilmektedir. Cilt yapıları açısından en kullanışlı olan biçim “iplik dikişli ciltleme” yöntemidir. Yapıştırma cilt, spiral cilt, zımbalı cilt biçimleri çocuk kitaplarında sağlıklı kullanım olanakları vermemektedirler. Çünkü bu tür ciltlemeler, çabuk dağılmaktadırlar (Oğuzkan, 1983:304).

Çok küçük ve çok büyük boylardaki kitapların basımı, korunması ve kullanılmak üzere bir yerde bırakılması zordur. Kitapların büyüklüğü konusunda karar verirken, onların hacim ve ağırlık açısından taşınmaya uygun olmaları da planlanır.

III.2.3.2. PUNTO VE SAYFA DÜZENİ

Çocuk kitaplarında harflerin boyu, özellikle okul çağındaki çocuk kitapları için 12 punto olarak yapılmaktadır. Yazım ve noktalama işaretleri, dilbilgisi bakımından kusursuz ve tam olmalıdır. Yazım kurallarındaki hatalar çocuğun dilini anlamasına, kitabı okumasına engel olurlar. Sayfa düzeninde konu ve resim bütünlüğüne uygun mizanpaj tercih edilmelidir. Metin ve resimleri, çocuğun gelişim evrelerine uygun olarak genelde tek sütunda, kenar boşlukları geniş bir şekilde düzenlenerek sayfaya yerleştirilmelidir. Bazı kitaplarda sayfalardan biri resme, diğeri ise metne ayrılır. Bazı kitaplarda ise resim ve metin aynı sayfada yer almaktadır. Bazan da resim ve metin iki sayfaya birden yapılmaktadır. Satır aralarının sıkışık olmaması okumayı kolaylaştırmaktadır.

III.2.3.3. KAĞIT CİNSİ

Çocuk kitaplarında kağıt cinsinin dayanıklı ve mat beyaz türde olması gerekmektedir. Çocuk kitaplarında kuşe kağıt, samanlı kağıt, gibi türler de kullanılmaktadır. Çocuğun rahat okumasını sağlayan, baskı ve yapımda mürekkebi

dağıtmayan, en ideal kağıt türü mat kağıttır. Kitap yapımında kaliteli ve dayanıklı kağıdın kullanılması, kitabın uzun yıllar bozulmadan kalmasını ve gerçek anlamda kağıt masrafından tasarrufu sağlamaktadır. Samanlı kağıt veya maliyeti düşük ince kağıtlar nem, ısı, darbe ve tozlara karşı yeterince dayanıklı olmamaktadır. Çocuklar için kaliteli hazırlanması gereken kitaplarda, kaliteli kağıdın kullanılması gerekmektedir (Oğuzkan, 1983:306).

Bu tür kağıtlar kil ve tutkal kaplamanın uygulandığı karmaşık bir yöntemle hazırlanırlar. Parlak kuşe türü kağıt, ışığı yansıttığı için gözü yorar. 2. hamur kağıt da baskıda renklerin düzgün çıkmasını önlemektedir.

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışma alanı olarak belirlenen H.Ü. Beytepe İlkokulu'nda okul yöneticileri ve öğretmenler ile çeşitli tarihlerde görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde, tüm yetkililere araştırmanın amacı, önemi ve gereği hakkında gerekli detaylar açıklanmıştır. Çalışmada amacın, araştırma yapılan kurumu veya kişileri eleştirmek olmadığı, çocuk kitabı konusunda daha iyi, duyarlı davranışlara nasıl ulaşılacağına hedeflendiği belirtilmiştir. Bu konuda nerelerde eksiklerimiz olduğunu ortaya çıkarmak, çağdaş gelişime katkıda bulunacaktır. Okul yönetimi çağdaş bir yaklaşımla, araştırmaya ilgi duyarak istenen tüm yardımları sağlamıştır. Çalışmamız için 2. sınıfa devam eden 200 çocuktan 100 tanesi seçilmiştir. Bu çocuklara 9 sorulu bir anket ve anne-babalarına da 23 sorulu bir anket verilmiştir. Çocuklara çocuk kitabına yaklaşımlarını saptamak üzere 9 soru hazırlanmıştır. Çocukların bir bölümüne “harçlık” kavramının ne olduğu açıklanmıştır. Bazı çocukların ankete kayıtsız kaldıkları ve bu çocukların anne-babalarına ait anketlerin ise tüm isteklere rağmen geri gelmediği saptanmıştır (6 kişi). Anne – babaların çok büyük bölümü ise, ortalama 3 hafta sürede anketleri yanıtlayıp, çocukları aracılığı ile geri göndermişlerdir (94 anne-baba). Anket sorularına verilen yanıtlar, aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

IV.1: AİLELERİN SOSYO-EKONOMİK VE DEMOGRAFİK

ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde anketin I. grubunda anne-babalara sorulan 5 adet soruya verilen yanıtlar, tablo numarası ve açıklayıcı başlıklar verilerek sunulmaktadır.

IV.1.1: DENEKLERİN AİLE TİPLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Aile tipleri, genelde “Çekirdek Aile”, “Geniş Aile” ve “Tek Ebeveynli Aile” olmak üzere üç türdür. “Çekirdek Aile”, anne, baba ve çocuklardan oluşan aile modelidir. Bu aile modelinde, ailenin diğer fertleri – büyükanne, büyükbaba, teyze, vb. – bulunmaz. “Geniş Aile” ise, anne, baba, çocuklar ve aile büyüklerinden oluşan aile tipidir. “Tek Ebeveynli Aile”, anne veya babanın olmadığı aile modelidir.

TABLO 1.1. Ailelerin; aile tiplerine göre durumu

AİLE TİPİ	SAYI	%
1. ÇEKİRDEK AİLE	89	%95
2. GENİŞ AİLE	3	%3
3. TEK EBEVEYNLİ AİLE	2	%2
TOPLAM:	94	%100

Araştırmaya katılan ailelerin %95’i çekirdek aile, %3’ü geniş aile, %2’si ise tek ebeveynli aile olarak belirlenmiştir.

Bu sorudan elde edilen bulgulara göre deneklerin çok büyük çoğunluğunun “Çekirdek Aile” tipinde olduğu belirlenmiştir. Bu aile tipinde anne, baba ve çocuk birbiri ile daha yoğun iletişim ve dayanışma kurabilirler. Çok kalabalık ailelere göre “Çekirdek Aile”nin çocuklarına daha çok ve etkili zaman ayırabileceği kabul edilir. Deneklerin, çocukları ile ilgilenebilecek bir aile yapısına sahip oldukları bu sonuçla saptanmıştır.

IV.1.2. AİLELERİN SAHİP OLDUKLARI ÇOCUK SAYILARINA GÖRE DAĞILIMI

TABLO 1. 2. Ailelerin çocuk sayılarına göre durumu

ÇOCUK SAYISI	SAYI	%
1. BİR ÇOCUK	42	%44
2. İKİ ÇOCUK	50	%53
3. ÜÇ ÇOCUK	2	%3
4. DÖRT ÇOCUK	-	-
5. BEŞ ÇOCUK	-	-
6. ALTI ÇOCUK	-	-
TOPLAM:	94	%100

Bu soruda deneklere kaç çocukları olduğu sorulmuştur. Araştırmada ailelerin %53’ünün iki çocuklu olduğu belirlenmiştir. Tek çocuklu ailelerin oranı ise %44, üç çocuklu ailelerin oranı da %3’tür. Araştırmada deneklerin üçten fazla çocuklarının olmadığı saptanmıştır.

6 seçenekli bu sorudan elde edilen bulgulara göre, deneklerin çoğunluğunun 2 çocuğa sahip oldukları belirlenmiştir.

Çocuk sayısının bu düzeyde olması, onlara verilecek tüm olanakların, yeterince sunulabileceğini ortaya çıkarmaktadır. Çocuk sayısının çok fazla olduğu ailelerde tüm olanakların çocuklara sunulmasında doğal olarak sıkıntılar çekilmektedir. İki çocuklu ailelerde ise çocuklarla ilgilenme, onları izleme, destekleme, yönlendirme, sevme gibi davranışları anne – babalar daha rahat yapabilmektedirler.

IV.1.3: AİLELERİN TOPLAM AYLIK GELİRLERİNE GÖRE DAĞILIMI

TABLO 1.3. Ailelerin gelirlerine göre durumu²

AYLIK GELİR ORANLARI	SAYI	%
0-100 MİLYON TL.	4	%5
100-200 MİLYON TL.	19	%20
200-300 MİLYON TL.	39	%41
300 MİLYON TL. ÜZERİNDE	32	%34
TOPLAM:	94	%100

Ailelerin %41'inin 200–300 milyon TL. düzeyinde gelirleri olduğu saptanmıştır. %34 oranında ailenin ise, toplam aylık gelirinin 300 milyon TL'nin üzerinde olduğu belirlenmiştir. Ailelerin %20'sinin aylık gelirinin 100-200 milyon TL. olduğu anlaşılmıştır. %5 oranında ise aylık gelir 100 milyon TL. olarak belirlenmiştir.

Elde edilen bulgulara göre, deneklerin büyük çoğunluğunun gelirlerinin ortalama 200-300 milyon TL. limitinde olduğu belirlenmiştir. Ancak, bu yüksek gelir düzeyine

² Gelir Gruplarının belirlenmesinde; D.İ.E. İstatistik Teknikleri Araştırma Şubesi Müdürü Sevil Uygur'la görüşülerek, gerekli hesaplamalar yapılmıştır.

göre deneklerin (TABLO 3.1.'de açıklandığı üzere) evlerinde en az 500 kitap içeren kitaplıklarının olma yüzdeleri oldukça düşüktür. Ayrıca deneklerin yüksek gelir düzeylerine rağmen, (TABLO 3.3.'de açıklandığı gibi), çocuklarına bir ayda çoğunlukla 1 adet kitap aldıkları ortaya çıkmıştır.

IV.1.4: ANNE-BABALARIN ÖĞRENİM DURUMLARINA GÖRE DAĞILIMI

TABLO 1.4. Ailelerin eğitimlerine göre durumu

ÖĞRENİM DURUMLARI	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
1. OKUR-YAZAR	-	-	-	-
2. İLKOKUL MEZUNU	1	%1	-	-
3. ORTAOKUL MEZUNU	3	%3	4	%4
4. LİSE MEZUNU	24	%25	23	%24
5. YÜKSEKOKUL MEZUNU	66	%71	67	%72
DİĞER	-	-	-	-
TOPLAM:	94	%100	94	%100

Araştırmada, annelerin %71 oranında yüksekokul mezunu, babaların ise %72 oranında yüksekokul mezunu olduğu belirlenmiştir. Annelerin %25'i babaların %24'ü ise lise mezunu olarak saptanmıştır. Annelerin %3'ünün babaların ise %4'ünün ortaokul mezunu olduğu ortaya çıkmıştır.

Deneklerin öğrenim durumlarını inceleyen bu sorudan elde edilen sonuçlara göre deneklerin büyük çoğunluğunun eğitim düzeylerinin “yüksekokul mezunu” olduğu saptanmıştır. Bu durum denekler açısından olumlu kabul edilmiştir. Ancak, deneklerin (TABLO 3.1. ve 3.3.'de açıklanan sonuçlara göre) kendi kitaplıklarının yetersiz olması ve çocuklara genellikle ayda 1 adet kitap almaları, öğrenim durumlarıyla çelişki

yaratmaktadır. Öğrenim durumlarının yüksek olmasıyla kitap okumaya ilginin yüksekliği arasında bir korelasyon olduğu düşünülür. Ancak deneklerin çocuklarına kitap alırken de çoğunlukla içeriklerine “bazen baktığı, okuduğu” sonucu da (TABLO 3.2.) bir diğer çelişkili durumdur.

IV.1.5: ANNE – BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE DAĞILIMLARI

TABLO 1.5. Anne -Babaların mesleklerine göre durumu

ANNENİN MESLEĞİ	SAYI	%	BABANIN MESLEĞİ	SAYI	%
BANKACI	2		AVUKAT	1	
BİLGİSAYAR PROGRAMCI	1		AŞÇI	1	
EV HANIMI	6		BANKACI	3	
ECZACI	1		BİLGİSAYAR İŞLETMEN	2	
HEMŞİRE	12		DOKTOR	6	
İŞLETMECİ	1		DEKORATOR& RESSAM	2	
İNŞAAT MÜHENDİSİ	1		ENDÜSTRİ MÜHENDİSİ	1	
İKTİSATÇI	1		ELEKTRİK TEKNİSYENİ	3	
LABORATUVAR TEKNİKER	3		İNŞAAT MÜHENDİSİ	5	
MEMUR	31		İKTİSATÇI	1	
MADEN MÜHENDİSİ	1		MAKİNA MÜHENDİSİ	3	
MİMAR	1		MUHASEBECİ	7	
ÖĞRETMEN	22		MEMUR	28	
SAĞLIK TEKNİKERİ	3		ÖĞRETMEN	17	
SEKRETER	3		SERBEST TİCARET	7	
SOSYOLOG	2		SUBAY-ASTSUBAY	4	
SERBEST TİCARET	3		ZİRAAT MÜHENDİSİ	3	
TOPLAM:	94		TOPLAM	94	

Araştırmada, deneklerin en yüksek oranda memur olarak çalıştığı belirlenmiştir. İkinci büyük grubu ise öğretmenler oluşturmaktadır. Üçüncü büyük meslek grubu annelerde hemşireler olarak saptanmıştır.

Elde edilen verilere göre deneklerin çoğunluğu memur olduklarını açıklamışlardır. Memur oranlarına yakın sonuçlara göre de ikinci meslek grubu “öğretmen”lik olarak saptanmıştır.

Anketin bu bölümünden elde edilen genel bulgulara göre, deneklerin çoğunluğu, iki çocuklu, çekirdek aile tipinde aylık gelirleri 200-300 milyon TL. olan yükseköğretim mezunu memur ve öğretmen ana- babaların çocuklarıdır. Bu bulgular denekler için araştırmamız açısından ideal ölçütler olarak kabul edilebilir.

IV.2: ANNE – BABALARIN ÇOCUK KİTAPLARININ NİTELİKSEL

ÖZELLİK VE TÜRLERİ KONUSUNDA BİLGİLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, anketin II. grubunda anne – babalara sorulan 8 adet soruya verilen yanıtlar, tablo numarası ve açıklayıcı başlıklar verilerek sunulmaktadır.

IV.2.1. ANNE – BABALARIN; ÇOCUKLARININ HANGİ KİTAPLARI OKUYABİLECEĞİNE İLİŞKİN BİLGİLERİNE GÖRE DAĞILIMI

TABLO 2.1. Anne-Babaların; çocukların neleri okumalarını uygun bulduklarına ilişkin bilgileri

	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
1. ÇOCUK BULDUĞU HER YAYINI OKUR	58	%61	46	%49
2.ÖZELLİKLE DERS/KURS KİTAPLARINI OKUR	10	%11	10	%11
3. ÇOCUK, ÇOCUK KİTAPLARINI OKUR	26	%28	38	%40
4. DİĞER	-	-	-	-
TOPLAM:	94	%100	94	%100

Elde edilen sonuçlara göre annelerin %61'i, babaların %49'u çocuklarının bulduğu her yayını okuyabileceğini açıklamışlardır. “Çocuk kitaplarını” okumasını belirtenlerin oranı annelerde %28, babalarda %40 olarak saptanmıştır. Özellikle ders / kurs kitaplarını okumasını uygun gören anne-babaların oranı %11'dir.

Bu sorudan elde edilen bulgulara göre deneklerin çoğunluğu çocukların, özellikle 8 yaş çocuklarının bulduğu her yayını okuyabileceği seçeneğini tercih etmişlerdir. Bu sonuç, deneklerin 8 yaş çocuğunun okuma gereksinimlerini detaylı ve yeterli biçimde tanımadıklarını göstermektedir. Çünkü çocuk bulduğu her yayını okuyamaz. 8 yaşındaki çocuğun okuyabileceği yayınlar, büyüklerin okuduğu yayınlardan değişik olup, konu açısından sınırlı sayıdadır. Çocukların okumaması, okusalar bile kavrama zorluğu çekecekleri yayınlar da vardır. Bu sonuç, anne – babaların genelde çocukları kendi hallerine bırakarak, ellerine ne geçerse okumalarına izin verdiği, denetim yapmadığı sonucunu getirmektedir.

IV.2.2. ANNE – BABALARIN ÇOCUK KİTABINDA KAĞIDIN CİNSİ

KONUSUNDAKİ BİLGİLERİNE GÖRE DAĞILIMI

TABLO 2.2. Anne-Babaların, çocuk kitabında olması gereken kağıda ilişkin bilgileri

KAĞIT CİNSLERİ	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
1. KUŞE KAĞIT	38	%40	35	%37
2. SAMANLI KAĞIT	2	%2	2	%2
3. MAT KAĞIT	9	%9	10	%11
4. HER CİNS KAĞIT	45	%49	47	%50
TOPLAM:	94	%100	94	%100

Deneklerin büyük oranda “her cins kağıt” seçeneğini seçtiği belirlenmiştir. Annelerde bu oran %49, babalarda ise %50’dir. İkinci büyük grup ise “kuşe kağıt” seçeneğini tercih etmişlerdir. Annelerde bu oran %40, babalarda da %37 olarak saptanmıştır. “Mat kağıt” türü ise anneler tarafından %9, babalar tarafından %11 oranında seçilmiştir.

Bu sorudan elde edilen bulgulara göre ana – babaların çoğunluğu çocuk kitaplarında her cins kağıt kullanılabileceğini ifade etmişlerdir. Oysa, çocuk kitabında kağıdın en iyi kalitede olması gerekir. Çocuk kitabında gözleri yormayan, baskıyı okunaklı sunan, kolayca yırtılıp bozulmayan, ısı ve nemden kolayca etkilenmeyen mat kağıt en iyi cins kağıttır. Anne – babaların kağıt konusunda bilgilerinin yetersiz olduğu saptanmıştır.

IV.2.3. ANNE – BABALARIN, ÇOCUK KİTABINDA HARF BOYU

KONUSUNDAKİ BİLGİLERİNE GÖRE DAĞILIMI

TABLO 2.3. Anne-Babaların, çocuk kitabında olması gereken harf boyuna ilişkin bilgileri

HARF BOYLARI	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
1. HARF BOYU 10 PUNTO	15	%16	12	%13
2. HARF BOYU 12 PUNTO	69	%73	66	%70
3. HARF BOYU HER BOY OLABİLİR	10	%16	16	%17
TOPLAM	94	%94	94	%100

Verilen yanıtlarda annelerin %73’ü, babaların %70’i harf boyunu 12 punto olarak seçmişlerdir. İkinci grup yanıtlarda, harf boyu 10 punto olarak, anneler tarafından %16 oranında tercih edilmiştir. Babalar bu seçeneği %13 oranında yanıtlamışlardır. Harf

boyunun önemli olmadığını her boy olacağını seçenlerin oranı annelerde %11, babalarda %17 olarak saptanmıştır.

Bu sorudan elde edilen bulgulara göre deneklerin çoğunluğu çocuk kitaplarında harf boyunu 12 punto olarak doğru bir biçimde yanıtlamışlardır. Gerçekten de, 8 yaş çocukları için ideal harf boyu 12 puntodur.

IV.2.4. ANNE – BABALARIN ÇOCUK KİTABINDAKİ YAZIM KURALLARI KONUSUNDAKİ BİLGİLERİNE GÖRE DAĞILIMI

TABLO 2.4. Anne-Babaların, çocuk kitabıyla ilgili yazım kurallarına ilişkin bilgileri

YAZIM KURALLARI	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
1. HATASIZ OLMALIDIR	57	%61	49	%52
2. BİR İKİ HATA OLABİLİR	1	%1	1	%1
3. KURALLARDAN ÇOK KİTABIN VERDİĞİ MESAJ ÖNEMLİDİR	36	%38	44	%47
TOPLAM	94	%100	94	%100

Elde edinilen verilere göre annelerin %61'i babaların %52'si "yazım kurallarının "hatasız" olmasını seçmişlerdir. Annelerin %38'i, babaların %47'si kurallardan çok kitabın verdiği mesajın önemli olduğunu açıklamıştır. Anne ve babalardan %1'i, kitabın yazım kurallarında bir iki hata olacağını seçmişlerdir.

Bu sorudan elde edilen bulgulara göre deneklerin çoğunluğu çocuk kitaplarında yazım kurallarının hatasız olması şikkını seçmişlerdir. Deneklerin bir bölümü (Annelerde %38, babalarda %47) kurallardan çok kitabın verdiği mesajın önemli olduğunu açıklamışlardır.

IV.2.5. ANNE – BABALARIN; ÇOCUK KİTABINDAKİ RESİM ÖĞELERİ KONUSUNDAKİ BİLGİLERİNE GÖRE DAĞILIMI

TABLO 2.5. Anne-Babaların; çocuk kitabında resim özelliklerine ilişkin bilgileri

RESİMLEME ÖĞESİ	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
1. RESİMLER CANLI OLMALI	56	%60	52	%55
2. RESİMLER METNİ YORUMLAMALI	37	%39	40	%43
3. RESİMLER SOYUT ÇİZİLMELİ	1	%1	2	%2
TOPLAM	94	%100	94	%100

Elde edilen verilere göre annelerin %60'ı, babaların %55'i resimlerin canlı olması seçeneğini tercih etmişlerdir. Annelerin %39'u, babaların %43'ü resimlerin metni yorumlaması seçeneğini saptamışlardır.

Çocuk kitaplarında resim öğesinin nasıl olması gerektiği sorusuna alınan sonuçlara göre anne – babaların çoğunluğu resimlerin renkli ve canlı olmasını istemişlerdir. Ancak bu yanıt çocuk kitaplarında resmin öncelikle metni yorumlayabilmesi temel ilkesiyle çelişmektedir. Resim, çocuk kitabında destekleyici öğedir. Resmin öncelikle kitabın konu ve temasına özdeş planlanması ve metin içinde ait olduğu bölümü tasvir etmesi gerekir.

IV.2.6. ANNE – BABALARIN, ÇOCUK KİTAPLARININ CİLT YAPILARINA

AİT BİLGİLERİNİN DAĞILIMI

TABLO 2.6. Anne-Babaların, çocuk kitaplarında olması gereken cilt yapısına ilişkin bilgileri

CİLT YAPISI	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
1. YAPIŞTIRMA CİLT	39	%41	39	%41
2. İPLİK – DİKİŞ CİLT	35	%38	33	%35
3. SPİRAL CİLT	14	%15	17	%19
4. ZIMBALI CİLT	6	%6	5	%5
TOPLAM	94	%100	94	%100

Deneklerden annelerin %41’i babalarla aynı oranda, yapıştırma cilt seçeneğini tercih etmişlerdir. Annelerin %38’i, babaların ise %35’i iplik – dikiş cildini seçmişlerdir. “Spiral Cildi” ise annelerin %15’i, babaların %19’u işaretlemişlerdir. “Zımbalı Cilt” seçeneğini annelerin %6’sı, babaların %5’i seçmişlerdir.

Çocuk kitaplarında cilt yapısının nasıl olması gerektiği sorusuna alınan yanıtlara göre anne-babaların çoğunluğu çocuk kitaplarının “yapıştırma cilt” olması gerektiğini açıklamışlardır. Bu yanıt, çocuk kitaplarının iplik-dikiş ciltleme olması ideal tarzına ters düşmektedir. Çocuk kitaplarında cildin dayanıklı olması için zımbalı, spiral veya yapıştırma ciltleme değil, özellikle “iplik-dikiş ciltleme” olması gerekir. Ana – babaların bu konuda yeterli bilgileri olmadığı anlaşılmaktadır.

IV.2.7. ANNE – BABALARIN, ÇOCUK KİTABININ ANA KONUSUNA

İLİŞKİN BİLGİLERİNE GÖRE DAĞILIMI

TABLO 2.7. Anne-Babaların, çocuk kitabında ana konuya ilişkin bilgileri

ÇOCUK KİTABININ ANA KONUSU	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
1. AYRIM OLMAKSIZIN HER KONU	12	%13	20	%21
2. SEVGİ, SAYGI, DOSTLUK, CESARET, ÇALIŞKANLIK	82	%87	74	%79
3. EKONOMİK, SİYASAL, İDEOLOJİK İÇERİKLİ	-	-	-	-
TOPLAM	94	%100	94	%100

Deneklerin annelerden %87'si babalardan %79'u sevgi, saygı, dostluk seçeneğini tercih etmişlerdir. Ayrım olmaksızın her konunun işlenebileceğini belirtenlerin yüzdesi ise annelerde %13, babalarda ise %21'dir. Üçüncü seçeneği işaretleyen çıkmamıştır.

Bu soruda denekler çocuk kitaplarının ana konusunun sevgi, saygı, dostluk, cesaret, çalışkanlık gibi konularda olması seçeneğini belirlemişlerdir. Bu yanıtlar çocuk kitabının konusu yönünden ideal konuma uygundur. 8 yaş çocuğu için de bu kavramlar çocuk kitabının ilgi çeken konularını oluşturmaktadır.

**IV.2.8. ANNE – BABALARIN ÇOCUKLARININ OKUYACAĞI KİTAP
TÜRLERİ KONUSUNDAKİ BİLGİLERİNİN DAĞILIMI**

TABLO 2.8. Anne-Babaların, çocukların okuyacağı kitap türüne ilişkin bilgileri

	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
YALNIZCA 1 SEÇENEĞİ TERCİH EDEN	36	%38	41	%42
YALNIZCA 2 SEÇENEĞİ TERCİH EDEN	7	%7	9	%10
YALNIZCA 3 SEÇENEĞİ TERCİH EDEN	21	%24	16	%17
YALNIZCA 4 SEÇENEĞİ TERCİH EDEN	12	%12	14	%15
YALNIZCA 5 SEÇENEĞİ TERCİH EDEN	12	%12	8	%9
YALNIZCA 6 SEÇENEĞİ TERCİH EDEN	5	%6	5	%6
YALNIZCA 7 SEÇENEĞİ TERCİH EDEN	-		-	
YALNIZCA 8 SEÇENEĞİ TERCİH EDEN	1	%1	1	%1
TOPLAM	94		94	

Bu soruda anne-babalara birden çok seçeneği işaretleyebileceği 8 seçenek verilmiştir. Bunlar; masal, hikaye, roman, şiir, çizgi roman, fen kitabı, biyografi, resimli kitap şeklinde düzenlenmiştir. Ancak bu tablodaki bulgulara göre annelerin %38'i yalnızca tek seçeneği (özellikle hikaye türünü), babaların da %42'si tek seçeneği tercih etmişlerdir. Deneklerin; annelerden %24'ü, babalardan %17'si 3. seçeneği işaretlemişlerdir.

Bu soruda deneklerin çoğunluğu yalnızca tek seçeneği işaretlemişlerdir. Seçenekler içersinde yer alan “Çizgi Roman”, “Biyografi”, “Resimli Kitap” seçenekleri çok az sayıda tercih edilmiştir. Deneklerin büyük çoğunluğu çocukların okuyabileceği kitap türünü “Hikaye” olarak belirtmişlerdir.

Anketin bu bölümünden elde edilen genel sonuç, ana – babalara sorulan 8 sorudan ancak 3'ünden ideal durumlara uygun yanıtlar alındığı şeklindedir. Sorulardan 5

tanesine ise, ana – babalar çocuk kitaplarında olması gereken ölçü ve kavramlarla çelişen yanıtlar vermişlerdir.

IV.3: ANNE - BABALARIN OKUMANIN ÖNEMİ VE ÇOCUĞUN KİTAP EDİNMESİ KONUSUNDAKİ TUTUMLARINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, anketin III. grubunda anne- babalara sorulan 10 adet soruya verilen yanıtlar, tablo numarası ve açıklayıcı başlıklar verilerek sunulmaktadır.

IV.3.1. AİLELERİN EVLERİNDE, EN AZ 500 KİTAP İÇEREN BİR KİTAPLIK SAHİBİ OLUP OLMADIKLARINA GÖRE DAĞILIMLARI

TABLO 3.1. Anne-Babaların, kitaplıklarına ilişkin bilgiler

	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
Evinizde en az 500 kitap içeren kitaplığınız var mı?				
EVET	32	%34	26	%27
HAYIR	62	%66	68	%73
TOPLAM	94	%100	94	%100

Alınan verilere göre, araştırmaya alınan deneklerin büyük oranda evlerinde kitaplık olmadığı belirlenmiştir.³ Ankette annelerin %66'sı, 500 kitaplık ölçüde kitaplıkları olmadığını açıklamışlardır. Bu oran babalarda ise %73 olarak saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre annelerin %34'ü babaların %27'si 500 kitaplık ölçüde

³ Bu sorunun hazırlanmasında A.L.A'nin (1978:3) belirlediği ölçüler dikkate alınmıştır.
 Çok okuyan okuyucu : 1 yılda 21 ve daha fazla kitap okuyan
 Orta düzeyde okuyan okuyucu : 1 yılda 6-20 arasında kitap okuyan
 Az okuyan okuyucu : 1 yılda 1-5 arası kitap okuyan
 Okuyucu olmayan : Hiç kitap okumayan

kitaplıklarının olduğunu ortaya koymuşlardır. Anne – babaların verdikleri yanıtlardaki farklılıklar, anne – babaların soruyu yeterince değerlendirmedikleri şüphesini getirmektedir.

Deneklerin çok büyük bölümü (Annelerde %66, babalarda %73) kendilerine ait kitaplık olmadığını açıklamışlardır. Bu sonuç deneklerin okuma olgusuna gerektiğince olanak yaratamadıklarını ortaya çıkarmaktadır. Okuyan, okumaya ilgi duyarak aktif olarak kitap okuyanların kendilerine ait bir kitaplıklarının olması normal bir beklentidir. Anne – babaların yüksekokul mezunu olmaları, ekonomik açıdan refah düzeylerinin yüksek olması dahi, evde kitaplık bulundurmalarını sağlayamamıştır.

IV.3.2. ANNE – BABALARIN, ÇOCUKLARINA KİTAP ALMADAN ÖNCE ONU OKUMAYA ZAMAN AYIRABİLMELERİ KONUSUNDAKİ BİLGİLERİNİN DAĞILIMI

TABLO 3.2. Anne-Babaların, çocuk kitabı almadan önce okumalarına ilişkin bilgiler

	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
Çocuğunuza kitap almadan önce, onu okuyormusunuz?				
EVET, KİTAP VERMEDEN OKUMAYA ZAMAN BULUYORUM	8	%9	4	%5
HAYIR, KİTAP VERMEDEN OKUMAYA ZAMAN BULAMIYORUM	27	%29	24	%25
BAZEN, KİTAP VERMEDEN OKUMAYA ZAMAN BULABİLİYORUM	59	%62	66	%70
TOPLAM	94	%100	94	%100

Elde edilen sonuçlara göre annelerin %62'si, babaların ise %70'i çocuklarına alacakları kitaplara bazen bakıp, okuyabilmektedirler. Hiç okuyamama oranları ise annelerde %29, babalarda ise %25 şeklinde bulunmuştur. Çocuklarına kitap alırken ne aldıklarını okuyarak inceleyen annelerin oranı sadece %9, babaların oranı ise %5 olarak saptanmıştır.

Bu sorudan elde edilen bulgulara göre deneklerin ancak çok az bir bölümü (annelerde %9, babalarda %5) çocuklarına çocuk kitabı alıp vermeden önce okumaktadırlar. Anne – babaların çoğunluğu ise, çocuklara kitap verirken onları bazen okumakta olduklarını açıklamışlardır. Bu sonuç deneklerin kitapları yeterince tanımadan, incelemeyen satın aldıklarını göstermektedir. İdeal olan ise, kitapların içeriğinin, yazarının, yayıncısının, ressamının ve tüm özelliklerinin anne – babalar tarafından incelendikten sonra çocuklarına önerilmesidir.

IV.3.3. ANNE – BABALARIN ÇOCUKLARINA AYDA KAÇ ADET

KİTAP ALDIĞINA İLİŞKİN BİLGİLERİN DAĞILIMI

TABLO 3.3. Anne-Babaların, çocuklarına bir ayda satın aldıkları kitapların sayısal bilgileri

Çocuğunuza ayda kaç çocuk kitabı alıyorsunuz?	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
ÇOCUĞA AYDA BİR TANE KİTAP ALIYORUM	35	%37	43	%46
ÇOCUĞA AYDA İKİ TANE KİTAP ALIYORUM	32	%34	27	%29
ÇOCUĞA AYDA ÜÇ TANE KİTAP ALIYORUM	15	%16	11	%11
ÇOCUĞA AYDA DÖRT VE DAHA FAZLA KİTAP ALIYORUM	12	%13	13	%14
TOPLAM	94	%100	94	%100

Elde edilen sonuçlara göre annelerin %37'sinin çocuklarına ayda bir tane kitap aldığı, babaların ise %46'sının bir kitap aldığı belirlenmiştir. Çocuğuna ayda dört kitap veya daha çok alan annelerin oranı %13, babaların oranı %14 olarak saptanmıştır. Yoğunluk, ayda 1 ve ayda 2 kitap alanlarda toplanmıştır. Bu iki grubun toplam yüzdesi

annelerde %71, babalarda %75'tir. Anne – babalar arasındaki bu farklılık sonucu etkilememekle birlikte, bir kısım anne – babanın soruyu düşünmeden yanıtladığı kuşkusunu uyandırmaktadır.

Bu soruyla deneklerin çoğunluğunun çocuklarına ayda 1 adet kitap aldıkları ortaya çıkmıştır. Çocuklara da aynı soru sorulmuş, ancak çocukların çoğunluğu anne-babalarının kendilerine bir ayda 4 ve daha çok çocuk kitabı aldıklarını açıklamışlardır. Bu çelişik yanıtlar çocuklarda, süre mefhumu olmadığını göstermektedir. Çocuklar kitap satın alınmasıyla, kitap edinme kavramını karıştırmışlardır.

IV.3.4. ANNE – BABALARIN, ÇOCUK KİTABI ALIMINDA

GÖSTERDİKLERİ DAVRANIŞ BİÇİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

TABLO 3.4. Anne-Babaların, çocuk kitabı satın alma kararlarına ilişkin bilgiler

ÇOCUK KİTABI ALMAYA NASIL KARAR VERİRSİNİZ?	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
1. ANNE-BABA-ÇOCUK BİRLİKTE KARAR VERİRİZ	48	%51	48	%51
2. GENELLİKLE ANNE KARAR VERİR	25	%26	25	%26
3. DİĞER	-	-	-	-
4. GENELLİKLE BABA KARAR VERİR	6	%8	6	%8
5. GENELLİKLE ÇOCUK KARAR VERİR	15	%15	15	%15
TOPLAM	94	%100	94	%100

Bu sorudan elde edilen bulgulara göre anne – babalardan %51'i çocuk kitabı alırken birlikte davranıyorlar. Annelerin %26'sı ise çocuk kitabı alımında aktif rol oynamaktadırlar. Çocukların isteği doğrultusunda, kitap alımının oranı %15 olarak saptanmıştır. Çocuk kitabı alımında en düşük oran %8 ile babalarda belirlenmiştir.

Bu sorudan, deneklerin büyük çoğunluğunun çocuklarına çocuk kitabı alırken ailece karar verdikleri ortaya çıkmıştır. Çocuklara da aynı soru yöneltilmiş ve aynı yanıt alınmıştır. Denekler açısından bu tablo olumlu ve ideal davranış olarak kabul edilebilir. Ancak alınan kitap sayısındaki düşük limit, birlikte kitap alımında beklenen verimliliğin olmadığını açıklamaktadır. Deneklerin çocuk kitabı alırken onları okumaya bazen vakit buldukları sonucu da dikkate alındığında anne, baba ve çocuğun birlikte kitap almaya karar vermeleri işlevsel özelliğini yitirmektedir.

IV.3.5. ANNE – BABALARIN ÇOCUKLARINA ÇOCUK KİTABI

ALMALARI İÇİN HARÇLIK VERME DURUMLARININ DAĞILIMI

TABLO 3.5. Anne-Babaların, çocuklarına çocuk kitabı almak üzere harçlık vermelerine ilişkin bilgiler

Çocuğunuza, çocuk kitabı alması için harçlık veriyor musunuz?	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
1. EVET	13	%14	18	%19
2. HAYIR	64	%68	62	%65
3.BAZEN	17	%18	14	%16
TOPLAM	94	%100	94	%100

Elde edilen verilere göre annelerin %14'ü, babaların %19'u çocuklarına kitap almak üzere harçlık vermektedir. Ara sıra harçlık verme oranı annelerde %18 babalarda ise %16 olarak belirlenmiştir. Çocuklarına kitap almaları için harçlık vermeyen annelerin oranı %68, babaların oranı ise %65'tir. Sonuçlardaki farklılıklar eşlerden bazılarının harçlık verirken, diğerinin harçlık vermemesinden ortaya çıkmaktadır.

Bu sorudan elde edilen bulgularda, deneklerin, çocuklarına çocuk kitabı için harçlık vermedikleri saptanmıştır. Bundan anne – babaların 8 yaş çocuğunun paradan anladığı ve harçlık verilmeye başlanması için ideal yaşta olduklarını düşünmedikleri

anlaşılmaktadır. Deneklerin çoğunluğu çocuklarına harçlık verilmesi için yaşlarının küçük olduklarını belirtmişlerdir. Özellikle 8 yaşında çocukların belirli limitlerde ve kontrollü olarak para kullanmaya alıştırılması gereklidir. Çocuklar harçlıklarıyla satın alabilecekleri kitapları daha çok sahiplenmekte, kitabı daha fazla benimsemektedir. Anne – babalarının çoğunluğu çocuklarına böyle bir olanağı yaratmamaktadırlar.

IV.3.6. ANNE – BABALARIN, ÇOCUKLARINA ALDIKLARI KİTAPLARIN İSİMLERİNİ BELİRTMELERİNE GÖRE DAĞILIMLARI

TABLO 3.6. Anne-Babaların, çocuklarına aldıkları kitap isimlerini yazabilmelerine ilişkin bilgiler

	ANNE		BABA	
1. ÇOCUĞUNA ALDIĞI KİTABIN ADINI YAZABİLENLER	87	%92	72	%76
2. ÇOCUĞUNA ALDIĞI KİTABIN ADINI BELİRTEMİYENLER	7	%8	22	%24
TOPLAM	94	%100	94	%100

Elde edilen sonuçlara göre, annelerin %92'si çocuklarına aldıkları kitapların isimlerini belirtmişlerdir. Bu oran babalarda %76'dır. Çocuğuna aldığı kitap adını belirtmeyen annelerin oranı %8, babaların oranı ise %24'tür.

Bu soruda deneklerden çocuklarına aldıkları çocuk kitaplarının adlarını yazmaları istenmiştir. Elde edilen bulgulara göre deneklerin çok büyük bölümü yalnızca 1 eser adı belirtmişlerdir. Bu bulgular anne – babanın çocuk literatürünü fazla tanımadıklarını göstermektedir. Bu da dolaylı olarak az kitap satın aldıklarını doğrulamaktadır.

IV.3.7. ANNE - BABALARIN, ÇOCUKLARININ BOŞ ZAMANLARINDA

YAPTIKLARI FAALİYETLERE İLİŞKİN BİLGİLERİNİN DAĞILIMI

TABLO 3.7. Anne-Babaların, çocuklarının boş zaman faaliyetlerine ilişkin bilgileri

Çocuğunuz boş zamanlarında en çok ne yapar?	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
1. OYUN OYNAR	50	%53	51	%54
2. SPOR YAPAR	1	%1	1	%1
3. TV SEYREDER, BİLGİSAYARLA İLGİLENİR	34	%36	35	%37
4. ÇOCUK KİTAPLARI OKUR	8	%10	7	%8
TOPLAM	94	%100	94	%100

Elde edilen verilere göre annelerin %53'ü, babaların ise %51'i çocuklarının oyun oynadığını belirtmişlerdir. Kitap okuma oranları ise annelerde %10, babalar tarafından ise %8 olarak açıklanmıştır.

Bu sorudan deneklerin çocuklarının boş zamanlarında en çok oyun oynadıkları sonucu elde edilmiştir. Aynı soru çocuklara da yöneltilmiş, ancak çocukların boş zamanlarında en çok çocuk kitabı okudukları yanıtı elde edilmiştir. Bu duruma göre deneklerin çocuklarını yeterince izleme, gözleme fırsatı bulamadıkları ortaya çıkmaktadır.

IV.3.8. ANNE – BABALARIN ÇOCUKLARINA MASAL/ÖYKÜ ANLATMA

DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN BULGULARIN DAĞILIMI

TABLO 3.8. Anne-Babaların, çocuklarına masal anlatmalarına ilişkin bilgiler

Çocuğunuza küçükken masal/öykü anlattınız mı?	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
1. ÖYKÜ ANLATMADIM	7	%8	13	%14
2. ARADA BİR ÖYKÜ ANLATTIM	50	%54	62	%65
3. HER ZAMAN ÖYKÜ ANLATTIM	37	%38	19	%21
TOPLAM	94	%100	94	%100

Elde edilen bulgulara göre annelerin %54'ü çocuklarına arada bir, %38'i her zaman öykü anlatmışlardır. Annelerin %8'i çocuklarına hiç masal anlatmamıştır. Babaların %62'si arada bir çocuklarına öykü anlatmıştır, %21'i ise her zaman masal anlatmıştır. Babaların %14'ü ise çocuklarına hiç öykü anlatmamıştır.

Bu sorudan elde edilen bulgulara göre deneklerin çoğunluğunun çocuklarına küçüklüklerinde öyküyü “arada bir” anlattıkları belirlenmiştir. Deneklerin çocuklarına, küçük yaşlarında da ilgilenmek, kitap olgusunu paylaşmak için gerektiğinde zaman ayıramadıklarını, bu durumun 8 yaşındaki çocuklarında da devam ettiği ortaya çıkmıştır.

IV.3.9. ANNE – BABALARIN ÇOCUK KİTABI EDİNMESİ İÇİN

ÇOCUKLARINA GÖSTERDİKLERİ YAKLAŞIM BİÇİMLERİNE AİT BULGULAR

TABLO 3.9. Anne-Babaların, çocuklarının çocuk kitabı edinmelerindeki yaklaşımlarına ilişkin bilgiler

	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
1. ÇABA GÖSTERMİYORUM, KENDİSİ NE BULURSA OKUYOR	6	%6	15	%16
2. ÇOCUĞUMU TEŞVİK ETMEK İSTİYORUM, AMA ZAMAN BULAMIYORUM	20	%22	27	%28
3. ÇOCUĞUMU TEŞVİK ETMEK İÇİN NELER YAPMAM GEREKTİĞİNİ BİLMİYORUM	6	%6	11	%12
4. ÇOCUĞA KİTAP OKUYOR, ALIYOR TEŞVİK ETMEYE ÇALIŞIYORUM	62	%66	41	%44
TOPLAM	94	%100	94	%100

Elde edilen sonuçlara göre, annelerin %66'sı çocuğa örnek olabilecek bir yaklaşım tarzı göstermektedir. Bu oran babalarda ise %44 düzeyindedir. Bu konuda çaba göstermeyen annelerin oranı %6, babaların oranı ise %16 olarak saptanmıştır. Çocuğuna yardımcı olmak, kitap okumalarını teşvik etmek isteyen, ancak vakit bulamayan annelerin oranı %22, babaların oranı da %28 olarak belirlenmiştir.

Bu soruda deneklerin büyük çoğunluğu çocuklarına kendileri kitap alarak, kitap okuyup, örnek olduklarını açıklamışlardır. Bu bulgu kendi başına en ideal sonuçtur. Ancak, kendilerine ait en az 500 kitap içeren kitaplıklarının olmadığı, çocuklarına çocuk kitabı alırken kitabı “bazen” incelediklerini belirten deneklerin çocuklarına gerçekten örnek olup olmadıkları tartışılır. Anne – babalar çocuklarına genellikle ayda 1 adet çocuk kitabı almayı kendilerince yeterli görmektedirler.

IV.3.10. ANNE – BABALARIN ÇOCUKLARINA KİTAP SEÇERKEN HANGİ OLGULARA DİKKAT ETTİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

TABLO 3.10. Anne-Babaların, çocuk kitabı seçimindeki ölçütlerine ilişkin bilgiler

ÇOCUGA KİTAP SEÇERKEN NELERE DİKKAT EDİYORSUNUZ?	ANNE		BABA	
	SAYI	%	SAYI	%
1. KİTABIN YAZARINA	4	%4	4	%4
2. KİTABIN YAYINCISINA	-	-	1	%1
3. KİTABIN SERİSİNE	1	%1	4	%4
4. KİTABIN KONUSUNA	72	%77	73	%78
5. KİTABIN RESİMLERİNE	2	%2	1	%1
6. DİĞER, BİR DEN ÇOK SEÇENEK SEÇİLMESİ	15	%16	11	%12
TOPLAM:				

Elde edilen bulgulara göre annelerin %77'sinin, babaların %78'inin kitapların konusuna dikkat ettikleri belirlenmiştir. Kitabın yazarı, yayıncısı, konusu, resimlerine dikkat eden annelerin oranı %16, babaların oranı %12 olarak saptanmıştır.

Bu soruda deneklerin çocuk kitabı alırken çoğunlukla ve yalnızca “konu”suna dikkat ettikleri saptanmıştır. Bu sonuç çocuklara çocuk kitabı seçerken izlenmesi gereken ideal yöntemden uzaktır. Anne – babaların çocuk kitabı alırken “bazen” inceledikleri de dikkate alındığında, elde edilen yaklaşımın yetersiz olduğu daha belirgin ortaya çıkmaktadır. Çocuk kitabı alınırken anne – babaların, kitabın yazarına, yayınevine, ressamına, kağıdın kalitesine özenle zaman ayırarak incelemesi gerekmektedir.

IV.4: ÇOCUKLARIN KİTAP EDİNME VE OKUMA DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME SORULARININ SONUÇLARI

Bu sorular ilkokul 2. sınıftaki 8 yaş çocuklarına sorulmuştur. Alınan yanıtların dökümü aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Çocuklara uygulanan ankette toplam 9 soru yer almıştır. Çocukların yanıtlarına göre, yöneltilen sorulardan benzer 6 tanesine büyük çoğunlukla ideal yanıtlar verilmiştir. Ankette benzer 3 sorudan çoğunlukla olumsuz yanıtlar alınmıştır. Aşağıda çocuklara uygulanan anket sorularına alınan yanıtlarının değerlendirilmeleri, tablo ve soru numaraları belirtilerek verilmiştir.

IV.4.1.ÇOCUKLARIN KİTAP OKUMALARIYLA İLGİLİ ZAMAN BULABİLMELERİNE İLİŞKİN BULGULAR

TABLO 4.1. Çocukların, kitap okuma zamanlarına ilişkin bilgiler

KİTAP OKUMAK İÇİN ZAMAN BULUYOR MUSUNUZ?	SAYI	%
1. EVET	73	%77
2. HAYIR	-	-
3. BAZEN	21	%23
TOPLAM:	94	%100

Çocuklara kitap okumak için zaman bulup bulamadıklarını saptamak üzere bu soru hazırlanmıştır. Çocukların %77'si kitap okumaya zaman bulduklarını, %23'ü ise "bazen" okuyabildiklerini açıklamışlardır.

Elde edilen bu sonuçlara göre çocukların çok büyük bölümü (%77) kitap okumak için yeterli zaman bulmaktadırlar. Bu sonuç 8 yaş çocuklarının çocuk kitabı okuma

isteklerinin en üst düzeylerde olduğu gerçeği ile özdeştir. Çocuklar verdikleri diğer olumlu yanıtlarla da kitap okumaya eğilimlidirler. Özellikle (Tablo 28’de açıklandığı üzere) çocukların çok büyük çoğunluğu boş zamanlarında en çok kitap okuduklarını belirtmişlerdir. Bu iki sorunun da ortaya çıkardığı üzere çocuklar okumaya yeteri kadar zaman bulabilmektedirler.

IV.4.2. ÇOCUKLARA ALINAN KİTAPLARIN SAYISAL

DAĞILIMLARINA İLİŞKİN BULGULAR

TABLO 4.2. Çocuklara bir ayda alınan kitap sayısına ilişkin bilgiler

ANNE-BABANIZ SİZE AYDA KAÇ ÇOCUK KİTABI ALIYOR?	SAYI	%
1. BİR ADET	20	%21
2. İKİ ADET	19	%20
3. ÜÇ ADET	15	%16
4. DÖRT VE DAHA FAZLA	40	%43
TOPLAM:	94	%100

Çocuklara yöneltilen bu soruda anne-babalarının çocuklara bir ayda kaç çocuk kitabı aldığı sorulmuştur. Çocukların %43’ü kendilerine 4 ve daha çok, %21’i 1 adet, %20’si 2 adet, %16’sı 3 adet kitap alındığını açıklamışlardır.

Aynı soru anne-babalara da sorulmuş ve değişik sonuçlar elde edilmiştir. Anne-babaların çocuklarına bir ayda çoğunlukla 1 adet kitap aldığı belirlenmiştir. (Bu konudaki çelişki Tablo 16 nın değerlendirilmesinde açıklanmıştır.)

IV.4.3. ÇOCUKLARIN, ÇOCUK KİTABI ALIRKEN NASIL KARAR VERDİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

TABLO 4.3. Çocuklara kitap satın alınma kararlarına ilişkin bilgiler

-ÇOCUK KİTABI ALMAYA NASIL KARAR VERİRSİNİZ?	SAYI	%
1. ANNE-BABA-ÇOCUK BİRLİKTE KARAR VERİRİZ	52	%54
2. GENELLİKLE ANNEM KARAR VERİR	15	%16
3. DİĞER	-	-
4. GENELLİKLE BABAM KARAR VERİR	5	%6
5. GENELLİKLE BEN KARAR VERİRİM	22	%24
TOPLAM:	94	%100

Çocukların %54'ü kitap alırken ailece karar verdiklerini, %24'ü ise çocukların karar verdiğini, %16'sı annesinin karar verdiğini, %6'sı da babasının karar verdiğini açıklamışlardır.

Çocuklara, çocuk kitabını almaya nasıl karar verdiklerini belirlemek için 5 seçenekli olan bu soruda, kitap alımında çocuğa anne-babasının desteği olup olmadığının saptanması amaçlanıyordu. Bir çocuk kitabı alınırken anne, baba ve çocuğun düşünce ve isteklerini ortaya koyarak karar vermeleri ideal yaklaşımdır. Çocukların çok büyük bölümü (%54) çocuk kitabı almaya ailece karar verdiklerini belirtirken, aynı soru yöneltilen anne-babaların da çoğunluğu aynı seçeneği yanıtlamışlardır. Bu sonuçlar, 8 yaşındaki çocuğun kitap alırken desteklenmesi gerçeğine uygundur. Ancak anne-babaların yalnızca çocuklarına kitap alımında destek olduğu, anne-babalara sorulan diğer sorulardan elde edilen olumsuz sonuçlarla ortaya çıkmaktadır.

IV.4.4. ÇOCUKLARA KİTAP ALMALARI İÇİN HARÇLIK VERİLME DURUMLARINA İLİŞKİN BULGULAR

TABLO 4.4. Çocuklara harçlık verilmesine ilişkin bilgiler.

- ÇOCUK KİTABI ALMANIZ İÇİN SİZE HARÇLIK VERİLİYOR MU?	SAYI	%
1. EVET	30	%32
2. HAYIR	53	%56
3. BAZEN	11	%12
TOPLAM:	94	%100

Bu soru çocuklara, çocuk kitabı almaları için harçlık verilip verilmediğini belirlemek için hazırlanmıştır. Çocukların %56'sı harçlık almadıklarını, %32'si aldıklarını, %12'si ise bazen aldıklarını açıkladılar.

Aynı soru anne-babalara da yöneltilmiştir. Çocukların çok büyük bölümü ile anne-babaların çok büyük bölümü olumsuz yanıt vermişlerdir. Çocuklara harçlık verilmediği taraflarca açıklanmıştır. Bu sonuç 8 yaş çocuklarının harçlık alabileceği bir dönem olduğu gerçeğinin anne-babalarca kabul edilmemiş olduğunu saptamaktadır. Çocukların büyük çoğunluğu kendi harçlıklarıyla kitap alamamaktadırlar. Anne-babalar parasal olarak çocuklarına ayrı bir ödeme düşünmemektedirler.

IV.4.5. ÇOCUKLARIN BOŞ ZAMANLARINDA NE YAPTIKLARINA İLİŞKİN BULGULAR

TABLO 4.5. Çocukların boş zaman faaliyetlerine ilişkin bilgiler

BOŞ ZAMANLARINIZDA EN ÇOK NE YAPIYORSUNUZ?	SAYI	%
1. OYUN OYNUYORUM	8	%8
2. SPOR YAPIYORUM	5	%6
3. TV SEYREDİYORUM, BİLGİSAYARLA İLGİLENİYORUM	5	%2
4. ÇOCUK KİTAPLARI OKUYORUM	79	%84
TOPLAM:	94	%100

Bu soruda çocuklara boş zamanlarında en çok ne yaptıkları sorulmuştur. Çocukların %84'ü çocuk kitapları okuduklarını açıklamışlardır. Çocukların %6'sı spor yaptıklarını, %8'i oyun oynadıklarını, %2'si ise TV seyrettiklerini belirtmişlerdir.

Alınan bulgulara göre çocukların çok büyük bölümü (%84) boş zamanlarında çocuk kitapları okuduklarını açıklamışlardır. Bu sonuç çocuklar açısından ideal gözükmemektedir. Ancak aynı soru anne-babalara da sorulduğunda çocukların boş zamanlarında en çok oyun oynadığı belirtilmiştir. Bu çelişik gözükken sonuca göre, anne-babaların çocuklarını yeterince gözlemlemediği anlaşılmaktadır.

IV.4.6. ÇOCUKLARIN EVDE ÇOCUK KİTAPLARINI KİMLE

OKUDUĞUNA İLİŞKİN BULGULAR

TABLO 4.6. Çocukların kitaplarını kimle okuduklarına ilişkin bilgiler

- EVDE ANNE-BABANIZLA ÇOCUK KİTABI OKUYOR MUSUNUZ?	SAYI	%
1. BAZEN NEBULURSAM OKUYORUM	50	%53
2. BAZEN ANNEMLE OKUYORUZ	22	%23
3. BAZEN BABAMLA OKUYORUZ	13	%14
4. DİĞER (AİLENİN DİĞER FERTLERİYLE OKUYORUZ)	9	%10
TOPLAM:	94	%100

Çocuklara bu soruda anne ve babalarıyla birlikte kitap okuyup okumadıkları yöneltmiştir. Çocukların %53'ü ne bulursa okuduklarını açıkladılar. Anneyle birlikte okuyanların oranı %23, babayla birlikte okuyanların ise %14'tür.

Elde edilen bulgulara göre, çocukların büyük bölümü (%53) ne bulursa okuduklarını açıklamışlardır. Bu sonuç, anne-babaların çocuklarıyla birlikte okuma yapmadıklarını göstermektedir. Çocuklar anne-babalarından kitap okuma konusunda gerektiği kadar destek görememektedirler.

IV.4.7. ÇOCUKLARIN KİTAP OKUMASIYLA KİMİN İLGİLENDİĞİNE

İLİŞKİN BULGULAR

TABLO 4.7. Çocukların kitap okumaya teşvik edilmelerine ilişkin bilgiler

- EVDE SİZİN KİTAP OKUMANIZLA KİM İLGİLENİR?	SAYI	%
1. GENELLİKLE ANNEM İLGİLENİYOR	38	%40
2. GENELLİKLE BABAM İLGİLENİYOR	16	%17
3. DİĞER (KENDİM OKUYORUM)	40	%43
TOPLAM:	94	%100

Çocukların %43'ü kitap okurken yalnız olduklarını belirtmişlerdir. Annelerin, çocuklarının okumalarıyla ilgisi %40 olup, babaların ilgisine göre (%17) daha fazladır.

Bu sorudan amaç, çocuklara, evde kitap okumalarıyla kimin ilgilendiğini saptamaktır. Bu soru bir önceki soruyla bağlantılı olarak sorulmuştur. Elde edilen bulgular sonucunda çocukların büyük bölümü, evde kitap okumaları ile kendilerinin ilgilendiğini veya hiç kimsenin ilgilenmediğini 'diğer' seçeneğinde belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, anne-babaların çocuklarıyla kitap okuma konusunda yeterince ilgilenemediklerini çocukların kendi kendilerine bırakıldıklarını göstermektedir.

IV.4.8. ÇOCUKLARIN KENDİLERİNE AİT KİTAPLIKLARININ OLUP OLMADIĞINA İLİŞKİN BULGULAR

TABLO 4.8. Çocukların kitaplıklarına ilişkin bilgiler

-EVİNİZDE KENDİNİZE AİT KİTAPLIĞINIZ VAR MI?	SAYI	%
1. EVET	87	%92
2. HAYIR	7	%8
TOPLAM:	94	%100

Çocukların %92'si kendilerine ait bir kitaplıklarının olduğunu, %8'i ise kitaplıklarının olmadığını açıklamışlardır.

Bu soruda çocuklara, kendilerine ait kitaplıklarının olup olmadığı sorulmuştur. Alınan sonuçlara göre, çocukların büyük bölümü kendilerine ait kitaplıklarının olduğunu belirtmişlerdir. Bu yanıt çocuklar açısından geçerli kabul edilmiştir. Çocukların kitap okumaya özendirilmesi için ideal unsurlardan birisi de çocukların kendilerine ait kitaplıklarının olmasıdır. Çocukların kitaplık kavramı ile büyüklerin kitaplık kavramı arasındaki fark böyle bir çelişki yaratmıştır.

IV.4.9. ÇOCUKLARIN AYDA KAÇ KİTAP OKUDUKLARINA İLİŞKİN BULGULAR

TABLO 4.9. Çocukların okudukları kitap sayısına ilişkin bilgiler

AYDA KAÇ KİTAP OKUYORSUNUZ?	SAYI	%
1. BİR	7	%7
2. İKİ	12	%13
3. ÜÇ	15	%20
4. DÖRT VE DAHA FAZLA	60	%60
TOPLAM:	94	%100

Çocuklara bu soruda ayda kaç çocuk kitabı okuduğu sorulmuştur. Çocukların %60'ı bir ayda dörtten fazla kitap okuduklarını açıklamışlardır. %20'si ise bir ayda üç kitap, %13'ü iki kitap, %7'si bir adet kitap okuduğunu belirtmiştir.

Alınan bulgulara göre çocukların büyük bölümü, bir ayda 4 ve daha çok kitap okuduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç anne-babalardan alınan sonuçlardan farklıdır. Tablo 4.2.'nin açıklamasında bu durum izah edilmiştir.

Çocukların verdiği yanıtlardan elde edilen sonuç, çocukların çocuk kitabı okumaya son derece istekli olduklarıdır. Çocuklar kitap okumak için zaman bulmakta,

bir ayda genellikle 4 kitap edinebilmekte, anne-babalarıyla birlikte kitap almakta, boş zamanlarında kitap okumakta, kendilerine ait kitaplıkları bulunmakta ve bir ayda 4 ve daha çok kitap okuyabilmektedirler. Bütün bu bulgular, çocuğun genellikle kitap okumayla ilgili bütün davranışlarını kendi kendine yaptığını göstermektedirler.

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

V.1. SONUÇ

Çalışmanın başında bu araştırmanın amacının, anne-babaların okumanın önemi ve çocuk kitabı türlerinin nitelikleri hakkındaki bilgileri ile çocuklarının çocuk kitabı edinmelerine olan yaklaşımları ve katkılarının ne derece yeterli olduğunun değerlendirilmesi olduğunu belirtmiştik. Hipotezimizi ise “Anne-babaların, okumanın önemi ve çocuk kitapları konusundaki bilgisizliği, çocuklarının ‘Çocuk kitapları’ edinmelerine olumsuz etki yapmaktadır” şeklinde oluşturmuştuk.

Araştırmanın konusunu seçerken, anne-babaların, çocuk kitaplarının çocuğun gelişimindeki etkisine olan bakış açılarını dikkate aldık. Özellikle anne-babaların çocuk kitabı konusundaki davranışlarının sekiz yaş çocuklarını etkilediği gerçeğiyle konuya yaklaştık. Çocukların geleceğe yönelik eğitimlerinde, çocuk kitaplarının öneminin anne-babalar tarafından kabul edilip edilmediği düşüncesi de bu konuyu seçmemize neden olmuştur. Anne-babalar okumanın önemine inanıyor ve kitap okuyorlar mı sorusu bizi, daha çok anne-babaların düşünce ve davranışlarına yönlendirmiştir. Anne-babaların çocuk kitapları hakkında neleri, nasıl ve ne kadar bildiklerini incelemek için anne-babalara üç bölümlü bir anket uyguladık.

Anne-babalara uygulanan anketin ilk bölümündeki toplam beş sorudan ailelerin sosyo-ekonomik ve demografik sonuçları elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre ailelerin çok büyük bölümü, anne-baba ve çocuktan oluşan çekirdek aile tipindedir (%95). Ailelerin çoğunluğu 2 çocuktur (%53). Ailelerin büyük çoğunluğu ise ayda 200-300 milyon TL. ve 300 Milyon TL. üzeri gelire sahip düzeydedir. Anne-babaların çok büyük bölümü de yükseköğretim mezunudur. Anket sonuçlarına göre, anne-babaların büyük çoğunluğunun mesleği memur ve öğretmen olarak ortaya çıkmıştır.

Anketin II. Bölümünde anne-babalara toplam sekiz soru yöneltilerek, onların çocuk kitabı konusundaki bilgileri belirlenmiştir. Anne-babaların, daha önceki bölümde açıklanan biçimde, çocuk kitaplarının birçok özelliğini tanımadıkları sonucu elde edilmiştir. Bu yanıtlardan elde edilen sonuçlara göre, anne-babaların, çocuklarının neleri okuması gerektiğini, çocuk kitabının kağıt türünü, resimleme öğelerini, cilt yapısının, çocuğun okuyabileceği çocuk kitabı türlerini bilmedikleri ortaya çıkmıştır. Bu soruların amacı, anne-babaların çocuk kitabını ne kadar tanıdıklarını saptamaktır. Anne-babaların çok büyük bölümü 8 sorudan ancak 3 tanesinde doğru seçeneği yanıtlamışlardır. Doğru cevapların azlığı, anne-babaların çocuk kitabı konusundaki bilgilerinin yetersizliğini ortaya çıkarmıştır.

Anketin III. Bölümünde anne-babalara 10 soru yöneltilmiştir. Bu bölümde anne-babaların okumanın önemi konusundaki düşünceleri, çocuklarını çocuk kitabı edinmeleri için yönlendirmeleri, çocuklarıyla ne kadar ilgilendiklerini belirlemek için sorular hazırlanmıştır. Toplam 10 sorudan anne-babaların çok büyük bir bölümü, yalnızca

benzer 3 soruda doğru seçeneği işaretlemişlerdir. Bu bölümden elde edilen sonuçlara göre, anne-babaların çoğunluğunun, en az 500 kitap içeren bir kitaplık sahibi olmadıkları, çocuklarına kitap almadan önce onları okumadıkları, çocuklarına ayda ancak 1 adet kitap aldıkları, çocuklarına kitap okumaya yeterince zaman ayırmadıkları, çocuklarına masal ve öykü anlatmadıkları ve çocuk kitabı seçerken sadece kitabın konusuna baktıkları anlaşılmıştır. Ancak bazı yanıtlardan beklenen davranış biçimleri de ortaya çıkmıştır: Çocuk kitabı almaya anne-baba ve çocuğun birlikte karar verdiği, kitap okumaları için tek de olsa çocuk kitabı adını yazabilmeleri gibi sonuçlar elde edilmiştir. Bu olumlu yanıtlara rağmen, diğer sonuçlara göre anne-babaların, okumanın önemi ve çocuklarına çocuk kitabı almaları konusunda yeterince duyarlı olmadıkları belirlenmiştir.

Çocuklara da ayrıca 9 sorulu bir anket uygulanmıştır. Çocukların verdiği yanıtlardan, bazı kavramları değişik algıladıkları anlaşılmaktadır. Çocuklar, kendilerine alınan çocuk kitabı sayısında, boş zamanlarına en çok ne yaptıkları konusunda, evde çocuk kitabı okumalarıyla kimin ilgilendiği sorusuyla, kendilerine ait kitaplıklarının olup olmadığı hususundaki yanıtlarıyla, anne-babalarının benzer sorulara verdiği yanıtlarla çelişkiye düşmektedirler. Ayrıca çocukların çocuk kitabı almaları için harçlık alamamalarını, evde ne bulurlarsa okumaları, evde kitap okumayı çoğunlukla yalnız yaptıklarını belirtmeleri de istenmeyen davranış biçimleridir. Bu sonuçlara göre çocukların, anne-baba kontrol ve ilgisinden yoksun olarak, kitap okumayı kendi kendilerine yapmaya çalıştıkları belirlenmiştir. Çocukların yanıtlarından ortaya çıkan sonuçlar, anne-babaların çocuk kitabına olan olumsuz yaklaşımları ile doğru orantılıdır. Örneğin sekiz yaşındaki çocuğa harçlık verilmemesi, çocukların kendi başlarına kitap

edinmelerine büyük bir engeldir. Anne-baba ve çocuğun birlikte kitap almaya karar vermeleri yanıtı ise, çocuklara alınan az sayıda kitap durumu ile olumsuz bir konuma gelmektedir.

Elde edilen genel sonuç ve çelişik yanıtlar sonucu, anne-babaların okumanın önemi konusunda yeterli bilinçte olmadıkları, çocuk kitabı konusunda da gerekli bilgi donanımlarının olmadığı, anne-baba ve çocuk iletişimi/gelişimi konusunda ise bilgilerinin yetersiz olduğu saptanmıştır. Anne-babaların okuma olgusu ve çocuk kitabı alanına ayrı bir ilgi duymadığı, çocukları ile yeterli diyalog yaratmadıkları ve onları çocuk kitapları edinmeleri için yönlendiremedikleri anlaşılmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre başlangıçta belirttiğimiz hipotezimiz kanıtlanmış olmaktadır.

V.2. ÖNERİLER

Araştırmamızın sonucunda, anne-babaların okumanın önemi, çocuk kitabı hakkında bilgilendirilmeleri, çocuk gelişimi ve eğitimi alanında eğitilmeleri gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Bu eğitimin temelini, sevgi, ilgi ve bilgi oluşturmaktadır.

Bu temel yaklaşıma paralel önerilerimiz şu başlıklar altında toplanmıştır:

- 1. Anne-babaların kendilerinin kitap okumaları ve edinmeleri için öneriler.*
- 2. Anne-babaların çocuk kitapları konusunda bilgi edinmeleri için öneriler.*
- 3. Anne-babaların çocuk gelişimi alanında eğitimleri için öneriler.*

Önerilerimizi uzun vadede, çok tutarlı ve kalıcı yaptırımlar getireceğini düşünerek, eğitim ağırlıklı ele almayı uygun görmekteyiz. Çok geniş tabanlı bir çalışmaya, güçlü bir organizasyona ve tüm tüzel kişi/kuruluşların işbirliğine dayanacak programlar hazırlanmalıdır. Bu düşünceden hareketle şu çalışmaların yapılması gerekmektedir.

1. Anne-babaların kendilerinin kitap okumaları ve edinmeleri;

- Kültür Bakanlığı'na bağlı Halk Kütüphaneleri, Milli Kütüphane ve Türk Kütüphaneciler Derneği, bir araya gelerek anne-babaların kitap okuma ve edinmeleri için eğitim programları oluşturmalıdırlar. Bu programa, genç anne-baba adayları yanında diğer erişkinler de alınmalı ve yoğun bir eğitim uygulanmalıdır. Eğitimler sürdürülürken örnek kütüphaneler, kitap okuma ortamları ve var olan kütüphanelerin yeniden düzenlemeleri de yapılmalıdır. Kütüphaneler de temel yapılar korunarak çağdaş değişiklikler için tüm kütüphanecilerin katılımı ile yeniden yapılanma çalışmaları başlamalıdır. Anne-babaların ve tüm erişkinlerin daha çok kitap okuyabilmeleri için, kütüphanelerin yeniden yapılanması ve kütüphanecilere gereken yasal yetki ve donanımların sağlanması gerekir. Yayıncılar, yayınevleri, yazarlar ve çizerler, kültür ve sanat vakıf ve dernekleri, kitabevleri desteklenerek çocuk kitabı üretimi teşvik edilmelidir. Anne-babalar; bütçelerinden, çocuk kitapları almaları için, harcama planları hakkında eğitilmelidirler. Eğitim sisteminde kalıcı ve tutarlı değişiklikler yapılarak, her okul ve mahallede standart ölçülerde kitaplık ve kütüphaneler kurulmalıdır.

2 - Anne-babaların çocuk kitabı konusunda bilgilendirilmeleri

- Anne-babaların çocuk kitapları konusunda, eğitimlerinin sağlanması için, Kültür Bakanlığı'na bağlı Halk ve Çocuk Kütüphaneleri'nin planlaması ve organizasyonlarıyla çocuk kitaplarının tanıtımı sağlanmalıdır.
- Üniversitelerin Çocuk Psikolojisi, Çocuk Gelişimi, Grafik ve Güzel Sanatlar, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri ile M.E.B. arasında kurulacak iletişimle, çocuk kitaplarının içerik, biçim ve yapılarının çağdaş niteliklerde ve bol sayıda hazırlanması sağlanmalıdır.
- Çocuk Kültürünü Araştırma Uygulama Merkezi, Çocuk Yayınları Vakfı gibi çocuklarla ilgili tüm derneklerin ve vakıfların ortak eğitim programları düzenlemesi, bu programlara kütüphanecilerin de katılımları sağlanmalıdır.
- Çocuk kütüphanelerimizin gelişmiş ülkelerin standartlarına uygun biçimde olarak yaygınlaştırılması, anne-babaların kendi semt kütüphanelerinde yapılacak olan eğitim çalışmalarına katılmasını sağlayacaktır.
- Çocuk kitaplarının özelliklerini tanıtıcı, açıklayıcı, öğretici çalışmaların, çocuk kütüphaneleri, gezici kütüphaneler, halk kütüphaneleri, çocuk kitapları fuarlarında anne-babalara sunulması sağlanmalıdır.
- Yayıncılarla işbirliği yapılarak, onların kağıt, boya, cilt, pazarlama sorunlarına çözümler getirilmeli ve kaliteli çocuk kitaplarının üretilmesi sağlanmalıdır.
- Anne-babalara çocuk kitabı edinmelerini teşvik için promosyon yapılmalı, örneğin 5 adet kitap alanlara 1 çocuk kitabının ücretsiz sunulması sağlanmalıdır.

- Anne-babalara kütüphaneciler tarafından, yoğun olarak eğitim verilmelidir. Kütüphanecilerin, toplumla belirli programlar dahilinde, daha kalıcı etkileşimler kurabilmesi için, çocuk kitabı alanında aktif çalışmalar yapmaları sağlanmalıdır. Bu çalışmalar için, okul aile birliklerinin, okul yönetimlerinin, M.E.B. ve Kültür Bakanlığı yetkililerinin katkıları sağlanmalıdır.

- Anne-babaların çocuk kitabı edinmeleri için UNICEF'in de desteği alınarak, bu çalışmaların tüm kuruluşlar tarafından ivedilikle yapılması sağlanmalıdır.

3 - Anne-babaların çocuk gelişimi alanında eğitimleri:

- Anne-babaların çocuk gelişimi alanında eğitim veren kurumlar tarafından yoğun eğitime alınması gereklidir. Benzer çalışmaların çok küçük bir bölgede ve kısa süreli olmayıp, ülke genelinde ve uzun süreli biçimde, çocuk gelişim uzmanları, çocuk psikologları ve kütüphanecilerin işbirliği ile yapılması sağlanmalıdır.

- Erişkinlerin önemli bir bölümünün sağlıklı anne-baba olmaya hazırlanmaları için, zorunlu "Çocuk Eğitimi" çalışmaları yapılmalıdır. Bu programlarda, anne-babalara çocuğun oluşumu, gelişimi, gereksinimleri, davranışları hakkında doğru bilgiler sunulmalıdır.

- En etkin iletişim ve haberleşme aracı olan TV kanallarında, çizgi film, kukla, çocuk şarkıları yanında çocuk eğitimi programları da hazırlanmalıdır. Bu programların hazırlanması aşamasına kütüphanecilerin katılımı da sağlanmalıdır.

- Anne-babaların çocuklarıyla iletişim kurmaları için mümkünse kendi çalışma saatlerinde yeni düzenlemeler de düşünülmelidir. Her çalışma ortamında eğitim kurumu olarak ilköğretim derslikleri kurulmalıdır. Çalışma yaşamının zorunlu olarak getirdiği olumsuz koşulların, küçük düzenlemelerle aşılabilmesi olanaklıdır.

KAYNAKÇA

ADASAL, Rasim

1973

Modern Normal ve Medikal Psikoloji

Ankara: A.Ü. Basımevi

ALPAY, Meral

1985

“Okul Öncesi Dönemde Edebiyatın İşlevi”. YA-PA

Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri

İstanbul: YA-PA Yayınları: 71-76

ALPAY, Meral

1991

Kütüphane: Dünü Yarına Bağlayan Köprü

İstanbul: Özgüt Matbaacılık

ARBUTHNOT, May Hill

1964

Children and Books

Chicago: Scott-Foresman

ARKIN, Ramazan Gökalp

1986

“Çocuk Yayınları”

Çocuk Yayınları Sempozyumu 11-13 Kasım 1981

Ankara: Sevinç Matbaası, 33-36.

ATABEK; Erdal

1997

“Türkiye’de Çocuk ve Gençlik Kültürü”

Nazan İpşiroğlu-Zehra İpşiroğlu (Ed)

Çocuk Kültürü Edebiyat, Tiyatro, Medya

İstanbul: Mavi Bulut, 11-15

ÇAPLI, Orhan

1993

Çocukların Gençlerin Eğitimi, Geri Zekalı Çocukların Eğitimi

Ankara: Bilgi Yayınevi

DEMİRAY, Kemal

1970

Türkçe Çocuk Edebiyatı

İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

DEMİRAY, Kemal

1979

“Çocuklar ve Yazın”

Türk Dili xxxix, 331:285-287

DİLİ DÜZGÜN; Selahattin

1996

Çağdaş Çocuk Yazını; Yazın Eğitime Atılan İlk Adım

İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

Dissertation Abstracts

1969-

Ann Arbor, Mich: University Microfilms International

DODSON, Fitzhugh

1991

Baba Gibi Yar Olmaz

(Çev. Seçkin Selvi) İstanbul: Özgür Yayınları

DODSON, Fitzhugh

1995

Çocuk Yaşken Eğilir. Doğumdan Altı Yaşına Kadar

Çocuk Bakımı ve Eğitimi

(Çev. Seçkin Selvi) İstanbul: Özgür Yayınevi

ENGİNÜN, İnci

1987

“Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış”

Mustafa Ruhi Şirin (Ed), Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987.

İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 37-46.

GANDER, Mary J. ve Harry W.GARDİNER

1995

Çocuk ve Ergen Gelişimi

(Çev: Bekir Onur)

Ankara: İmge Kitabevi

GEÇTAN, Engin

1996

İnsan Olmak

İstanbul: Remzi Kitabevi

GÖKŞEN, Enver Naci

1980

Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız

İstanbul: Remzi Kitabevi

GÖNEN, Mübeccel

1994

“Okulöncesi Dönemdeki Çocuklar için Kitap seçimi”

Şule Bilir (Ed), Okulöncesi Eğitimcileri İçin El Kitabı

İstanbul: YA-PA Yayınları, 91-94.

GÖNEN, Mübeccel

1995

“Okulöncesi Eğitiminde Dil Gelişimi Açısından Resimli

Çocuk Kitaplarında Muhteva”

Birinci Çocuk Edebiyatı Sempozyumu:

Ankara: İLESAM, 84-91

GÜNAYDIN, Aygün

1987

“Çocuk Yayınları”

Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler; 11-13 Kasım

1981

Ankara, Sevinç Matbaası, 27-31.

GÜRÜN, O. A.

1984

Çocuğumuzu Tanıyalım

İstanbul: İnkılap-Aka Yayınevi

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

1998

“ Yüksek Lisans, Doktora ve Sanata Yeterlilik Tezleri

Yazım ve Basım Yönergesi “ Ankara : Hacettepe

Üniversitesi

KAPTAN; Saim

1995

Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri

Ankara: Rehber Yayınevi

KASATURA, İlkay

1991

Okul Başarisından Hayat Başarisına, Başarıyı Yaratan ya

da Engelleyen Etkenler

İstanbul: Altın Kitaplar

KOÇOĞLU, Mustafa

1987

“Çocuk Yayınları”

Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler 1981.:

Ankara: Sevinç Matbaası, 37-50.

KÖKNEL, Özcan ve Kurban ÖZUĞURLU

1980

Tıpta Ruhbilim

İstanbul: Bozak Matbaası

KÜR, İsmet

1991

Türkiye’de Süreli Çocuk Yayınları

Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Kurumu

LESNİK-ÖBERSTEIN, Karin

1994

Children’s Literature; Criticism and the Fictional Child

Oxford :Clarendon Press

Library and Information Science Abstracts

1969-

London : Library Association

Library Literature

1936-

New York : H.W. Wilson ve D.J.Hickey

NİKOLAJEVA, Maria

1996

Children’s Literature Comes of Age.

New York :Garland Publishing

OĞUZKAN, A. Ferhan

1983

Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk

Edebiyatı 3 bs.

Ankara: Emel Matbaacılık

OĞUZKAN, A. Ferhan

1987

Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı

Ankara: Emel Matbaacılık

RUSSELL, David L.

1994

Literature For Children;a Short Introduction

New York: Longman

SALK, Lee

1995

Bebeklikten Yetişkinliğe Çocuğun Duygusal Sorunları

(Çev: Erzem Onur)

İstanbul: Remzi Kitabevi

Social Sciences Citation Index

1966-

Philadelphia: Institute for Scientific Information

STEWIG, J.W.

1988

Children and Literature

USA: Hougton Comp.

ŞİRİN, Mustafa Ruhi

1998

Çocukluğun Kozası ve Kültür ve Kitap ve Edebiyat

İstanbul: İz Yayıncılık

TEZCAN, Mahmut

1985

“Çocuklara Okuma Alışkanlıkları Kazandırmak”

Türk Dili, XLIX, 400:322-325.

TUNCER, Nilüfer

1974

“Türkiye’ de Yayınlanmamış Resimli Çocuk Kitapları

(1960-1972)” (Yayınlanmış Doktora Tezi) Ankara :H.Ü.

TUNCER, Nilüfer

1993

Çizgi Roman ve Çocuk

İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları

TUNCER, Nilüfer

1994

“Çocuk Edebiyatı Konusunda Bazı Yanlış Görüşler Nelerdir?”

(Haz: M. Ruhi ŞİRİN) Çocuk Edebiyatı:

İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 42-43

TUNCER, Nilüfer

1995

“Çizgi Romanların Olumlu Olumsuz Yönleri

Açısından Çocuk Edebiyatındaki Yeri”

Birinci Çocuk Edebiyatı Sempozyumu

Ankara: İLESAM, 78-83.

Türk Kütüphaneciliği

1987-

Ankara Türk Kütüphaneciler Derneği

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni

1952-

Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği

1986

Türkiye Bibliyografyası

1935-

Ankara: Milli Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü

Türkiye Makaleler Bibliyografyası

1952-

Ankara: Milli Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü

ULUĞ (ORMANCIOĞLU), Mücella

1997

Niçin Oyun? “Çocuğun Gelişiminde ve Çocuğu
Tanımada Oyunun Önemi

İstanbul: Göçebe Yayınları

YAVUZER, Haluk

1995 a

Çocuk Psikolojisi

İstanbul: Remzi Kitabevi

YAVUZER, Haluk

1995 b

“Yaygın Anne-Baba Tutumları”

H. Yavuzer (Ed), Ana –Baba Okulu

İstanbul: Remzi Kitabevi, 111-127

YAVUZER, Haluk

1995 c

Ana-Baba ve Çocuk

İstanbul: Remzi Kitabevi

YAVUZER, Haluk

1996 a

Çocuk Eğitimi El Kitabı

İstanbul: Remzi Kitabevi

YAVUZER, Haluk

1996 b

Çocuk ve Suç

İstanbul: Remzi Kitabevi

YÖRÜKOĞLU, Atalay

1996 a

Çocuk Ruh Sağlığı

İstanbul: Özgür Yayınları

YÖRÜKOĞLU, Atalay

1996 b

Gençlik Çağı: Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar

İstanbul: Özgür Yayınları

YÖRÜKOĞLU, Atalay

1997

Değişen Toplumda Aile ve Çocuk

İstanbul: Özgür Yayınları

ZİYALAR, Adnan

1981

Psikiyatrik Seminoloji ve Medikal Psikoloji

İstanbul: Güryay Matbaası

EK KAYNAKÇA

ADAMS, James F.

1995

Ergenliği Anlamak, Ergen Psikolojisinde Güncel
Gelişmeler. (Çev. Bekir Onur.)

Ankara: İmge Kitabevi.

ADLER, Alfred

1996

Çocuk Eğitimi (Çev. Kamuran Şipal)

İstanbul: Cem Yayınevi

The American Library Association

1978

Book Reading and Library Usage : A Study of Habits and
Perceptions.

New Jersey: Gallup

AYVERDİ, Semiha

1987

“Çocuk”

Mustafa Ruhi Şirin (Ed.),

Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987,

İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 221-223.

BİLEN, Mürüvvet

1978

Ailede Sağlıklı İlişkiler

Ankara: Mars Matbaası.

BORATAV, Pertev Naili

1987

“Masal” Mustafa Ruhi Şirin (Ed.),

Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987

İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 112-124.

BRADSHAW, John

1995

Ailenizi Keşfedin (Çev: Gülden Şen)

İstanbul: Altın Kitaplar.

CÜCELOĞLU, Doğan

1994

İçimizdeki Çocuk: Yaşamımıza Yön Veren Güçlü Varlık

İstanbul: Remzi Kitabevi

ELÇİN, Şükrü

1987

“Bilmeceler Üzerine”

Mustafa Ruhi Şirin (Ed.),

Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987,

İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 91-98

EKŞİ, Aysel

1990

Çocuk, Genç, Ana Babalar

Ankara: Bilgi Yayınevi

ELKİN, Frederick

1994

Çocuk ve Toplum, Çocuğun Toplumsallaşması

(Çev. Nazife Güngör)

Ankara: Gündüğün Yayınları

FITZPATRICK, Jean Grasso

1997

Meraklı Çocuk

(Çev: Ümit Arar)

İstanbul: Papirüs Yayınevi.

FRANKLİN, Bob

1993

Çocuk Hakları.

(Çev: Alev Türker)

İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

GÖKAY, Orhan Şaik

1987

“Destanlar Üzerine”

Mustafa Ruhi Şirin (Ed.),

Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987.

İstanbul, Gökyüzü Yayınları, 104-111.

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem

1981

Çocuğun Değeri Türkiye’de Değerler ve Doğurganlık

İstanbul: Gözlem Matbaacılık.

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem

1994

İnsan Aile Kültür

İstanbul: Remzi Kitabevi

KEHNEMUYİ, Zerrin

1995

Çocuğun Görsel Sanat Eğitimi.

İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

KESSLER, Gerhard

1985

Sosyolojiye Başlangıç

(Çev. Z. Fahri Fındıkoğlu)

İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

NAVARO, Leyla

1990

Beni Duyuyor musun?

İstanbul: YA-PA Yayınları,

SAKAOĞLU, Saim

1987

“Efsane”

Mustafa Ruhi Şirin (Ed.),

Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987,

İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 99-103.

STEIN, Arnd

1994

Saldırgan Çocuk

(Çev. Nükhet Polat)

İstanbul: Papirüs Yayınevi.

TURABIAN, Kate L.

1996

A manual for Writers of Term Papers, Theses and
Dissertations. 6 th. edition

Chicago: University of Chicago.

WOLFF, Sula

1997

Problem Çocuklar ve Tedavi; (Çocuk ve Stress)

(Çev. Ayhan Oral)

İstanbul: Say Dağıtım.

YILDIR, Erol

1987

“Çizgi Romanın Hikayesi”

Mustafa Ruhi Şirin (Ed.)

Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987,

İstanbul, Gökyüzü Yayınları, 612-626.

YILMAZ, Bülent

1995

Halk Kütüphanesinin Kullanımı Sosyo-Ekonomik Bir
Çözümleme.

İstanbul: T.K.D.

Ek – 1

Bu bölümde; Annelere verilen anket soruları formu örnek olarak sunulmuştur. Babalara da aynı sorular; hitap şekli Sayın Baba olarak ve I Grup sorulardan 4. ve 5. sualler Babanın Öğrenim Durumu, Babanın Mesleği biçiminde düzenlenerek verilmiştir. Annelere, babalara verilen formlar bütünüyle içerik ve düzen olarak aynıdır.

SAYIN ANNE

Anket No:

Bu anket, çocuk kitapları konusundaki düşüncelerinizi anlamak amacıyla yapılmaktadır. Soruları, sekiz yaşındaki çocuğunuzu dikkate alarak değerlendirmenizi, kendi düşüncenize en uygun seçeneği işaretlemenizi rica ediyorum.

Araştırmanın sonuçlarını kısa sürede alabilmem için soruları yanıtlayıp en geç tarihinde çocuğunuzla geri göndermenizi bekliyorum. Göstereceğiniz ilgi ve anlayış için teşekkür ediyorum.

Ümit GÜRLER

H.Ü. Edebiyat Fak. Kütüphanecilik Bölümü

Yüksek Lisans Öğrencisi

ANKET SORULARI
I. GRUP SORULAR

1. Ailenizin tipi aşağıdaki seçeneklerden hangisine uymaktadır?
 1. Anne, baba, ve çocuktan oluşan “çekirdek aile”.
 2. Anne, baba, çocuklar ve aile büyüklerinden oluşan “geniş aile”.
 3. Anne veya babanın olmadığı “tek ebeveynli aile”.
2. Ailenizin toplam çocuk sayısı nedir?
 1. Bir çocuk 3. Üç çocuk 5. Beş çocuk
 2. İki çocuk 4. Dört çocuk 6. Altı ve daha fazla çocuk
3. Ailenizin toplam aylık geliri ne kadardır?
 1. 0 - 100 Milyon TL. 3. 200 - 300 Milyon TL.
 2. 100 - 200 Milyon TL. 4. 300 Milyon TL. ve üzeri
4. Öğrenim durumunuz nedir?
Annenin Öğrenim Durumu:
 1. Okur-yazar
 2. İlkokul Mezunu
 3. Ortaokul Mezunu
 4. Lise Mezunu
 5. Yüksekokul Mezunu
5. Mesleğiniz nedir?
Annenin Mesleği:
.....

II. GRUP SORULAR

1. Size göre çocuğunuz hangi kitabı okuyabilir?
 - () 1. Çocuk bulduğu her yayını okuyabilir.
 - () 2. Özellikle ders ve kurs kitaplarını okuyabilir.
 - () 3. Çocuk sadece çocuk kitaplarını okuyabilir.
 - () 4. Diğer (Açıklayınız)

2. Size göre çocuk kitabında kağıdın cinsi ne olabilir?
 - () 1. Kuşe kağıt olabilir
 - () 2. Samanlı kağıt olabilir
 - () 3. Mat kağıt olabilir.
 - () 4. Her cins kağıt olabilir.

3. Size göre çocuk kitabında harf boyu ne olabilir?
 - () 1. Harflerin boyu 10 punto olabilir. Örnek harf: ABC-abc
 - () 2. Harflerin boyu 12 punto olabilir. Örnek harf: ABC-abc
 - () 3. Harflerin boyu her boyutta olabilir.

4. Size göre çocuk kitabının yazım kuralları nasıl olmalıdır?
 - () 1. Yazım kuralları, hatasız olmalıdır.
 - () 2. Yazım kurallarında bir-iki hata olabilir.
 - () 3. Yazım kurallarından çok kitabın verdiği mesaj önemlidir.

5. Size göre çocuk kitabında resim ögesi nasıl olmalıdır?
 - () 1. Resimlerin renkli ve canlı olması gereklidir.
 - () 2. Resimlerin metni yorumlayabilmesi gereklidir.
 - () 3. Resimlerin olabildiğince soyut çizilmesi gereklidir.

6. Size göre çocuk kitabının cildi nasıl olmalıdır?
 - () 1. Yapıştırma cilt olmalıdır.
 - () 2. İplik dikiş cilt olmalıdır.
 - () 3. Spiral cilt olmalıdır.
 - () 4. Zımbalı cilt olmalıdır.

7. Size göre çocuk kitabının ana konusu ne olabilir?
 - () 1. Ayrım olmaksızın her konuda olabilir.
 - () 2. Sevgi, saygı, dostluk, cesaret, çalışkanlık gibi konularda olabilir.
 - () 3. Ekonomik, siyasal ve ideolojik içerikli konularda olabilir.

8. Size göre çocuğunuzun okuyabileceği kitap türleri nelerdir?
 - () 1. Masal
 - () 2. Hikaye
 - () 3. Roman
 - () 4. Şiir
 - () 5. Çizgi roman
 - () 6. Fen kitabı
 - () 7. Biyografi
 - () 8. Resimli kitap

III. GRUP SORULAR

1. Evinizde en az 500 kitap içeren bir kitaplığınız var mı?
 1. Evet 2. Hayır
2. Çocuğunuza kitap vermeden (satın almadan) önce, onu okumaya zaman ayırabiliyor musunuz?
 1. Evet 2. Hayır 3. Bazen
3. Çocuğunuza ayda kaç çocuk kitabı alıyorsunuz?
 1. Bir tane 2. İki tane 3. Üç tane 4. Dört ve daha fazla
4. Çocuk kitabı almaya nasıl karar verirsiniz?
 1. Anne, baba ve çocuk birlikte karar veririz. 4. Genellikle baba karar verir.
 2. Genellikle anne karar verir. 5. Genellikle çocuk karar verir.
 3. Diğer (Açıklayınız)
5. Çocuğunuza çocuk kitabı alması için harçlık veriyor musunuz?
 1. Evet 2. Hayır 3. Bazen
6. Çocuğunuza en son aldığınız çocuk kitabının adını yazar mısınız?

7. Çocuğunuz boş zamanlarında en çok ne yapar?
 1. Oyun oynar. 3. TV seyrederek, bilgisayarla ilgilenir.
 2. Spor yapar. 4. Çocuk kitapları okur.
8. Çocuğunuza küçükken masal/öykü anlattınız mı?
 1. Anlatmadım 2. Arada bir anlattım 3. Her zaman anlattım
9. Çocuğunuzun, çocuk kitabı edinmesi ve okuması için onu teşvik etme yaklaşımınız hangisidir?
 1. Bu konuda özel bir çaba göstermiyorum; kendisi ne bulursa okuyor.
 2. Bu konuda onu teşvik etmek istiyorum ama gerçekten buna zaman bulamıyorum.
 3. Bu konuda onu teşvik etmek için neler yapmak gerektiğini bilemiyorum
 4. Bu konuda ona kitap okuyup, kitap alarak, kendim okuyarak teşvik etmeye çalışıyorum.
10. Çocuğunuza kitap seçerken aşağıdakilerden en çok hangisine dikkat edersiniz?
 1. Kitabın yazarına 4. Kitabın konusuna
 2. Kitabın yayıncısına 5. Kitabın resimlerine
 3. Kitabın serisine 6. Diğer (Açıklayınız)

EK – 2

Adı Soyadı:

Anket No:

ÇOCUKLAR İÇİN ANKET SORULARI

1. Kitap okumak için yeterli zaman buluyor musunuz?
 1. Evet 2. Hayır 3. Bazen
2. Anne babanız size ayda kaç çocuk kitabı alıyor?
 1. Bir tane 2. İki tane 3. Üç tane 4. Dört ve daha fazla
3. Çocuk kitabı almaya nasıl karar verirsiniz?
 1. Anne, baba ve çocuk birlikte karar veririz. 4. Genellikle babam karar verir.
 2. Genellikle annem karar verir. 5. Genellikle ben karar veririm.
 3. Diğer (Açıklayınız)
4. Çocuk kitabı almanız için size ayrıca harçlık veriyorlar mı?
 1. Evet 2. Hayır 3. Bazen
5. Boş zamanlarınızda en çok ne yapıyorsunuz?
 1. Oyun oynuyorum.
 2. Spor yapıyorum.
 3. TV seyrediyorum, bilgisayarla ilgileniyorum.
 4. Çocuk kitapları okuyorum.
6. Evde anne veya babanızla çocuk kitabı okuyor musunuz?
 1. Ben ne bulursam okuyorum.
 2. Bazen annemle okuyoruz.
 3. Bazen babamla okuyoruz.
 4. Diğer (Açıklayınız).....
7. Evde sizinle kitap okumanız için kim ilgileniyor?
 1. Genellikle annem ilgileniyor.
 2. Genellikle babam ilgileniyor.
 3. Diğer (Açıklayınız).....
8. Evinizde kendinize ait bir kitaplığınız var mı?
 1. Evet 2. Hayır
9. Ayda kaç kitap okuyorsunuz?
 1. Bir kitap okurum.
 2. İki kitap okurum.
 3. Üç kitap okurum.
 4. Dört ve daha fazla kitap okurum.

